

Møte tirsdag den 5. februar 2008 kl. 10

President: Thorbjørn Jagland

Dagsorden (nr. 46):

1. Innstilling fra finanskomiteen om samtykke til godkjenning av avgjerd i EØS-komiteen nr. 87/2007 av 6. juli 2007 om innlemming i EØS-avtala av forordning (EF) nr. 1781/2006 av 15. november 2006 om opplysningar om betalaren som skal følgje med pengeoverføringar (Innst. S. nr. 121 (2007-2008), jf. St.prp. nr. 8 (2007-2008))
2. Innstilling fra finanskomiteen om samtykke til godkjenning av EØS-komiteens beslutning nr. 21/2007 av 27. april 2007 om innlemming i EØS-avtalen av direktiv 2006/73/EF av 10. august 2006 og forordning 1287/2006 av 10. august 2006 om investeringsforetak m.v. (Innst. S. nr. 122 (2007-2008), jf. St.prp. nr. 11 (2007-2008))
3. Interpellasjon fra representanten Ine Marie Eriksen Søreide til miljø- og utviklingsministeren:
«Utdanning er nå utelatt fra Regjeringens prioriterte områder i utviklingspolitikken, stikk i strid med føringer fra Stortinget i forbindelse med behandlingen av St.meld. nr. 35 (2003-2004) Felles kamp mot fattigdom - En helhetlig utviklingspolitikk. Ifølge Verdensbanken er det ca. 70 millioner barn som ikke har tilgang på skolegang. En særlig utfordring er det å sikre barn i konfliktrammede og sårbare land tilgang til utdanning.
Hva vil statsråden gjøre for å styrke Norges konkrete satsing på utdanning gjennom bistandspolitikken?»
4. Interpellasjon fra representanten Hans Frode Kielland Asmyhr til landbruks- og matministeren:
«I dag står flere titalls tusen bolighus på landbrukseieendommer tomme. Hver femte landbrukseieendom med bolighus er ubebodd. Situasjonen er verst i Nord-Norge og i tradisjonelle distriktsområder. Det er først og fremst eiendommer uten egen drift av jorden som er ubebodd. Et strengt regelverk rundt landbrukseieendommer bidrar til forfall og mørke vinduer. Regjeringen synes ikke å ha noen politikk som kan endre denne utviklingen i positiv retning.
Vil statsråden bidra til å forenkle regelverket for dem som ønsker å benytte landbrukseieendommer til bolig eller fritidsbolig?»
5. Redegjørelse av utenriksministeren om en samordnet plan for Norges bidrag i Afghanistan
6. Innstilling fra forsvarskomiteen om Forsvaret og industrien - strategiske partnere. Strategi for de næringspolitiske aspekter ved Forsvarets anskaffelser (Innst. S. nr. 117 (2007-2008), jf. St.meld. nr. 38 (2006-2007))
7. Referat

Presidenten: Representantene Ulf Erik Knudsen,

Bjørn Jacobsen og Øystein Djupedal, som har vært permittert, har igjen tatt sete.

Den tidligere midlertidig fritatte vararepresentant for Hedmark fylke, Christoffer Horsfjord Nilsen, har nå tatt sete.

Det foreligger to permisjonssøknader:

- fra Arbeiderpartiets stortingsgruppe om omsorgspermisjon for representanten Espen Johnsen fra og med 5. februar til og med 19. februar
- fra Arbeiderpartiets stortingsgruppe om fødselspermisjon for representanten Marianne Marthinsen fra og med 5. februar til og med 13. februar

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknadene behandles straks og innvilges.
2. Følgende vararepresentanter innkalles for å møte i permisjonstiden:
For Oppland fylke: Synnøve Brenden Klemetrud
For Oslo: Karin Yrvin
3. Synnøve Brenden Klemetrud og Karin Yrvin innvelges i Lagtinget for den tid de møter for henholdsvis representantene Espen Johnsen og Marianne Marthinsen.

Presidenten: Synnøve Brenden Klemetrud og Karin Yrvin er til stede og vil ta sete.*Valg av settepresident***Presidenten:** Presidenten vil foreslå at det velges to settepresidenter for Stortingets møter i dag og for resten av inneværende uke – og anser det som vedtatt.

Presidenten vil foreslå Sigvald Oppebøen Hansen og Gunn Olsen. – Andre forslag foreligger ikke, og Sigvald Oppebøen Hansen og Gunn Olsen anses enstemmig valgt som settepresidenter for Stortingets møter denne uken.

Statsråd Kristin Halvorsen overbrakte 4 kgl. proposisjoner (se under Referat).

Presidenten: Representanten Hans Frode Kielland Asmyhr vil framsette et representantforslag.**Hans Frode Kielland Asmyhr (FrP) [10:02:56]:** På vegne av stortingsrepresentant Morten Høglund og meg selv har jeg gleden av å fremme forslag om å innføre nulltoll på import fra Swaziland.**Presidenten:** Forslaget vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Sak nr. 1

Innstilling fra finanskomiteen om samtykke til godkjenning av avgjerd i EØS-komiteen nr. 87/2007 av 6. juli 2007 om innlemming i EØS-avtala av forordning (EF) nr. 1781/

2006 av 15. november 2006 om opplysningar om betalaren som skal følgje med pengeoverføringar (Innst. S. nr. 121 (2007-2008), jf. St.prp. nr. 8 (2007-2008))

Alf E. Jakobsen (A) [10:04:01] (ordfører for saken): EØS-komiteen har vedtatt å endre et vedlegg til EØS-avtalen til å omfatte europaparlaments- og rådsforordning av 15. november 2006. Forordningen krever at opplysninger om betalaren skal følge pengeoverføringer som blir formidlet.

Gjennomføringen av en slik forordning i norsk rett krever som kjent lovendring. I tråd med dette er det i EØS-komiteen tatt forbehold om etterfølgende godkjenning fra Stortinget i samsvar med Grunnlovens bestemmelser i § 26 annet ledd. Formålet med denne forordningen er å gjøre det vanskeligere å hvitvaske penger og finansiere terrorvirksomhet, dvs. gjøre det enklere å spore betalingstransaksjoner ved å stille krav om at opplysninger om betalaren skal følge pengeoverføringer gjennom hele betalingskjeden, og ikke minst at formidleren til betalaren har opplysningsplikt.

Forordningen er slik at dersom bare en av betalingsformidlerne er etablert i EØS-området, skal pengeoverføringen være vedlagt fullstendig informasjon om betalaren. Dette betyr i utgangspunktet opplysninger om navn, adresse og kontonummeret til betalaren. Alternativt kan adressen byttes ut med annen kundeinformasjon som fødselsdag og -sted, personnummer eller kundeidentifikasjonsnummer. Dersom begge betalingsformidlerne holder til i EØS-området, er det en lempeligere forordning, der det er tilstrekkelig med kontonummer eller annen unik identifikasjon. Likevel kan betalingsformidleren til mottakeren også i disse tilfellene kreve fullstendig informasjon innenfor en gitt tidsfrist.

Forslaget er etter min mening en positiv forordning på bakgrunn av at det er et konkret tiltak for å spore betalingstransaksjoner ved mistanke om hvitvasking av penger eller finansiering av terrorvirksomhet.

Det er en enstemmig komite som slutter seg til Regjeringens forslag. Komiteen har også forelagt innstillingsutkastet for utenrikskomiteen, som ikke har merknader til dette.

Med dette vil jeg anbefale komiteens enstemmige tilråding.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 1. (Votering, se side 1932)

Sak nr. 2

Innstilling fra finanskomiteen om samtykke til godkjenning av EØS-komiteens beslutning nr. 21/2007 av 27. april 2007 om innlemmelse i EØS-avtalen av direktiv 2006/73/EF av 10. august 2006 og forordning 1287/2006 av 10. august 2006 om investeringsforetak m.v. (Innst. S. nr. 122 (2007-2008), jf. St.prp. nr. 11 (2007-2008))

Jørund Rytman (FrP) [10:07:13] (ordfører for saken): Jeg regner ikke med at det blir stor debatt i denne EØS-saken, ettersom det er en enstemmig innstilling fra finanskomiteen. Saken har også vært forelagt utenrikskomiteen, som ikke hadde merknader.

Det kunne vært fristende å komme med noen bemerkninger og refleksjoner om saken, ettersom vi i de siste månedene har vært vitner til en rekke finansskandaler som kanskje kunne vært unngått hvis vi hadde hatt disse krav og regler til verdipapirforetak tidligere. Men jeg skal la det være.

- Det dette handler om, er generelle krav som f.eks.:
- strengere krav til beslutningsprosedyrer internt i verdipapirforetak
 - at verdipapirforetak plikter å ansette personell med nødvendig kompetanse, kunnskap og ekspertise i forhold til vedkommendes ansvarsområde
 - utfyllende regler om at verdipapirforetak skal etablere og ha effektive prosedyrer for å håndtere kundeklager, og at disse prosedyrene skal være tilgjengelige for kundene
 - detaljerte regler om krav til den informasjon verdipapirforetak gir til sine forbrukerkunder, og hvordan informasjonen kan karakteriseres som tydelig og korrekt og ikke villedende
 - utfyllende regler om krav til verdipapirforetak for å sikre at de innhenter tilstrekkelig informasjon fra potensielle kunder med hensyn til kundens kunnskap om og erfaring med den aktuelle investeringstjenesten eller det aktuelle produktet kunden etterspør eller tilbys

Alt dette er jo veldig bra.

Imidlertid må jeg bemerke at dette får den konsekvens at det blir økte kostnader for offentlige myndigheter, som Kredittilsynet og Finansdepartementet. Det legges også til grunn at dette vil ha økonomiske og administrative konsekvenser for næringslivet. Særlig de nye reglene om transaksjonsrapportering antas å være ressurskrevende for de private aktørene.

Allikevel ser vi helt klart flest positive sider. Dette bidrar også til å harmonisere regelverket for verdipapirforetak og regulerte markeder i EØS-området ytterligere samt – helt klart – til å øke konkurransen og tilliten til verdipapirmarkedene i EØS-området. Det er viktig.

Jeg vil derfor anbefale at Stortinget slutter seg til Regjeringens forslag.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 2. (Votering, se side 1932)

Sak nr. 3

Interpellasjon fra representanten Ine Marie Eriksen Søreide til miljø- og utviklingsministeren:

«Utdanning er nå utelatt fra Regjeringens prioriterte områder i utviklingspolitikken, stikk i strid med føringer fra Stortinget i forbindelse med behandlingen av St.meld.

nr. 35 (2003-2004) Felles kamp mot fattigdom - En helhetlig utviklingspolitikk. Ifølge Verdensbanken er det ca. 70 millioner barn som ikke har tilgang på skolegang. En særlig utfordring er det å sikre barn i konfliktrammede og sårbare land tilgang til utdanning.

Hva vil statsråden gjøre for å styrke Norges konkrete satsing på utdanning gjennom bistandspolitikken?»

Ine Marie Eriksen Søreide (H) [10:10:48]: For et år siden var kirke-, utdannings- og forskningskomiteen på besøk i India. Det er et land med sterke kontraster og som gir veldig mange inntrykk. Men den opplevelsen jeg tror satte sterkest spor etter seg, var møtet med jentene som gikk på en landsbyskole drevet av en veldedig organisasjon, godt støttet økonomisk av en norsk bedrift.

Jentene var de fattigste av de fattige, men de var fulle av håp, drømmer og ambisjoner. Det kanskje mest tankevekkende for oss var at de aller fleste av disse barna var de første i sin familie og i sin slekt som i det hele tatt kunne lese en avis eller skrive navnet sitt. Det gir en del perspektiver når vi i vår del av verden, og spesielt i et land som Norge, tar det for gitt at barn får utdanning. For oss er det helt grunnleggende.

Like åpenbart og grunnleggende er det ikke hvis man er barn andre steder i verden. I dag mangler drøyt 70 millioner barn i verden tilgang til skole og utdanning. De aller fleste av dem er jenter. For eksempel vet vi at mindre enn 1 pst. av jentene i Sør-Sudan fullfører grunnutdanning. Og når vi vet at barnedødeligheten og antall kvinner som dør i barsel, går ned i takt med hvor utdannet jentene er, og at barn av utdannede kvinner får mer næringsrik mat og er friskere, ser vi klart at utdanning av jenter gir ringvirkninger langt utover utdanningsperspektivet. Utdanning av jenter utsetter også alderen de gifter seg i, og det reduserer antallet barn hver kvinne får. Utdannede kvinner deltar i langt større omfang i økonomiske og besluttede prosesser, og de er mye bedre i stand til å utfordre de maktstrukturene som holder dem nede. Men jenter holdes i langt større grad enn gutter borte fra utdanning, fordi de må jobbe, fordi de skal gifte seg tidlig, og rett og slett fordi det ikke verdsettes å gi jenter utdanning på samme måte som gutter.

Innen 2015 – om bare få år – skal FNs tusenårsmål om at alle barn skal ha tilgang til utdanning, være innfridd. Vi ligger etter skjema.

Det har lenge vært en del av norsk bistandspolitikke å satse på utdanning. Sammen med satsing på helse har Norge gjort det til et primærmål å dekke såkalte «basic needs». Utdanning var et hovedinnsatsområde for Bondevik II-regjeringa i utviklingssamarbeidet. Målet om å doble bistanden som gikk til utdanning fra 2002 til 2005, ble nådd. Utdanningsbistanden økte i den perioden med ca. 1 milliard kr, fra 890 mill. kr i 2002. For 2006 foreslo den forrige regjeringa å øke støtten til utdanningsprogrammer i Afrika og utdanning for alle gjennom UNICEF og Verdensbanken med til sammen 130 mill. kr.

Det er få ting som gir større uttelling og effekt på utvikling og fattigdomsreduksjon, enn å gi befolkningen utdanning. Det er liten tvil om at utdanning er nøkkelen til all

utvikling. Uten et krafttak for utdanning vil aldri kampen mot fattigdom lykkes. Derfor har mange med rette kritisert politikken endringen den rød-grønne regjeringa foretok i budsjettproposisjonen for 2007. Der utdanning tidligere hadde vært et hovedsatsingsområde, var det ikke lenger nevnt blant de områdene Regjeringa ville prioritere innenfor bistandspolitikken. Regjeringas hovedsatsinger er nå:

1. klima, miljø og bærekraftig utvikling
2. fredsbygging, menneskerettigheter og humanitær bistand
3. olje og ren energi
4. kvinner og likestilling
5. godt styresett og kamp mot korrupsjon

Barn nevnes bare som sjølstendig målgruppe i forbindelse med helse.

Dette vakte reaksjoner også blant regjeringspartienes egne representanter i Stortinget. En enstemmig utenrikskomite fattet følgende vedtak:

«Komiteen vil be Regjeringen komme med forslag til hvordan Norge kan bidra til sterkere innsats for å få gjennomført tusenårsmålene for grunnutdanning, samtidig som utviklingssamarbeidet på høyere utdanningsnivåer videreføres.»

Dette kan ikke oppfattes på noen annen måte enn en nokså skarp kritikk av Regjeringa og det skiftet av politiske prioriteringer som fant sted i og med fremleggelsen av budsjettproposisjonen for 2007. Det har heller ikke mangel på kritikk fra organisasjoner. Både Redd Barna og Plan Norge karakteriserer Regjeringas omprioritering i ganske skarpe ordelag.

Redd Barna skriver i et brev til utviklingsministeren datert 14. august 2007 følgende:

«Politisk usynliggjøring av utdanning gir uheldige signaler internasjonalt. Et resultat er at noen norske ambassader ikke lengre har egne utdanningsansvarlige. Det er også vanskeligere å få støtte fra ambassadene til utdanningsformål med mindre utdanning er legitimert under regjeringens 5 satsingsområder.»

Her er vi ved kjernen i problemet: Den politiske usynliggjøringen av det kanskje aller viktigste bistandspolitiske virkemidlet vi har – og som vi alle vet virker – gjør at det oppleves vanskeligere å få aksept for en satsing på utdanning. En rapport om hvilke deler av norsk bistandspolitikke som virker godt – framlagt i november 2007 – viser at den store og tunge innsatsen innenfor helse og utdanning virker. Hvorfor skal vi ikke da gjøre mer av det som virker: øke den politiske innsatsen innenfor områder der norsk bistand er spesielt virkningsfull? Og hvorfor skal vi ikke samtidig benytte anledningen til å synliggjøre de områdene ekstra sterkt?

Nedprioriteringen blir også lagt merke til internasjonalt, og det kan gi negativ signaleffekt til andre donorer og internasjonale organisasjoner. Da øker faren for at vi sammen ikke skal greie å nå tusenårsmålet innen 2015.

Redd Barna redegjør i et brev til utenrikskomiteen for at ambassadene har varslet kutt i utdanningsbistanden for 2008: I Zambia erfarer Redd Barna at den norske ambassaden er under press for å kutte i direkte sektorstøtte for utdanning, til fordel for godt styresett. I Uganda varsler

ambassaden om at godt styresett skal prioriteres framfor utdanning. Utdanningsbistand blir også nedtrappet i Vietnam. På Sri Lanka er det lenge siden utdanning var et prioritert område.

En særlig utfordring er barn som befinner seg i krigs- og konfliktområder. Halvparten av alle barn som ikke får skolegang, bor i land som er rammet av krig og konflikt, og er derfor ekstra sårbare. I stor grad handler bistanden i de landene om å normalisere hverdagen for barna mest mulig. Det er ikke alltid det handler om å lære matematikk og lesing, men om å gi noen faste rammer og noen faste holdepunkter. Krigen skal ikke være det som preger dagen hele tida. Derfor er det et selvstendig poeng at det opprettes skoler i flyktingleire. Men utviklingsministeren mener tvert imot at det må bli fred og godt styresett før barn kan få innfridd retten til utdanning.

Men utdanning i bistandspolitikken handler ikke bare om grunnutdanning. Det er også veldig viktig å sikre videregående utdanning. Som i grunnutdanningen er det her et stort skille mellom jenter og gutter. Jentene gis ikke samme mulighet som guttene til å kvalifisere seg for arbeidslivet.

Ifølge «The State of the World's Children» fra UNICEF 2007 får 32,4 pst. av jentene videregående opplæring i Jemen, mens 78,2 pst. av guttene får den typen opplæring. I et av Norges hovedsamarbeidsland, Mosambik, får 31,7 pst. av jentene videregående utdanning, mens 54 pst. av guttene får det.

Regjeringa prioriterer høy politisk profil på den internasjonale arena og mange enkeltutspill foran det jeg vil karakterisere som det langsiktige utviklingsarbeidet. Jeg vil utfordre statsråden til å redegjøre for Regjeringas målsettinger med utdanning i bistandspolitikken. Hvordan skal tusenårs målet «Education for All» nås? Hvordan skal flere jenter få ta del i utdanning? Hvordan sikre at barn gis mer grunnutdanning? Og hvordan skal vi sikre at de også gis videregående utdanning? Hva skal vi gjøre med den særlig sårbare gruppen som lever i krigs- og konfliktområder? Mens Bondevik II-regjeringa hadde utdanning som jobb nr. 1 i bistandspolitikken og satte konkrete mål for hvor stor andel av bistandsmidlene som skulle gå til utdanning, har denne regjeringa i stedet fjernet utdanning fra listen over hovedprioriteringer i norsk bistand.

I Ny Tid 12. april 2007 sier bistandsministeren:

«Men jeg er ikke villig til å si at utdanning er jobb nummer en, at det er viktigere enn fred i Sri Lanka, likestilling for kvinner eller klimatrusslene.»

Jeg vil heller si at både klimatrusselen, likestilling og fred har som forutsetning at både barn og voksne har utdanning. Hvis ikke er det ikke mulig å løse disse utfordringene.

Utviklingsminister Solheim har hatt særlig høy profil bl.a. når det gjelder nettopp klima og miljø, fred og forsoining. Det er ikke vanskelig å se at dette er temaer som er «hotte» på agendaen, og som det er viktig å ta tak i. Men vi kan ikke knytte det langsiktige bistandsarbeidet til ting som ikke har med utdanning å gjøre. Med mindre vi får på plass utdanning for alle, med mindre vi klarer å utdanne jenter i større grad enn vi gjør i dag, kommer vi aldri til å nå tusenårs målene, og vi kommer aldri til å nå andre og

viktige målsettinger om bedre helse, bedre miljø, fred og likestilling.

Derfor vil jeg utfordre statsråden til å redegjøre for de politiske prioriteringene Regjeringa har i bistandspolitikken, med spesiell vekt på utdannings spørsmål.

Statsråd Erik Solheim [10:20:54]: Jeg har meget stor sans for interpellantens engasjement når det gjelder utdanning og hvor viktig det er. Jeg har litt mindre sympati for svartmalingen av Regjeringens politikk, men la meg komme tilbake til det. La oss starte med det vi er enige om, nemlig at utdanning selvfølgelig er en helt avgjørende forutsetning for vekst. Vi kjenner ikke noe land i verden som har hatt rask økonomisk vekst uten at utdanning har ligget i bunnen. Utdanning er ikke en forutsetning for demokrati. Det er land hvor mange kan stemme uten at alle har utdanning, men utdanning gjør det lettere å få til demokrati. Og utdanning er selvfølgelig helt avgjørende for den individuelle veksten hos mennesker. Så la oss slå fast med én gang: Utdanning er en helt avgjørende og grunnleggende forutsetning for både samfunnsmessig og individuell vekst i de landene vi samarbeider med.

Det er heller ingen grunn til å svartmale på dette området. Tar vi et litt større perspektiv, så er det mange barn, altfor mange, som fortsatt ikke har utdanning i verden, men det går – dramatisk – i den rette retningen.

La meg bare gi noen tall. Antall barn uten skoletilbud i verden var i 2002 115 millioner. I 2007 er det redusert til 93 millioner. Det er 93 millioner for mange, men retningen er den riktige. 88 pst. av barn i utviklingsland begynner nå på skole. Sammenlignet med for bare få år siden er det en dramatisk forbedring av den globale situasjonen. Det er ingen grunn til å svartmale, det tar bare motet fra folk.

I Afrika sør for Sahara økte skoledeltakelsen i grunnskolen med 27 pst. i perioden 1999–2004. Det betyr at 21 millioner flere barn nå går på skole. Det er nå globalt 94 jenter for hver 100. gutt som starter å gå på skole. Selvsagt skulle tallene vært 100–100, eller det skulle kanskje til og med vært litt flere jenter enn gutter. Men det er sammenlignet med for få år siden en dramatisk forbedring og – interessant nok – størst forbedring i et muslimsk land som Bangladesh, som har gjennomført en gigantisk revolusjon på dette området. Det er altså mye positivt.

Jeg skal komme tilbake til alt Norge gjør, men la meg først reflektere litt rundt den meningsløse debatten om hvorvidt utdanning er viktigere enn fred, om fred er viktigere enn utdanning, osv. Poenget er hvordan disse tingene henger sammen.

Interpellanten starter i India. India er et land som nå ikke lenger ønsker bistand fra Norge. Grunnen er at India har en så velfungerende stat at India mener at de selv kan ta hånd om et så avgjørende område som utdanning. Det kan være litt privat veldedighet og noen enkeltorganisasjoner i tillegg, men den indiske staten fungerer, og det er forutsetningen for utdanning. Det er ingen steder i verden hvor man har en dramatisk framgang i utdanning uten en fungerende stat.

Når utdanningsbistanden til Vietnam synker, er det fordi ikke noe land i hele verden har hatt en så fundamental

framgang når det gjelder fattigdomsbekjempelse og utdanning, som Vietnam. Bistanden synker fordi det går så bra i Vietnam, ikke fordi utdanning ikke er viktig. Sammenhengen mellom fred og utdanning er aldeles opplagt, slik jeg ser det. Det er sant at utdanning gjør fred mer sannsynlig, men det motsatte er minst like sant: Det er ikke mulig å få til utdanning i noen stor skala uten fred.

Interpellanten pekte selv på at én av hundre jenter i Sør-Sudan går på skole. Det skyldes at det har vært krig i Sør-Sudan. Noen har brent ned skolene. Noen har drept dem som forsøkte å organisere skolene. Det er ikke mulig å få til utdanning i masseskala i et land i total oppløsning og krig. En noenlunde grad av fungerende stat, og fred, er en forutsetning for utdanning. Derfor kan vi ikke sette dette opp mot hverandre. Man må ha på plass de samfunnsmessige strukturene for å få utdanning til å fungere.

Det som forundrer meg aller mest, er at Høyre, med sin ideologi – nå er jeg over i polemikken – synes å glemme at næringsutvikling er en forutsetning for utdanning. Ikke noe land får til massiv utdanning uten å ha den økonomiske framgangen som kan underbygge utdanningen. Ja – man kan få bistand. Ja – man kan få internasjonal hjelp. Det er bra og riktig. Men i det lange løp trenger man det økonomiske fundamentet i samfunnet selv som kan finansiere utdanningen. Å sette økonomisk vekst og utdanning opp mot hverandre blir en total meningsløshet. Utdanning er en forutsetning for økonomisk vekst, men økonomisk vekst er også en forutsetning for langsiktig satsing på utdanning – i ethvert land. Så disse temaene – fred, statsbygging og næringsutvikling – som denne regjeringen har satset på, er forutsetningen for utdanning, akkurat som utdanning er forutsetningen for å få til alt dette. Det må ses i en sammenheng, og det er ikke noe grunnlag for å sette det opp mot hverandre.

Siden interpellanten var litt polemisk, la meg da si at når Høyre selv kutter ned på bistanden på mange av de områdene hvor det går penger til utdanning, også til høyere utdanning, blir det litt som å kappe av seg fingeren og så klandre andre for at man ikke får ordentlig håndgrep. Man kan ikke kutte på mange av de postene på budsjettet som gir penger til utdanning, for så å klandre andre for at de ikke satser nok på utdanning.

La meg slå fast at utdanning er en helt grunnleggende prioritet i denne regjeringens utviklingspolitikk. Det går vesentlig mer penger til utdanning enn til noen av de fem områdene som interpellanten trakk fram. Det er utdanning og helse de store summene går til. I tillegg har vi vektlagt en del politiske områder, som f.eks. kvinnespørsmål, fred og miljø, som jeg også antar at interpellanten er enig i.

I 2006 utgjorde bistand til utdanning vel 10 pst. av den samlede bilaterale bistanden. Hvis vi legger sammen bilateral og multilateral bistand, er det mellom 12 og 15 pst. av det norske bistandsbudsjettet som går til utdanning. Nepal og Madagaskar er land hvor vi har bilaterale utdanningsprogrammer. På Madagaskar viser tallene at andelen barn som går på skole, har økt fra 64 pst. i 1991 til 89 pst. i 2004 – selvsagt ikke bare på grunn av norsk bistand, men kanskje litt på grunn av norsk bistand. I Nepal, hvor vi har vært over lengre tid, fikk 60 pst. av elevene fem års

grunnskole i 2003, mens det var 80 pst. som fikk det i 2006. Det er for så vidt et eksempel på at selv i en turbulent tid med krigslignende forhold er det mulig å få til en god del på utdanning.

Norge kanalisierer betydelig utdanningsstøtte gjennom fond i regi av multilaterale organisasjoner. Utenriksministeren vil senere i dag redegjøre for økt satsing på sivile tiltak i Afghanistan. En del av det er tiltak for utdanning gjennom multilaterale fond og annen satsing. Jeg var selv i Afghanistan og undertegnet en avtale med afghanske myndigheter om utdanningsstøtte bare for noen få måneder siden.

Vi bygger ut samarbeidet med UNICEF, som er FN-organisasjonen med den tyngste utdanningsstøtten. Norge er den tredje største bidragsyteren til UNICEF, og jeg tror vi er den suverent største bidragsyteren til UNICEF pr. innbygger. Men selv i absolutte tall er vi den tredje største bidragsyteren til UNICEF og deres utdanningsprogrammer. Innenfor den rammen har vi gitt en global, tematisk støtte til jenters utdanning på 450 mill. kr. Vi er også en tung bidragsyter til Verdensbankens fond, ved det såkalte Fast Track Initiative – for å si det på godt norsk – for å få fortgang i utdanningsbistanden. Vi gir betydelig støtte til norske frivillige organisasjoner – Redd Barna og Plan. Redd Barna har fått penger til en særlig satsing på marginaliserte grupper.

Når det gjelder budsjettstøtten, som er bakgrunnen for det interpellanten trakk fram om situasjonen i Zambia, er det snakk om hva utviklingslandene selv ønsker. De ønsker å prioritere sine egne budsjetter. I Tanzania går vi inn med betydelig budsjettstøtte til Tanzanias regjering. Så vektlegger de helse, veiutbygging og skolebygging, og de vektlegger høyere utdanning versus grunnskole innenfor sine budsjetter. Det er jo det eierskap til egen utvikling faktisk betyr.

I Zambia ønsker vi å gjøre det samme. Det er Zambias myndigheter som ønsker dette. De ønsker mer kontroll over pengene. De får også mer penger på grunn av norsk bistand til å reforhandle kobberkontraktene i landet, bare for å si det. Inntektsstrømmen til Zambia fra reforhandling av kobberkontraktene, hvor Norge har bidratt vesentlig, er seks ganger total norsk bistand til Zambia. Det sier noe om hvor de store pengene er, og hvor viktig det er at vi bruker av bistandsbudsjettet til å gjøre noe med de store pengestrømmene i verden og ikke bare de små.

Zambia har altså fått mer penger til sin egen utvikling gjennom norsk bistand, men gjennom den direkte budsjettstøtten må de selv velge hvordan de ønsker å bruke pengene. Det er det eierskapet til egen utvikling som Stortinget også ved en rekke anledninger har tatt til orde for.

La meg til slutt si at det ikke er slik interpellanten sier, at Norge har et dårlig renommé på dette området. Tvert imot ble vi, sammen med Nederland, kåret til det beste land i verden på utdanningsbistand på en stor internasjonal konferanse i Brussel så sent som for noen få måneder siden, hvor jeg var til stede sammen med Gordon Brown og en rekke andre. Så hvor man har det fra at vi skulle være dårlige på dette området, begriper jeg ikke. Vi er gode på dette området, men kan selvsagt bli bedre.

Helt til slutt: Norge skal være vertsland for høynivåmøtet om utdanning for alle i desember i år, som er UNESCOs store satsing, hvor det vil komme utdanningsministre og andre involverte i utvikling og utdanning fra hele verden, for i Oslo å sitte sammen og se hvordan vi kan ta nye, sterkere, tøffere og bedre initiativ på dette området, som jeg er takknemlig for at interpellanten har stort engasjement for. Det har jeg også.

Ine Marie Eriksen Søreide (H) [10:31:14]: Jeg kan merke på stemmeleiet til statsråden at det er engasjement her, men jeg er ikke veldig beroliget av det som kom ut av det stemmeleiet. For det er faktisk ikke Høyre som svartmaler situasjonen. Vi bruker f.eks. en del tid på å lese artikler og uttalelser fra de personene som jobber med utdanning og bistandspolitikken til daglig. Vi bruker også tid på å lese merknadene fra regjeringspartienes egne folk i innstillingene fra utenrikskomiteen. Bildet er ganske entydig. For eksempel sier generalsekretær Gro Brækken i Redd Barna følgende til Ny Tid 12. april 2007:

«I satsingsområdene til den rødgrønne regjeringens utviklingspolitikk har barn i utdanning forsvunnet helt. Dette er et dramatisk svik mot barna i verden».

Jeg mener at statsråden bør ta inn over seg at dette er et ganske alvorlig signal fra noen som jobber tett på barn og utdanning.

Hun sier videre:

«Den forrige regjeringen, med bistandsminister Hilde Frafjord Johnson (...) i spissen, hadde utdanning som jobb nummer en for norsk bistand. Erik Solheim (...) og denne regjeringen har fullstendig utelatt utdanning for barn som satsingsområde. Dette er et dramatisk svik mot barna i verden.»

Sjøl om tallene – og det er jeg glad for – går i riktig retning i den forstand at det er færre barn i verden nå som ikke mottar utdanning enn det var tidligere, er hovedproblemet fortsatt at de som blir igjen, de som ikke får utdanning, den kjernen som aldri kommer inn i skolesystemet, er de mest sårbare barna, de som ofte er i krigs- og konfliktområder. Sjøl om jeg er helt enig i at det er en god forutsetning for å få til skolegang at man har fred og stabilitet i et land, og at det er de mest stabile landene som lykkes best med sin utdanningspolitikk, er det samtidig sånn at man er nødt til å opprettholde normaliteten, skolegangen og opplæringen for barn som er f.eks. i flyktingleire, så godt det er mulig. Det er et vesentlig bidrag til utvikling og til fred.

Jeg har prøvd å stille et spørsmål til statsråden gjennom interpellasjonen som jeg for så vidt ikke føler jeg har fått særlig godt svar på. Hvis det er sånn at utdanning er en grunnleggende prioritet for Regjeringa, hvis det er sånn at dette er så viktig som statsråden legger opp til i sitt innlegg, hvorfor er det da tatt vekk fra lista over de fem prioriterte områdene Regjeringa skal ha i bistandspolitikken? Det er det som blir litt uforståelig for meg. Hvis det er så grunnleggende som statsråden nå legger opp til, burde det stått øverst på lista. Det burde ikke vært tatt vekk, og det burde ikke vært skapt den usikkerheten som er skapt rundt omkring, både hos norske bistandsorganisasjoner, hos mottakerland og hos dem som jobber med

barn og utdanning til daglig. De lurer på hvilke signaler som nå gjelder, og de opplever at Regjeringa ikke satser på utdanning på samme måte som den forrige regjeringa gjorde. Derfor har jeg prøvd å spørre statsråden om det. Jeg har ikke gjort et forsøk på å svartmale, snarere tvert imot har jeg beskrevet situasjonen slik som flere ser den. Men jeg får altså ikke svar på det grunnleggende spørsmålet: Hvorfor er utdanning utelatt som prioriteringsområde i Regjeringas bistandssatsing?

Statsråd Erik Solheim [10:34:38]: Utdanning er ikke utelatt fra Regjeringens utviklingssatsing, men vi har valgt ut noen få områder hvor vi har trappet opp de økonomiske beløpene. Det var – ærlig talt – også i betydelig grad fordi dette var områder den forrige regjeringen ikke satset på. Siden den forrige regjeringen ikke satset noe vesentlig på miljø eller på kvinnebistand, måtte vi velge å trappe opp det. Den forrige regjeringen gjorde mye bra på utdanning. Denne regjeringen gjør enda mer på utdanning. Så vi burde egentlig kunne stå sammen om alt som er bra på det området.

La meg bare si at jeg har den største respekt for at Redd Barna og andre organisasjoner kritiserer at det ikke blir vesentlige økninger av penger til det de synes er det viktigste. Men jeg tror at Stortinget forstår at miljøorganisasjonene kjemper for mer penger til miljøbistand, de som driver innenfor helse, kjemper for mer penger til helsebistand, jordbruksorganisasjonene kjemper for mer penger til jordbruksbistand, utdanningsorganisasjonene for mer til utdanningsbistand, misjonsorganisasjonene for mer til misjonen – altså at alle frivillige organisasjoner slåss for mer til det de er flinkest på og spesialisert på. Det har jeg stor respekt for. Men det er Stortingets og Regjeringens jobb å avveie det. Det er ikke mulig å gi den samme økning til samtlige frivillige organisasjoner som slåss om pengene. Redd Barna gjør en formidabel jobb. Det er veldig få frivillige organisasjoner som har fått en så stor økning som de fikk gjennom ekstrasatsingen på marginaliserte barn gjennom Den internasjonale Redd Barna-alliansen.

Jeg synes flyktingbistand for så vidt på en måte illustrerer de grunnleggende dilemmaene vi står overfor. La meg ta Darfur som eksempel. Utdanningen i flyktingleiren i Darfur fungerer ganske bra. Alt tyder på at barn som lever i flyktingleiren i Darfur, får bedre utdanning enn gjennomsnittet for barn i Sudan, sånn som situasjonen er nå. Langt på vei er det i Darfur den beste og mest vellykkede humanitære hjelpeorganisasjon i menneskehetens historie. Men: Fordi det ikke finnes noen politisk løsning på situasjonen i Darfur, blir barna der gående år etter år. Det er ingenting å gjøre. Du ser ikke en fotball, du ser ikke en datamaskin, du ser ikke noen som ser på TV engang, det er ikke en «pillemitt» å gjøre der. Det er total passivisering både av voksne og barn som varer ved måned etter måned, år etter år, fordi det ikke er funnet en politisk løsning på Sudans mange konflikter og Darfur spesielt.

Derfor er vi igjen tilbake til det grunnleggende, at politikken er det mest essensielle. Får man ikke fred et sted, er det veldig vanskelig å få til utdanning. Får man ikke løst Darfur-problemet politisk, vil utdanning være

bra, den som er der, men den vil ikke hjelpe innbyggerne der nok, på grunn av passiviseringen de opplever, og de kommer ikke tilbake til sine hjemsteder. Og får man ikke til statsbygging og næringsutvikling og de grunnleggende temaene for økonomisk og sosial framgang i et land, vil utdanning være bra allikevel, men utdanning kan ikke erstatte statsbygging og næringsutvikling – den kan være et fornuftig underlag for statsbygging og næringsutvikling.

Anette Trettebergstuen (A) [10:38:02]: Vi vet at det går sakte, men sikkert framover i kampen for å få alle gutter og jenter inn i grunnskole. Men vi vet også at Afrika sør for Sahara ligger etter alle andre regioner. Der er det kun 30 pst. av alle barn i skolealder som går på skolen.

Denne debatten viser at vi trenger et skikkelig push for å nå tusenårsmålet, og Afrika er en spesiell utfordring. For selv om framskritt har blitt gjort, er det fortsatt over 75 millioner barn som ikke er i utdanning, og av disse er over 60 pst. jenter. Det er problematisk, når vi vet at ei jente med sju års utdannelse har bedre sjanse til å unngå prostitusjon og barnarbeid, hun gifter seg fire år senere, og jo mer utdanning en mor har, jo lavere blir barnedødeligheten.

I tillegg til tallene som viser oss hvor mange som ikke får tilgang til skole og utdanning, kommer de barna som faktisk har et tilbud om skole, men som av en eller annen grunn ikke møter opp, ufrivillig. Det er det vanskelig å føre statistikk på. En annen utfordring er at veldig mange barn blir aldri registrert heller. Derfor må vi anta at det finnes mange flere barn som ikke får skolegang enn dem man klarer å registrere.

Det som hindrer barns tilgang på utdanning, selv om mulighetene er der, er f.eks. skolepenger. Utenrikskomiteen var i Angola i høst. Der hørte vi at i prinsippet har Angola gratis grunnskole i noen år for alle barn, men i praksis har de ikke det, fordi lærerne ikke får utbetalt lønninger fra staten og ser seg nødt til å ta skolepenger på privat hånd. Det hindrer barn i Angola fra å gå på skolen.

I tillegg til de barna som ikke får skolegang i verden, er det 1 milliard voksne analfabeter. En annen viktig utfordring er at vi trenger 18 millioner lærere for å undervise de barna vi snakker om at vi skal ha inn i skolen for å nå tusenårsmålet.

– Dette er noen av de utfordringene vi har.

Det blir av interpellanten hevdet at Regjeringen ikke satser på utdanning i utviklingspolitikken. Det er jo direkte feil, og det fortjener definitivt å bli tilbakevist, så jeg er også glad for at interpellasjonsdebatten finner sted.

Utdanning er, som statsråden sa, integrert i alle de fire satsingsområdene, og det reflekterer jo bare at vi er helt enige om at utdanning er essensielt for å skape utvikling på alle områder. For eksempel satser vi på likestilling i utviklingspolitikken og har derfor en handlingsplan for kvinneverket bistand. Da legger vi også avgjørende vekt på at mangel på utdanning for jenter er det største hinderet for likestilling mellom kvinner og menn.

Et av de landene vi gir mest bistand til, er Afghanistan. Det vi er tyngst inne på der, er jo nettopp utdanning og landsbyutvikling. Skal en bygge opp igjen et samfunn, må en begynne med kunnskap og ut-

danning. Alt starter med utdanning – det er vi enige om.

Vi bruker mer penger direkte til utdanning enn det forrige regjering gjorde, og ikke minst har gjeldsslettepolitikken vår en god effekt på det å frigjøre lands økonomiske midler, noe som igjen gjør at landene øker prioriteringen av utdanning.

Vi er en av de største bidragsyterne til UNICEF – det har statsråden vært inne på. Men like viktig som hva vi bevilger til utdanning over budsjettet, er de politiske initiativene som Norge både har fremmet og støttet og som har som mål å nå tusenårsålet om utdanning for alle. Jeg vil også peke på at Regjeringen faktisk i 2005, i forkant av WTOs ministermøte, trakk tilbake krav om liberalisering av høyere utdanning i utviklingsland. Slike ting er veldig viktig.

Til slutt har jeg lyst til å si at vi må ikke glemme at det som er essensielt og helt nødvendig om verden skal kunne nå tusenårsmålene, og også tusenårsålet om utdanning for alle, er at givene, altså de rikeste landene i verden, øker bistandsandelen sin. Interpellantens eget parti foreslo i sitt alternative budsjett i år å kutte. Det går definitivt ut over utdanning for barn mange steder i verden.

Så tror jeg aldri vi kommer til å havne i en situasjon der Redd Barna og UNICEF kommer til å si: «Hei, regjering, nå holder det, nå er det nok, nå har vi fått nok penger til utdanning i utviklingspolitikken!» Selvfølgelig, alle vil ha mer til sitt, men det er ingen tvil om at dagens regjering satser på utdanning i utviklingspolitikken.

Jon Jæger Gåsvatn (FrP) [10:42:47]: Det er tverrpolitisk enighet om at det å få etablert et tilbud innenfor utdanning og helse er en av de viktigste forutsetningene for å kunne bekjempe fattigdom. Ved tusenårsskiftet forpliktet 164 land seg til å øke utdanningsmulighetene og sikre grunnskoleutdanning for alle barn innen 2015. Norge er et av disse landene.

En fersk rapport fra UNESCO viser at en ikke er i nærheten av å kunne nå det målet hvis det ikke skjer vesentlige forbedringer av kanaliseringen av verdens bistand. Over 50 av de 86 landene som ennå ikke har oppfylt kravene, vil trolig ikke klare det innen fristen. Symptomatisk for det hele er at rapporten viser en kraftig internasjonal vekst de første fire årene etter at målet ble fastsatt, faktisk en fordobling av den delen av bistandsmidlene som gikk til utvikling av grunnutdanningen. Så, fra 2004 til 2005, ser vi et kraftig fall, akkurat som om luften gikk ut av ballongen. Det virker som om interessen forsvant, og at andre områder har fått fokus i stedet.

Et samlet storting har gitt uttrykk for at Norge må bidra sterkt til at våre fattige samarbeidsland klarer å nå målet om at alle barn skal ha mulighet til å gjennomføre grunnskolen, og vi har uttrykt viktigheten av at gutter og jenter skal ha lik rett til utdanning. Kirke-, utdannings- og forskningskomiteen har ved selvsyn sett at det nytter, da vi besøkte Naandi Foundations skole i India. I et land der det å føde et jentebarn er en skam og en økonomisk byrde for foreldrene var det spesielt å møte så mange glade og lærevillige elever som fikk et skoletilbud gjennom

stiftelsen. Til nå har Naandi gitt utdanning til ca. 2 500 jenter.

Regjeringens hovedsatsingsområder innen utviklingspolitikken er kvinner, miljø, fred, energi og statsbygging. Samtidig har Regjeringen hevdet at Norge skal være verdensledende på utdanningsbistand til fattige land. Men utdanningsbistanden er ikke synliggjort i Regjeringens fem satsingsområder. Både her i landet og i andre land er det flere som stiller seg spørsmålet om Norge har skiftet kurs, og i hvilken grad disse uttrykte satsingsområdene har betydning for utdanningsfeltet. Signaleffekten overfor andre giverland er også stor.

Norges kutt på 200 mill. kr i midler til Fast Track Initiative har blitt lagt merke til, og det er vel ikke sikkert at det grepet vil føre til at andre giverland gir mer. Slike omlegginger og kursendringer krever at de følges opp med gode forklaringer overfor samarbeidspartnere og andre giverland. Jeg hører at Regjeringen framholder at utdanningspolitikk er en grunnleggende forutsetning for satsingsområdene. Det kan nok i teorien sies å være sant. Men spørsmålet blir i hvilken grad Regjeringen er i stand til å opprettholde nivået på utdanningsbistanden, både faglig og økonomisk, når andre områder prioriteres opp.

UNESCO-rapporten «Education under Attack», som ble presentert i fjor, viser at 40 pst. av verdens 77 millioner barn som ikke går i skole, bor i konfliktområder og postkonfliktområder, hvor utdanning er særlig sårbart for angrep. For eksempel går bare 30 pst. av Iraks 3,5 millioner elever på skole i 2007 mot 75 pst. året før. Vi ser en kraftig nedgang i antall studenter, og vi kan konstatere at 3 000 akademikere har rømt fra landet. Statssekretær Anne Stenhammer uttalte til Dagsavisen den 3. april i fjor at Regjeringen vil satse på å gi utdanningstilbud til barn i konfliktområder. Samtidig sier hun at det er viktig for Regjeringen å satse på offentlig utdanning framfor private aktører.

Vi vet fra før at Regjeringen legger vekt på stat-til-stat-samarbeid, og at man dreier finansieringen fra øremerkede prosjektmidler over til budsjettstøtte. De tilsvarende grepene har den rød-grønne regjeringen gjort her hjemme. Fremskrittspartiet har ønsket øremerkede midler til utdanningssektoren, men Regjeringen har gått for rammeoverføringer. Vårt ankepunkt har vært at vi da ikke er sikre på at pengene kommer fram til brukerne, altså skoleelevene. Regjeringens svar på det er at de regner med at vettet er likt fordelt mellom storting og kommunesektor.

Til tross for at Regjeringen hevder at man har styrket kommuneøkonomien, har lite kommet fram til skolene. I år er det 40 pst. av kommunene som må kutte i skolebudsjettet, og 34 pst. som bare viderefører rammene. Når det ikke fungerer i Norge med en slik innretning på finansieringen, må en ha lov til å spørre om Regjeringen har samme filosofi når det gjelder resten av verden. Er det slik at en vil hevde at vettet også er jevnt fordelt i forhold til land som befinner seg i en krig eller konflikt? Kan en si at vettet er jevnt fordelt når det handler om land som er styrt av diktatorer, eller det dreier seg om makthavere i skjøre demokratier? Er det virkelig grunn til å tro at et offentlig utdanningstilbud i slike tilfeller er bedre enn et

privat? Har ikke Regjeringen tro på utdanningstilbud gitt av stiftelser og organisasjoner?

Det er viktig å huske at utdanning i bistandssammenheng ikke bare er grunnutdanning, men også høyere utdanning og forskning. En undersøkelse i fjor blant norske ambassader viste at kun 20 pst. bruker tiltak innen høyere utdanning som virkemiddel i bistandsarbeidet. Her mener Fremskrittspartiet at vi kan få til mye gjennom samarbeidsprogrammer med norske institusjoner for høyere utdanning i samarbeidslandene. Jeg vil i den forbindelse peke på Fremskrittspartiets alternative statsbudsjett hvor vi nettopp la inn en vesentlig styrking av forskning, og kompetanseheving, i bistandssammenheng.

Utdanning er viktig i bistandssammenheng. Derfor mener jeg det er nødvendig at Regjeringen framstår tydelig på hva Norge mener.

Finn Martin Vallersnes (H) [10:47:33]: Først noen få kommentarer til statsrådets innlegg – jeg kan ikke dy meg for det.

Jeg vil bare minne om at Høyres budsjett for inneværende år også innebar en økning, om enn mindre enn Regjeringens, men etter min mening med en klarere prioritering, i hvert fall på dette området vi snakker om i dag. Så er det, etter å ha lest NORADs rapport for 2007, en litt rar opplevelse å høre statsrådets omtale av budsjettstøtte – med Zambia som et rosenrødt eksempel.

Bare for å ha nevnt det også: Miljø er kommet sterkere og sterkere på dagsordenen. Det er helt riktig. Men arbeidet med miljøhandlingsplanen innen dette budsjettområdet ble satt i gang i forrige periode.

Etter at utdanning i bistanden var et hovedelement i Stortingets debatt om budsjettet for utviklingshjelpen for jul, er det positivt at temaet har vakt så stor oppmerksomhet at vi nå får en egen interpellasjonsdebatt om dette. Jeg antar dette bl.a. kan skyldes den oppsiktsvekkende manglende fokuseringen i Regjeringens budsjettforslag i motsetning til Stortingets klare vilje til å prioritere utdanning. Hvor har de det fra, spør statsråden. Jo, det har de fra budsjettet for i år og budsjettdebatten.

Interpellanten har omtalt en rekke viktige sider ved saken. For min del vil jeg i dag begrense meg til noen vurderinger om dem som stiller aller svakest. Jeg tenker på barn og unge i konflikt- og kriseområder, og det gjelder i særlig grad barn på flukt – om de nå er i leirer, på vandring eller sitter fast i krig.

Flyktningstrømmene er store, og mangelen på utdanningstilbud er størst for nettopp disse barna. Av de 72 millionene barn som nå mangler tilbud om skole, er det ifølge Redd Barna 36 millioner som er rammet av krig og konflikt, med andre ord 50 pst. Mange av disse landene er i tillegg også blant verdens minst utviklede.

I et innlegg i Financial Times 29. januar i år hevdes det fra Women's Commission for Refugee Women and Children at situasjonen er spesielt vanskelig for ungdom og større barn som allerede har mistet mange års skolegang. Hovedtyngden av flykninger er på vandring i 17 år i gjennomsnitt. Det gjør at hele generasjoner risikerer å falle utenfor utdanningstilbudet. Derfor er det av vital

viktighet at FN, donorland, flyktningvertsland og NGO-er har økt oppmerksomhet på flyktningbarnas skolebehov både mens de er på flukt, og når de vender hjem.

Så hvordan ligger vi an i Norge?

Jo, også i norsk bistand er utdanning i konfliktrammede land underfinansiert i forhold til utdanning i andre lavinntektsland og mellominntektsland. Konfliktrammede, sårbare land fikk i 2005 bare 24 pst. av Norges støtte til utdanning, men har som sagt 50 pst. av barna uten skoletilbud.

Høyre mener vi må gjøre mer for å nå nettopp disse barna. Da må mer av hjelpen vi yter som nødhjelp og humanitær bistand, også gå til utdanningsformål. Ifølge Utenriksdepartementet er det i 2007 overført ca. 14,5 mill. kr – jeg gjentar 14,5 mill. kr – til rene utdanningsformål over Kap. 163, som altså er Nødhjelp, humanitær bistand og menneskerettigheter. Selv om utdanning er en viktig komponent i mye av den nødhjelpsinnsetningen vi yter, er det vi gir som øremerket utdanningsbistand, i virkeligheten bare småpenger. Utdanning i konfliktrammede land er altså helt klart underfinansiert i forhold til utdanning i andre land som mottar norsk bistand. Det kan være noe i den betraktningen som interpellanten gjorde, at etter hvert som vi ser at antall millioner uten skolegang synker, som statsråden godt redegjorde for, sitter vi igjen med en hard kjerne som er de vanskeligst stilte og de svakeste, og som det kanskje må fokuseres på på en spesiell måte og med egne tiltak.

På årets Davos-møte i januar oppfordret FNs generalsekretær, Ban Ki-moon, verdens toppledere til å være med på å sette etappevise målsettinger på veien frem til oppfyllingen av tusenårsmålene i 2015. En av disse målsettingene var å tilby 25 millioner flere barn og unge skolegang innen 2010. Det er det bare to år til. Det er en oppgave Norge burde være med på å løse, men da må Regjeringen ta utfordringen på alvor, formulere sin del av målsettingen og synliggjøre den for både oss og det internasjonale samfunn.

Når unge mennesker har mistet barndommen, men beholdt livet, sier de: Gi oss mulighet til å gå på skole. Spørsmålet er om statsråden vil styrke innsatsen på grunnutdanning i konfliktrammede og sårbare land.

Ågot Valle (SV) [10:52:34]: Interpellanten reiser en viktig debatt. Men debatten bygger på den forutsetning at utdanning ikke er et prioritert område for de rød-grønne partiene, og det har jo både utviklingsministeren og Anette Trettebergstuen kraftig tilbakevist.

Nelson Mandela har sagt at utdanning er det viktigste våpen vi har til å forandre verden.

Vi som hører til på venstresida, vil jo forandre verden til det bedre, vil ha rettferdig fordeling og vil flytte makt til de maktesløse, til de fattige. Utdanning kan gi mennesker i fattige land muligheten til å styre sine egne liv. Da må vi satse på demokrati og bedre styresett. Utdanning vil gi kvinner og jenter mer makt og større muligheter til å komme seg ut av fattigdommen. Den pakistanske jenta Nagina Habib sier det slik i rapporten «Because I am a Girl»: Jeg og andre jenter på skolen ønsker oss en bedre framtid. Jeg har fått tro på meg sjøl på grunn av at jeg har fått utdan-

ning. Etter å ha sett oss har menneskene i landsbyen blitt oppmerksomme på hvor viktig utdanning er.

I en rapport minner FNs utviklingsfond for kvinner, UNIFEM, oss om at det ikke er nok å fokusere på at alle jenter skal få begynne på skole. Alle jenter må få mulighet til å fullføre grunnutdanninga. Nå er det ikke sjølsagt at alle jenter får begynne på skolen. Jenter utgjør en stor del av de millionene som ikke har skoleplass. Men for at jenter skal kunne fullføre skolegangen, er det, ifølge UNIFEM, viktig å se på hele livssituasjonen. Mange jenter blir holdt hjemme fordi de trengs til viktig arbeid, som f.eks. å hente vann. Så da blir altså vannpolitikken viktig i denne sammenhengen. Noen foreldre i Mali sier det slik: Vi kan ikke la døtrene våre gå på skolen, vi trenger dem hjemme. De er våre hender og føtter.

Da blir, som utviklingsministeren sier, også næringspolitikken viktig i denne sammenhengen.

I patriarkalske samfunn og i fattige familier vil gutter ofte prioriteres. Derfor er det viktig at Regjeringa i stortingsmeldinga om kvinner og likestilling i utviklingspolitikken slår ettertrykkelig fast at utdanning til jenter og kvinner er et prioritert område. Skal utdanning gi kvinner rett til å forsørge seg sjøl, må også retten til videregående utdanning og fagutdanning for jenter og kvinner løftes opp. Derfor er det viktig at Norge, med de rammene som nye bistandsformer gir, sikrer avtaler som gir jenter og kvinner rett til utdanning på lik linje med menn.

Pengene som gis til utdanning gjennom bistand, er viktig, men like viktig er det hvilken politikk Norge fører i Verdensbanken og i WTO. Denne regjeringa trakk liberaliseringskravene som Bondevik-regjeringa hadde lagt inn på utdanningsområdet overfor fattige land i GATS-forhandlingene i WTO. Jeg var til stede i Hongkong da det ble annonsert at vi trakk disse kravene, og det ble jubel blant folk som var opptatt av utdanning i fattige land. Denne regjeringa har også trukket støtte til program i Verdensbanken som forutsetter liberalisering og privatisering. Den nyliberale politikken som Verdensbanken har stått for, og som Bondevik-regjeringa støttet, har vært en stor trussel mot retten til utdanning.

Jeg er enig med interpellanten i at det er viktig å sikre barn i konfliktrammede og sårbare land retten til utdanning. De brutale tallene viser at ett av tre barn i disse landene ikke har mulighet til å gå på skolen. Hele det internasjonale samfunnet svikter disse barna. Ifølge Redd Barnas rapport «Last in Line, Last in School» får sårbare land bare 1/5 av all hjelp til utdanning, mens nesten halvparten av barna uten skoletilbud befinner seg akkurat her. Derfor er det så viktig at den norske utdanningsinnsatsen overfor barn i sårbare land og konfliktland blir forsterket. Som Graça Machel skriver i rapporten «Last in Line, Last in School»: For ethvert barn er utdanning en viktig del av det å vokse opp. Men for barn som vokser opp i land med konflikt, er sjansen til å gå på skolen noe de ikke har råd til å miste. Det å ha et trygt sted der de kan lære og leke, kan være avgjørende for deres sjanse til å overleve, og utdanning er det største håpet for framtida i landet deres.

Eirin Falde hadde her overtatt presidentplassen.

Dagrun Eriksen (KrF) [10:57:30]: Utdanning er en nøkkel til utvikling, både for enkeltmennesker og for nasjoner. Det har vi erfart her hjemme, og det bekreftes også i det internasjonale utviklingssamarbeidet. Skolegang nytter i bekjempelsen av fattigdommen. Men fortsatt er det 70 millioner barn som ikke har tilgang på skolegang, og det er rundt 1 milliard voksne som er analfabeter.

FN har i sine tusenårsmål satt utdanning for alle som et sentralt mål. Tusenårsmål nummer to er konkret: Alle barn i verden skal ha tilgang på grunnutdanning innen 2015.

Vi er nå midt i gjennomføringsperioden for tusenårsmålene. Skal vi nå dem, må verdens land holde fokus og prioritere utdanning minst like høyt som til nå, ja faktisk enda høyere. Dessverre gjør ikke dagens regjering det, og vi har heller ikke blitt beroliget av Regjeringens representanter på dette området.

Før regjeringsskiftet var utdanning topp prioritert i bistanden, med bred støtte fra Stortingets utenrikskomite. Dessverre har regjeringsskiftet i 2005 ført til at utdanning har falt ut av de prioriterte innsatsområdene for norsk bistand. Kristelig Folkeparti beklager dette. Det samme gjør en rekke bistandsorganisasjoner, f.eks. Redd Barna, UNICEF Norge, Plan Norge og den norske UNESCO-kommisjonen.

Både statsråden og representanter fra regjeringspartiene begrunner dette med at selvfølgelig ønsker alle mer penger til alt. Det vitner om en arrogant holdning til hva utdanningsorganisasjoner og bistandsorganisasjoner som ser hva som nytter ute, faktisk har å si.

Etter vår vurdering setter Norge med denne nedprioriteringen et dårlig internasjonalt eksempel. Vårt utgangspunkt for å be andre viktige givreland styrke bistanden til utdanning er svekket når vi ikke holder oppe vår egen prioritering av utdanning for verdens fattige barn.

Sist høst tok utenrikskomiteen opp saken i sin innstilling til utviklingsministerens redegjørelse, og saksordføreren, Dagfinn Høybråten, fikk hele komiteen med seg på den klare beskjeden som interpellanten siterte. Statsråden lovet å følge opp. I dag hadde han en god anledning til å konkretisere en slik plan, men på ny er det lite forpliktende og konkrete ord. Jeg vil derfor spørre statsråden om når dette forslaget om en sterkere norsk innsats for grunnutdanning i uland kommer.

Jeg vil også be statsråden bekrefte at Regjeringen vil opprettholde sektorbistand til grunnutdanning i minst like mange av Norges samarbeidsland som til nå. Kan statsråden klart bekrefte at det ikke vil skje en reduksjon nettopp på dette punkt?

Statsråden overså i sitt innlegg behovet for å styrke kvaliteten på grunnutdanningen. La meg derfor ta et konkret eksempel. Madagaskar er et land hvor Norge er en viktig bistandsgiver på utdanningssektoren. 77 mill. kr bidro vi med i 2006. Landet skal nå øke grunnutdanningen fra fem til sju år – en viktig reform, hvor de trenger økt støtte og nært faglig samarbeid. Vil Regjeringen opprettholde størrelsen på – eller styrke – utdanningsbistanden til Madagaskar?

Manglende skolegang gjør det vanskelig å bryte ut av fattigdommens onde sirkel. Det svekker grunnlaget for

økonomisk framgang, for å mestre miljø- og klimaproblemene og ikke minst svekker det kvinners kamp for sine rettigheter og for likestillingsarbeidet. Jenter rammes hardest når utdanningsinnsatsen nedprioriteres. Knappt noe er viktigere for fattige jenters framtid enn at de får en god utdanning.

En særlig utsatt gruppe er barn i krigs- og konfliktområder. Har vi penger, kan vi hjelpe mange også der. I sitt innlegg sa statsråden at det var en vanskelig oppgave å ta fatt på. Men vi vet at norske frivillige organisasjoner har suksesshistorier for nettopp å nå barn i krigsoner.

Kristelig Folkeparti vil fortsatt komme til å være en pådriver for å gjenreise prioriteringen av utdanning i norsk utviklingspolitikk. Vi sier ikke at andre ting ikke er viktige, men i diskusjonen om høna og egget mener vi faktisk at utdanning er det aller viktigste, og så får det andre følge av det. Det er mange gode grunner til at skoletilgang for fattige lenge var et prioritert innsatsfelt i norsk utviklingspolitikk. Det må det bli igjen, og jeg håper at vi vil få høre konkret hvordan dette kan følges opp.

Anne Margrethe Larsen (V) [11:02:53]: Takk til interpellanten for å holde fokus på et viktig tema.

Utdanning er en viktig forutsetning for utvikling. Hvis man ikke kan lese og skrive, er det heller ikke mulig å nå de fleste andre utviklingsmål. Utdanning av barn inngår derfor som et av de åtte tusenårsmålene. Mer konkret går tusenårsmål 2 ut på at alle barn skal være i stand til å gjennomføre grunnskole innen 2015.

At alle skal kunne lese og skrive, er dessuten viktig for å motvirke folks avmakt, styrke politisk deltakelse, skape en informert offentlighet og bygge et sterkere demokrati. Fra et kjønnsperspektiv er det videre viktig å sikre jenters og kvinners rett til utdanning i praksis. Delmålet om at like mange jenter som gutter skal gå på skole, skulle nås allerede i 2005.

Foruten å bidra til å oppnå tusenårsmålet er det en annen viktig grunn for Norge til å satse på utdanning av barn i sin bistandspolitik. Det er at denne satsingen gir målbar resultater. I den første helhetlige evaluering av norsk bistand, Norads resultatrapport fra 2007, framgår det at bistanden har virket best innen helse og utdanning. Flere barn på skolebenken er faktisk det mest konkrete resultat norsk bistand har å vise til.

Jeg deltok nettopp på FNs felttur til Nicaragua, og la meg si at UNICEFs skole, «a Safe and Friendly School», var et av lyspunktene i et fattig Nicaragua.

Utdanning av barn var lenge et høyt prioritert område innen norsk bistandspolitik. I løpet av tiårsperioden 1995–2005 fikk støtte til utdanning en stadig sterkere posisjon. I 1996 vedtok Stortinget å øke andelen av de bilaterale bistandsmidlene som gikk til utdanning, til 10 pst. innen 2000. Dette ble senere økt til 15 pst. innen 2005.

Venstre mener at denne trenden er blitt brutt av den rød-grønne regjeringen. I den generelle beskrivelsen av internasjonal bistand i statsbudsjettet for 2008 nevnes utdanning veldig kort. Riktignok framholder Regjeringen

at den vil videreføre støtten til offentlige velferdstjenester. Dette gjelder spesielt helse og utdanning, både direkte gjennom multilaterale og bilaterale kanaler og gjennom budsjettstøtte til utvalgte land.

Det er imidlertid ikke mulig å lese ut av budsjettet hvordan bistandsmidlene til utdanning er budsjettet, eller sammenligne dette med tidligere års satsinger. Øremerkede midler til utdanning er vanskelige å identifisere. Videre er bilaterale tiltak direkte rettet mot utdanning i ferd med å bli nedjustert, noe som merkes ute på bistandsambassadene.

Litt over halvveis på veien mot det uttalte tusenårs målet om grunnskole for alle barn er det ting som tyder på at den rød-grønne regjeringen fører en bistandspolitikk som ikke bidrar til å nå dette tusenårs målet. Den forrige regjeringen hadde utdanning som jobb nr. 1 for norsk bistand. Den rød-grønne regjeringen har derimot utelatt utdanning av barn som eget satsingsområde, og det er uklarhet omkring hvor mye den egentlig bevilger til dette området.

Norge har gjennom en årrekke bygget seg opp kompetanse innen utdanningsbistand. Vi vurderes nå som en av normsetterne. Venstre håper Regjeringen kan løfte opp dette området og gi det mer prioritet og mer synlighet.

Det bør ikke være tvil om, verken i vår bistandsadministrasjon eller ute i våre samarbeidsland, at vi gir utdanning av barn høy prioritet i vår bistandspolitikk, uansett hvem som sitter i regjeringsposisjon.

Peter Skovholt Gitmark (H) [11:07:18]: Det er et prisverdig initiativ som nå blir tatt i denne sal gjennom interpellanten. Jeg er litt usikker på om debatten er like prisverdig.

Jeg tror det er viktig å slå fast allerede nå at bistand er viktig, og denne debatten burde entydig handle om hvordan man kan gjøre norsk bistand både mer treffsikker og bedre. Derfor er det forunderlig å høre representanten Valle, som sier at det er de rød-grønne partiene som ønsker å forandre verden. Da kan det ikke være noe annet enn et paradoks å se at det er nettopp høyresidens argumenter som vinner igjennom. Det er høyresidens argumenter gjennom markedsøkonomi, gjennom handel og gjennom bl.a. utdanning som henter millioner av mennesker ut av varig fattigdom. Det er også pussig å registrere at det er de rød-grønne som angriper høyresiden for ikke å ta næringsutvikling på alvor. Jeg oppfatter det som å være et bunnløst angrep helt uten rot i virkeligheten.

La meg så si at å hente mennesker varig ut av fattigdom, må være vår hovedoppgave når det gjelder bistand. Da bør man stille seg spørsmålet: Blir det lettere gjennom utdanning? Svaret er et entydig ja.

Statsråden viser til at det må fred til før man skal kunne satse på utdanning. Vel, snu rundt på det også, og man får som entydig svar at freden trygges og gjøres mer varig gjennom en utdannet befolkning. Med andre ord bør svaret være ja takk, begge deler.

I Norge hadde vi for noen år siden en interessant debatt knyttet til hvorvidt man skulle gi norskundervisning i asylmottak og flyktningsmottak. Jeg var i hvert fall entydig interessert i å se mer av norske bistandsmidler gå til utdanning i flyktningleire. Det er helt klart at sikkerheten

må ivaretas, men vi må få mennesker ut av den passiviteten vi ser i flyktningleire. I en rekke av de flyktningleirene jeg selv har besøkt, inklusive leirer i Darfur, ser man at folk gjør nærmest ingen verdens ting. Den passiviteten driver mennesker også inn i ekstremisme.

Alle våre bistandsmål fremmes av utdanning. Kunnskap gjør at vi får et bedre miljø. Kunnskap gjør det lettere å drive fredsbygging og å fremme menneskerettigheter. Kunnskap gir mer ren energi. Kunnskap øker likestillingen, og kunnskap fremmer i aller høyeste grad godt styret. Derfor er det merkelig at nettopp utdanning forsvinner ut av målsettingene våre. Jeg kan ikke se på det som noe annet enn en forglemmelse, for en nedprioritering av det ville være nærmest umulig å forsvare. Det er som en av talerne i dagens debatt sa: Alt starter med utdanning.

Det er en god grunn også til at FN satte seg åtte tusenårs mål. Ett av dem er utdanning til alle barn innen 2015. Jeg er veldig glad for at vi er godt på vei på verdensbasis, med store regionale skiller, til å nå dette målet. Men 70 millioner barn uten utdanning er altfor mange. Jeg er glad for at representanten Trettebergstuen tar opp Afrika, spesielt Afrika sør for Sahara, der dessverre kun 30 pst. av befolkningen i grunnskolealder går i grunnskolen. Det gjør jo at norsk bistand i mye sterkere grad bør brukes innenfor én region og på det svært viktige området utdanning. Da er det igjen problematisk å se at norsk bistand blir brukt på stadig flere områder og i stadig flere regioner. Jeg kan nevne Sør-Amerika som et godt eksempel.

Så er det også viktig å minne statsråden på at Høyre ikke har kuttet i bistandsbudsjettet. Vi hadde kun en mindre økning enn det Regjeringen hadde for 2008.

La meg også, i de siste sekundene av taletiden, komme med et innstendig ønske om at statsråden tar spørsmålet til interpellanten på alvor: Hvilke konkrete tiltak har statsråden tenkt å implementere for at vi skal satse på utdanning, og for at utdanning skal få en mer sentral rolle i norsk bistand? For jeg er sikker på at statsråden deler Høyres syn, at utdanning er særst viktig.

Lena Jensen (SV) [11:12:52]: Takk for at FN fins, at vi har en internasjonal organisasjon som har fått veldig mange av verdens land til å forplikte seg opp mot 2000-årsskiftet, for det er sammen vi kan gjøre noe. Det er sammen vi kan endre verden.

FNs mål er i åtte punkter. Innen 2015 skal man fjerne verdens fattigdom. Det er ambisiøse, men viktige mål. Ett av disse målene er at alle barn skal kunne få grunnskoleutdanning. Vi er på riktig vei. Når så mange land har forpliktet seg, er vi på riktig vei. Og vi ser at FN's mål og FN's satsing på å fjerne fattigdommen faktisk fungerer. Men vi har langt igjen. Det er fortsatt slik at altfor mange barn ikke får den utdanningen de trenger, fordi utdanning er veien ut av fattigdom for veldig, veldig mange. Utdanning som våpen for en bedre og mer rettferdig verden er viktig. Derfor er jeg veldig fornøyd med at Regjeringen prioriterer utdanning og bruker mest penger på dette – og ikke bare prioriterer, men har det som hovedprioritet. Norge er best i klassen på å satse på utdanning når det gjelder bistand. Vi satser mer enn det tidligere regjeringer har

gjort, og vi satser mer målrettet. Som statsråden var inne på, er Norge nå nettopp også kåret til beste land i verden på utdanningsbistand.

Jeg er glad for at statsråd Solheim også viser at ting henger sammen, og at det ikke bare er å bygge skoler og tro at det går av seg selv. Infrastruktur, næring og grunnleggende ting som gjeldslette og rettferdighet er viktig.

Handling, handling, handling. Jeg er veldig glad for at denne regjeringen ikke bare prater. Vi satser. Der Høyre i budsjettet foreslår å kutte på bistand, satser vi. Derfor er jeg glad for at SV er med på Regjeringens satsing på bistand og på utdanning innen bistandspolitikken.

Vi gjør dette fordi vi ser at det fungerer. Vi gjør det fordi vi ser at bistand gir fred. Samarbeid med land om bistandspolitik og om utviklingspolitikk er utrolig viktig.

Utdanning gir kompetanse og er en viktig vei ut av fattigdommen for veldig mange.

Ine Marie Eriksen Søreide (H) [11:15:52]: Siste taler legger til grunn at hun er glad Regjeringa har utdanning som hovedprioritet i bistandspolitikken. Men det er nettopp det som er problemet – utgangspunktet for hele interpellasjonen er nettopp at bistand og utvikling ikke lenger henger så tett sammen som før.

Jeg la også merke til at statsråden i sitt innlegg var opp-tatt av å vise stor respekt for de bistandsorganisasjonene som hadde uttalt seg kritisk. Han mente at alle slåss for mer til sine formål. Det er ikke det som er realiteten her. De slåss jo egentlig ikke for mer, de slåss bare mot en fullstendig uteglemmelse, slik som bistandsorganisasjonene opplever det. Som jeg nevnte i mitt tidligere innlegg: Mange artikler og innlegg er blitt skrevet om dette temaet. Når professorer, representanter for UNESCO-kommisjonen, for SOS Barnebyer, for Redd Barna, for Utdanningsforbundet, for Skolenes landsforbund alle sammen uttrykker den samme kritikken mot Regjeringa for dens mangel på satsing på utdanning i bistandspolitikken, må man jo lytte til det. Det kan jo ikke være slik at alle sammen tar feil. Det kan jo ikke være slik at alle sammen har sett bort mens satsingen på utdanning foregikk.

Jeg stilte tidligere et spørsmål om hvorfor det var slik at dette var et utelatt tema fra de fem hovedprioriterte områdene. Statsråden gir i grunnen svaret selv. Han sier: Vi har valgt ut noen områder. Da har man altså ikke valgt ut utdanning. Det er for så vidt en ærlig sak. Men da må man si det. Da må man ikke samtidig late som man prioriterer det. Det er en politisk prioritering jeg er uenig i, for jeg mener at utdanning er nøkkelen til all utvikling, all fattigdomsbekjempelse, all fredsbygging og all likestilling.

For den forrige regjeringa var utdanning jobb nummer én i bistandspolitikken. Som kjent er politikk prioritering. Det at man prioriterer noe opp, betyr at man prioriterer noe annet ned. Slik er det også i denne sammenhengen. Det blir – for å trekke en analogi til fotballens verden – som om storscoreren settes på benken i den avgjørende kampen, samtidig som treneren forteller at de har det mest offensive laget noensinne. Alle vil jo se og oppleve at den offensive fotballen ikke blir prioritert, uansett hva

treneren sier. Det er nettopp det bistandsorganisasjonene også påpeker i sammenheng med Regjeringas satsing på utdanning i bistandspolitikken. Det hjelper ikke at statsråd Solheim står her eller andre steder og forteller at utdanning er viktig, så lenge det de ser og det de opplever, er at utdanning prioriteres ned, og ikke minst at det ikke skal være en del av de prioriterte områdene. Hvis det er så viktig som statsråden og representantene for regjeringspartiene her i dag har sagt, er det fortsatt for meg en stor gåte hvorfor det ikke står på listen over prioriterte områder for Regjeringa.

For øvrig vil jeg takke alle som har deltatt i debatten for en god debatt. Det er et viktig tema. Jeg kan iallfall love at vi fra Høyres side ikke kommer til å slippe tak i det. Vi kommer til å følge dette temaet videre, for det er utrolig viktig, og det er utrolig interessant å se hvordan utdanning kan bidra til utvikling i så stor grad.

Statsråd Erik Solheim [11:19:15]: Jeg vil igjen takke interpellanten for at hun reiser en veldig viktig debatt. Jeg skulle ønske vi fikk litt mer tid til å diskutere hvordan man faktisk får til bedre utdanning, for alt blir jo overskygget av den totalt meningsløse påstanden om at Regjeringen ikke satser på utdanning. Vi satser mer penger på utdanning enn Bondevik-regjeringen gjorde. Vi satser opplagt mer penger enn Høyre ville være i stand til å gjøre, for Høyre kutter jo på høyere utdanning, senest i forslaget til budsjett. Det kan umulig gi mer penger til utdanning. For ikke å snakke om Fremskrittspartiet som vil halvere bistandsbudsjettet, og som så kommer og sier at man skal satse mer på utdanning. Jeg vet ikke hva vi da skal kutte ned på.

Det som står igjen, er i bunn og grunn én påstand, nemlig at vi har fjernet begrepet «utdanning er jobb nr. 1». Men, hvis vi holder oss til opposisjonens retorikk, hva vil det bety? Det betyr, hvis man holder seg til det samme, at opposisjonen svekker kampen mot aids. Det betyr at opposisjonen nedprioriterer kampen for fred, osv. Jeg vil ikke sette fram slike påstander. Jeg er overbevist om at opposisjonen er opptatt av kampen mot aids og kampen for fred. Men disse tingene henger jo så intimt sammen. Kampen mot aids er også en kamp for høyere utdanning og for utdanning, for det er lærergenerasjonen i alle land som mest angripes av aids – ikke de eldste, ikke barna, men nettopp de som skal fylle alle lærerværelsene, er de som dør av aids. Så lykkes vi ikke i kampen mot aids, vil vi heller ikke lykkes i kampen for utdanning, akkurat på samme måten som selvsagt også utdanning bidrar i kampen mot aids. Disse tingene henger intimt sammen.

Jeg hater å måtte stå her og liksom fortelle Høyre at næringsutvikling og statsbygging er grunnleggende forutsetninger for å få til utdanning. Det vi ser i verden, er at de asiatiske landene som har orden på sitt næringsliv og sine stater, har dramatisk positiv utvikling når det gjelder utdanning, mens afrikanske land, som sliter med sine stater og med sin næringsutvikling, har mye, mye dårligere resultater.

For å legge polemikken til side: Ett veldig viktig tema er kommet opp i denne debatten etter min oppfatning, og

det er det representanten Vallersnes tok opp, nemlig at med den veldig positive utviklingen man ser i antall barn som går på skole i verden, vil vi med betydelig sannsynlighet sitte igjen med en rest i de mest utsatte statene i Afrika, i de landene som er i krig og konflikt, og de landene hvor statsstrukturer ikke fungerer. Den resten bør vi rette et veldig sterkt søkelys på. Der kommer vi selvsagt inn på sammenhengen mellom fred og statsbygging som den grunnleggende forutsetning for å få til utdanning – utdanning som forutsetning for å få til fred. Men det særlige spørsmålet som må stilles, er: Hva kan vi gjøre for å få til utdanning i situasjoner hvor det ikke er fred? For mye kan gjøres, også i land i krig og konflikt, i flyktningleirer, også steder hvor folk er i bevegelse, og på steder hvor man er utsatt. Men det krever selvfølgelig en konkret debatt om hvert enkelt tilfelle, men Afghanistan-debatten som Stortinget får nå i nær framtid, er nettopp et eksempel på å diskutere sammenhengen mellom militær beskyttelse og utdanning for barn i Afghanistan.

Presidenten: Da er debatten i sak nr. 3 avsluttet.

Sak nr. 4

Interpellasjon fra representanten Hans Frode Kielland Asmyhr til landbruks- og matministeren:

«I dag står flere titalls tusen bolighus på landbrukseiendommer tomme. Hver femte landbrukseiendom med bolighus er ubebodd. Situasjonen er verst i Nord-Norge og i tradisjonelle distriktsområder. Det er først og fremst eiendommer uten egen drift av jorden som er ubebodd. Et strengt regelverk rundt landbrukseiendommer bidrar til forfall og mørke vinduer. Regjeringen synes ikke å ha noen politikk som kan endre denne utviklingen i positiv retning.

Vil statsråden bidra til å forenkle regelverket for dem som ønsker å benytte landbrukseiendommer til bolig eller fritidsbolig?»

Hans Frode Kielland Asmyhr (FrP) [11:23:34]: Formålet med denne interpellasjonsdebatten er – nok en gang – å fokusere på den feilaktige og gammeldagse landbrukspolitikken som denne regjeringen fører. Det er mange feil i denne landbrukspolitikken. Situasjonen ute på bygdene viser dette klart.

Jeg har fått med meg at statsråd Terje Riis-Johansen har benyttet morgentimene i dag veldig flittig. Han har lagt frem et nytt forslag om skjerpning av bo- og driveplikten. I så måte blir denne interpellasjonen svært aktuell. Men det skuffer meg at statsråden velger å ta den retningen på dette temaet som han gjør, og det skuffer meg også at han ikke kunne vente med å legge dette frem før han tok ordet i denne debatten.

Statsråd Terje Riis-Johansen slo skikkelig til da han tiltrådte statsrådsposten. Han slo fast at hvert eneste gårdsbruk som blir lagt ned, er et personlig nederlag for ham. Det har blitt mange nederlag for denne statsråden. Gårdsbruk blir lagt ned fortsatt – i omtrent samme tempo som

tidligere. Min påstand er at dette vil fortsette også i den resterende del av hans statsrådsperiode, fordi denne regjeringen fører en landbrukspolitik som hører hjemme i en helt annen tid enn den moderne tid som vi lever i i dag. Fremtidsrettingen er nemlig helt fraværende, ikke minst når det gjelder eiendomsforhold i forbindelse med landbrukseiendommer. Det har som sagt blitt varslet i dag at regelverket skal strammes betydelig til. Det skal bli vanskeligere å få tillatelse til fradelinger. Man skal også gjøre det vanskeligere å få bygge kårbolig på landbrukseiendommer. Dette er en trist utvikling for eiendomsretten.

I dag står ca. 35 000 boliger på landbrukseiendommer tomme. Det er et betydelig antall. Det tror jeg vi kan være enige om. De fleste av disse boligene befinner seg i distriktskommuner som allerede sliter med å opprettholde bosettingen. Samtidig ser vi at mange av disse kommunene er svært populære som hyttekommuner – mange tilbringer mye av sin fritid der. Utviklingen på hyttemarkedet viser at det absolutt er håp for kommuner i Distrikts-Norge. Mange er villige til å investere betydelige summer i en hytte på det rette stedet – til stor glede for lokale håndverkere og den lokale handelsstand. Vi ser også at etterspørselen etter småbruk – og gårdsbruk generelt – er stor, men det er få eiendommer på markedet.

Regjeringen bevilget i fjor noen kroner til et prosjekt som skal få tilbake lysene i de vinduer som i dag er mørklagt. Kommunene skal få tilskudd til forskjellige tiltak som skal bidra til dette. Blant annet skal man ta kontakt med eiere av ubebodde bruk for å få dem til å selge eiendommene. Man skal altså legge et slags press på eiere av denne typen eiendommer for å få dem til å selge. Jeg tror ikke at statsråden vil nå frem med sitt prosjekt. Dette er midler som kunne ha blitt benyttet bedre på annen måte. Jeg tror tiden vil vise at statsråd Riis-Johansen med sin noe gammeldagse landbrukspolitik fortsatt vil bidra til å slukke lys i Distrikts-Norge.

Det er vår klare oppfatning at mye av den negative utviklingen som vi ser i Distrikts-Norge, skyldes det stive regelverket for landbrukseiendommer. Regler om bo- og driveplikt, konsesjonslov, odelslov og priskontroll fører til at landbrukseiendommer blir underlagt et helt annet regime enn andre eiendommer i vårt samfunn. Det gjør at man heller ikke får den samme dynamikk rundt disse eiendommene som ved annen type eiendom. Priskontroll fører til at eiere ikke ser seg tjent med å selge. Man vil heller satse på å beholde eiendommen i familien, og på at noen etterkommere kanskje er villige til å ta over eiendommen på et senere tidspunkt. I mellomtiden vil dette føre til stort forfall på mange eiendommer. Etter at gamlemor har havnet på aldershjem, blir eiendommen stående og forfalle – fordi eierskifte fører til bo- og driveplikt. Å overta en odelseiendom innebærer ti års boplikt. Når de odelsberettigede har etablert seg andre steder med familie, arbeid osv., skal det svært mye til for å flytte tilbake til en eiendom som ikke er noen næringsvei, men kun representerer utgifter. Hvis man derimot kunne få lov til å benytte eiendommen som fritidsbolig, og jorden ble holdt i hevd av andre i bygda, ville nok mange investere både penger og tid i eiendommen.

La oss ta et eksempel. En familie på fem i Oslo drømmer om å kjøpe seg et gårdsbruk, men ønsker ikke å rykke barna opp fra deres oppvekstmiljø. De er villige til å bruke et stort antall millioner på å oppruste bruket, all fritid skal benyttes på bruket. Med dagens elektroniske kommunikasjon kan foreldrene arbeide fra bruket i barnas skoleferier, og dette blir samlet et betydelig antall dager i året. Man kan også ta et betydelig antall ovale helger, som også bidrar til at man kanskje kommer til å tilbringe nesten like mye tid på fritidseiendommen som i sitt egentlige hjem. Bruket blir rustet opp til å bli flottere enn det noen gang har vært, og det blir lys i vinduene store deler av året. Dette er altså fra Senterpartiets synsvinkel en helt uønsket politikk – da er det bedre at eiendommen forfaller, og at det er mørkt i vinduene. Dette er etter min oppfatning en samfunnsskadelig holdning.

Nå må lyseslukningsminister Riis-Johansen kjenne sin besøkelsestid. Det er grunn til å spørre: Hvilke andre land fører en slik politikk? Og hvor står eiendomsretten hvis man nå skal begynne å tvangsflytte folk som arver en landbrukseiendom? Har eiendomsretten forfalt helt hos Senterpartiet, eller har man noen prinsipper igjen?

Pressen har i lang tid skrevet mange historier om bl.a. dette med bo- og driveplikten. Vi kunne den 22. august 2006 lese i Nationen om et ektepar som måtte separeres for å beholde gården. Vi kunne i samme artikkel lese om en tiåring som ble pålagt boplikt. Hun fikk imidlertid fritak til hun blir 18 år. Da må hun bestemme om hun vil bo på og drive gården. Man kan også spørre seg om en 18-åring er klar til å ta det valget. Det er mange som kan komme i en slik situasjon. Det må man ta høyde for i denne typen regelverk.

Jeg får stadig henvendelser. For eksempel ble jeg nylig kontaktet av en person som hadde overtatt en landbrukseiendom fra sin far. Gården var på 35 mål innmark, men det var ikke hus på gården. Likevel ble vedkommende pålagt bo- og driveplikt. Da vedkommende søkte om å få bygge hus på gården, fikk han avslag, men han kunne samtidig få evig utsettelse av boplikten. Dette viser hvor tåpelig dette regelverket er. Mitt håp er at statsråden vil modernisere dette regelverket i takt med det moderne samfunnet vi lever i, og ikke ta de store tilbakeskritt som han tydeligvis har presentert i dag.

Presidenten: Presidenten vil bare bemerke at det å komme med karakteristikker av kollegaer fra denne talerstolen, kanskje ikke er den beste løsningen.

Statsråd Terje Riis-Johansen [11:34:01]: Jeg takker for omtentksomheten når det gjelder karakteristikker. For egen del må jeg vel innrømme at de etter hvert gjør et noe begrenset inntrykk etter noen år med ladede uttrykk fra Fremskrittspartiets representanter om alt som er vondt og vanskelig.

Samtidig var det en ganske interessant øvelse virkelig å lytte til det innlegget representanten Kielland Asmyhr nå holdt – med den totale selvmotsigelse som lå i det, der man starter med det som virker å være en oppriktig bekymring for at det ikke er lys i vinduene ute på bygda, og så har man

én oppskrift, og det er å svekke koblinga mellom folk og bygninger og slik sett gjøre det enda mørkere i de samme vinduene. Så det var et veldig spesielt innlegg å lytte til. Ut fra engasjementet til representanten hørtes det ikke ut som han helt trodde på det han selv sa heller.

Jeg tror på det jeg nå skal si noe om. Jeg tror oppriktig at den nye tida krever løsninger for aktivt å bidra til at folk kommer ut på bygda og driver næring der. Det skal jeg si litt mer om.

Det jeg oppfatter ligger i spørsmålet fra representanten Kielland Asmyhr, er altså en henstilling om å gjøre noe for at flere landbrukseiendommer kan gjøres om til bolig eller fritidsbolig. Jeg er enig med representanten Kielland Asmyhr i én ting, og det er at bosetting er en viktig del av landbrukspolitikken. Der slutter også vår enighet. Bolighus på landbrukseiendom representerer en ressurs som bør utnyttes bedre enn i dag, for å sikre fast bosetting hele året både i distriktene og i tettstedsnære områder.

Det er grunn til å tro at vi i 2007 klarte å skape om lag 1 000 nye arbeidsplasser på norske gårdsbruk. Disse arbeidsplassene ble skapt på gårdsbruk med bosetting. En gård uten fast bosetting er i svært liten grad egnet og i svært liten grad åsted for næringsutvikling. Selv om statistikk fra Statistisk sentralbyrå viser at om lag 80 pst. av landbrukseiendommene er bebodd i dag, er det samtidig tall som viser at det er rom for at flere eiendommer kan bli bebodd og utnyttes videre. Det er det jeg ønsker å bidra til.

Den andre delen av representanten Kielland Asmyhrs spørsmål åpner vel for at det nærmest skal være fritt fram for å bruke landbrukseiendommer til fritidsboliger. Det var det jeg oppfattet at mesteparten av innlegget i stad dreide seg om. Det er jeg ikke enig i. Det vil kun føre til løsninger som er stikk i strid med de målene som jeg har om å skape aktivitet på bygda. Jeg mener at det som representanten Kielland Asmyhr her foreslår, for det første er en oppskrift som vil føre til mindre fast bosetting, det vi gi et svekket grunnlag for tjenestetilbudet i det enkelte lokalsamfunn og føre til mindre næringsaktivitet på bygda og økte vanskeligheter for ungdom som ønsker å kjøpe seg et gårdsbruk.

I strøk som er attraktive for fritidsbruk, kan slike løsninger gjøre det umulig, særlig for ungdom, men uansett for dem som vil bruke eiendommen til landbruk eller boligformål, fordi prisene presses i været. Hensynet til bosetting, til kulturlandskapet og nettopp det å ta vare på ressursene i et langsiktig perspektiv tilsier at landbrukseiendom med bolighus bør kobles til dem som ønsker å bo der, ønsker å drive næring, ønsker å få til noe knyttet til gården ute på bygda. Når disse eiendommene brukes til bolig, brukes til å utvikle næringsvirksomhet på eiendommen, gir det det beste grunnlaget for verdiskaping og trivsel i lokalsamfunnet. Det er et helt annet utgangspunkt for å utvikle Bygde-Norge enn om eiendommene bare nyttes til fritidsbolig. I dag mener jeg at vi ser en for stor andel eiendommer som fra å ha vært landbrukseiendommer omdannes til fritidsboliger. Det betyr at vi må ha et lovverk som fungerer bedre.

Det viktigste tiltaket som jeg nå presenterer, er å skjer-

pe og styrke bo- og driveplikten. Det betyr at det er behov for å gjøre endringer i konsesjonsloven, i odelsloven og i jordloven for å nå de målene som jeg har satt. Nettopp derfor sender jeg i dag ut på høring et forslag til endringer for å nå disse målene – mål som jeg ønsker skal bidra til å sikre at det blir bosetting på landbrukseiendom og ikke omdanning til fritidsbruk, sikre drift av jordbruksareal og med det ivareta det framtidige behovet. Samtidig tilbys kommunene egnet redskap for å nå lokale bosettingsmål. Forslagene bidrar også til forenkling og tydelighet, noe som vil skape langt større forutsigbarhet i forbindelse med bosettingsspørsmål.

I saker som gjelder bo- og driveplikt, er det i dag vanskelig å se sammenhengen mellom virkemidlene og begrunnelsen for reglene. Jeg mener at bestemmelsene ikke treffer godt nok med hensyn til landbrukspolitiske og distriktspolitiske mål; de bør målrettes bedre. Jeg mener slik sett at det er viktig å ha selvstendige mål for boplikten og for driveplikten. Når det gjelder boplikt, skal vi på samme måte som i dag bidra til at det oppstår boplikt ved erverv av landbrukseiendom, men mulighetene til å få fritak må bli mindre, og bestemmelsene skal strammes opp. Driveplikt bør gjelde hele eierperioden, og plikten bør oppstå for jordbruksareal som kan drives på ordinært vis, enten som selvstendig enhet eller i tilknytning til annen drift.

Reglene i dag er unødvendig kompliserte. Jeg foreslår derfor forenklinger som kan styrke mulighetene for kommunen til å håndheve dette, og bidra til at nye eiere lettere kan forutse om det er bo- og driveplikt når de kjøper eiendommen. Dette har også blitt uttalt fra bl.a. Høyesterett, som sier at dagens regelverk med hensyn til boplikt er prosessdrivende; det er altså uklare regler, noe som gjør at vi får altfor mange saker som havner i rettssystemet. Også Stortingets ombudsmann for forvaltninga har bedt om at en forsøker å oppnå et praktikabelt regelverk rundt dette, og det er nettopp det jeg nå foreslår. Vi samordner arealgrensene i odelsloven og konsesjonsloven. Den helhetsvurderinga som i dag ligger til grunn med hensyn til om en eiendom er en landbrukseiendom, erstattes av klare, rene arealgrenser knyttet til produktive landbruksarealer. For boplikt og odlingsjord foreslår jeg en grense på 25 dekar fulldyrket og overflatedyrket jord eller 350 dekar produktiv skog. For konsesjon foreslår jeg en tilsvarende grense for å dyrke jorda, men en gjeldende grense på 100 dekar totalareal som beholdes. Når da begrepet «kan nyttast til landbruksdrift» tas ut som kriterium, får vi en klar endring av regelverket i forhold til hvordan det er i dag. Forslaget er også en regelforenkling som gjør reglene tydeligere enn i dag, slik at det skal være lettere å forstå dem, og slik at de lettere kan håndheves.

Dette spørsmålet er blitt diskutert hyppig i Stortinget, ikke minst mellom representanten Kielland Asmyhr og undertegnede. Problemet – og ikke minst påstandene – i disse diskusjonene har vært at vi har hatt for lite kunnskap, for lite dokumentasjon rundt dette spørsmålet, bortsett fra når det gjelder enkelte professorer, som kanskje har synset ganske høyt rundt det. Vi diskuterte dette bl.a. i en muntlig spørretime i februar i fjor, hvor nettopp spørsmålet knyttet til dokumentasjon var vesentlig. Det tok jeg

alvorlig. Jeg satte i gang et forskningsprosjekt om det. En fersk undersøkelse fra Østlandsforskning har konkludert i disse spørsmålene. Den viser at de fleste som overtar en landbrukseiendom, bestemmer seg tidlig for om de ønsker å velge eiendommen som bosted eller ikke. Det betyr at tidlig bosetting gir varig bosetting. Det er en viktig erkjennelse å ha med seg for å få folk ut på bygda, for å få aktivitet på den enkelte gård. Skal vi få til varig bosetting, må vi få tidlig bosetting i forhold til eiendomsoverdragelser. Vi kan ikke ha langdryge prosesser som gjør at hele spørsmålet bare skyves ut og fram.

Samtidig viser også forskningen til Østlandsforskning at investeringene som gjøres på et bruk med fast bosetting, er betydelig større enn på et bruk uten fast bosetting. Det er jo et veldig godt eksempel og i og for seg et bevis på hva som blir forskjellen på eiendommer med fast bosetting og eiendommer uten fast bosetting. Det legges mer ressurser i dem, det gjøres mer for at eiendommene skal utvikles.

Så har vi hatt en konkret regel knyttet til såkalt 50 pst. bosetting. Jeg foreslår å fjerne den regelen, slik at det kun er den kommunen man er fysisk bosatt i, altså i henhold til Folkeregisteret, som gjelder, med tanke på om boplikten er oppfylt eller ikke.

Jeg fremmer også forslag – det ligger litt på siden av debatten her i dag, men jeg kan nevne det – om at vi opphever slektskapsunntaket i nullkonsesjonssaker som kommunene er involvert i når det gjelder andre eiendommer. Jeg foreslår også å vurdere å innføre boplikt på store utmarkseiendommer, som også vil kunne være et viktig virkemiddel med tanke på bosetting i typiske distriktskommuner.

Hans Frode Kielland Asmyhr (FrP) [11:44:35]: Det er vel og bra at statsråden rydder opp i et regelverk som mange kanskje oppfatter som uklart, og at han også prøver å gjøre dette enklere, slik som han sier. Det er også riktig at det er uheldig at så mange saker om dette temaet skal versere i retten, og at det av prosessøkonomiske grunner er uheldig at rettsapparatet skal benyttes til slike saker.

Men når statsråden sier at jeg svekker koblingen mellom folk og hus, mener jeg at han ikke har hørt godt nok etter hva jeg prøvde å si i mitt forrige innlegg. Det jeg forsøker å gjøre, er nettopp å sikre koblingen mellom folk og hus. Jeg er enig med statsråden i det han sier om at bolighus på landbrukseiendommer er en stor ressurs. Det er derfor jeg har tatt opp denne interpellasjonen. Det er uheldig at 35 000 bolighus står ubrukt.

Han sier også i sitt innlegg at vår holdning i denne saken ikke bidrar til næringsutvikling. Men når man ser på de arealgrenser som nå er rundt boplikten, er det klart at disse er svært lave. I dag skal det ganske store landbruks-eiendommer til for at det skal kunne være en næringsvei. Dersom statsråden hadde hatt en reell mening om dette med næringsutvikling, kunne han ha hevet arealgrensene betydelig. Det er klart at en eiendom på 25 dekar i dag ikke er annet enn en hobby, hvis det i det hele tatt kan være det.

Avslutningsvis registrerer jeg at statsråden sier at han har brukt tid på å rydde opp i regelverket, har innhentet

informasjon, og at forslaget i dag vil bidra til å forenkle. Men det er vel ingen tvil om at forslaget i dag bidrar til en innstramming av et institutt som etter vår oppfatning ikke bidrar til økt bosetting eller økt næringsutvikling ute på bygda. Han burde ha kommet med mer kreative forslag for å bidra til det.

Statsråd Terje Riis-Johansen [11:47:38]: Jeg skal innrømme at jeg ikke hadde regnet med støtte fra Fremskrittspartiet til de forslagene jeg presenterer. Det var vel relativt forutsigbart at vi er uenige om disse spørsmålene.

Det som er saken her, og som det er interessant å bruke en stortingsdebatt til å diskutere, er helt konkret hva det er som bidrar til næringsutvikling, hva som bidrar til at vi faktisk får aktivitet ute på bygda. For min del er det det spørsmålet handler om. Det er ikke noe behov for å være streng mot folk eller noe annet – det handler om hva som skaper aktivitet ute.

Da er det relevant også å utfordre Fremskrittspartiet på de tallene vi ser når det gjelder hva som legges ned av ressurser på bruk med bosetting kontra bruk uten bosetting. Jeg tror representanten Asmyhr, i alle fall stilltiende, vil innrømme at andelen kroner som blir brukt til å investere på et bruk, henger sammen med aktiviteten på bruket. Når vi nå ut fra den dokumentasjonen som representanten Asmyhr har etterlyst i et år, får svar som går på at det er en sammenheng mellom bosetting og hva som legges ned av ressurser på det enkelte bruk, skulle jeg ønske at det kunne brakt oss litt videre i debatten i denne salen når det gjelder å se den sammenhengen. Hvis vi er enige om at for å få næringsutvikling trenger vi bosetting, da har vi kommet ett skritt videre. Jeg mener da fast bosetting, for tallene viser at det er det som trengs.

Hvis vi beveger oss ett trinn videre, blir det neste: Hva skjer ved en liberalisering, som Høyre og Fremskrittspartiet ønsker, kontra en mer politisk ambisjon og styring, som jeg ønsker? Jeg mener at i et land som har rik tilgang på penger, hvor mange har mye penger, hvor mange kjøper hytter og har råd til å investere utover bolig nummer én, behøver en ikke akkurat å være rakettforsker for å se at hvis en her ikke har noe regelverk rundt landbrukseiendommer, blir de vurdert på linje med hytter. Vi ser at mange kjøper hytter. Å kjøpe hytte er helt greit, men jeg har vanskelig for å se hvorfor vi skal flytte hyttemarkedet inn i landbruksmarkedet. De som ønsker å ha ovale helger på Hafjell, har rikelig med muligheter til det gjennom hytter. Hvis vi drar hyttemarkedet inn i landbrukseiendomsmarkedet, betyr det at folk med relativt mye ressurser går inn her og konkurrerer med ungdom med lite ressurser om tilgang til landbrukseiendommer som enten kan være hytte/fritidsbolig eller et næringsutviklingsprosjekt. Jeg er opptatt av det siste.

Sigvald Oppebøen Hansen hadde her teke over presidentplassen.

Sigrun Eng (A) [11:50:57]: Eg er einig med interpellanten og Framstegspartiet i ein ting: Regelverket for

landbrukseigedomar er komplisert. Eg er derfor glad for at landbruksministeren i dag har presentert eit forslag til forenkling av eigedomslovgivinga. Forslaget fører til at bestemmingane i bu- og driveplikta blir betydeleg forenkla i forhold til slik dei er i dag. Reglane blir meir målretta og tydelege.

Forslaget blir no sendt ut på høyring. Vi vil leggje stor vekt på høyringsinnspela og dei synspunkta som kjem inn når vi etter kvart får eit lovforslag til behandling her i Stortinget. For Arbeidarpartiet er det viktig at regelendingane fører til at buplikta i større grad skal fungere etter hensikta – at vi får folk til å bu på gardane, noko som kan bidra til næringsutvikling og auka aktivitet rundt omkring i landet.

Lovbestemt bu- og driveplikt er eit sentralt verkemiddel i distrikts- og landbrukspolitikken, eit viktig verkemiddel for at gardsbruk skal kunne eigast av dei som vil bu og drive. Lovverket gjer òg sitt til at prisane på landbrukseigedomar ikkje blir for høge. Det er viktig. Bustadhus på landbrukseigedomar er ein viktig ressurs som vi i størst mogleg grad må utnytte for å sikre fast busetjing, ikkje fritidsbruk. Vi vil ha lys i husa heile året, ikkje berre nokre dagar, for det er det det blir etter kvart. Blir det fritt fram for alle, er det i dag nok av folk som har pengar til å kjøpe seg gardsbruk for å ha eit feriehus på landet. Da kan det bli dyrt for unge i etableringsfasen som har lyst til å skape seg eit livsverk på bygda. Vi må òg sikre at matproduserande areal kan haldast ved like og dyrkast, slik at vi òg i framtida kan produsere mat her i landet.

Vi har gjennom mange år, og av forskjellige årsaker, hatt ein betydeleg nedgang i talet på driftseiningar i landbruket. Sjølv om avgangen i talet på bruk no ser ut til å flate ut og er lågare enn i tidlegare år, er dette ei utfordring som vi tek på alvor. Vi veit at mange bønder vurderer om dei skal satse vidare, eller om dei skal bruke kreftene sine i ein arbeidsmarknad som etterspør arbeidskrafta deira og den kompetansen dei kan tilby.

Samtidig har vi ein situasjon der verdsmarknaden for mat er i stor endring. Dette får òg betydning for landbruket her i landet. Eg vil påstå at det er lenge sidan framtida for jordbruket her i landet har sett betre ut enn akkurat no. Forsyningsikkerheit og matvareberedskap kjem meir i fokus, og det er eit større næringspotensial i norsk landbruk og i norske bygder enn det har vore på lenge. Og sist, men ikkje minst har vi ei regjering som vil satse på jordbruk over heile landet. Da må vi ikkje skusle bort matjord og landbrukseigedommane ved å opne for eit frislepp, slik Framstegspartiet foreslår.

Torbjørn Hansen (H) [11:54:33]: Jeg vil starte med å gi ros til interpellanten, Hans Frode Kielland Asmyhr, for å holde trykket oppe i debatten om boplikt i Norge. Nå får han jo god drahjelp av statsråden, som tidligere i dag har varslet innstramminger og sendt ut et forslag på høring – slik sett gjør det bare denne debatten i Stortinget mer aktuell at dette skjer samtidig.

Jeg vil gjøre det klinkende klart at Høyre er en sterk motstander av boplikt som virkemiddel i norsk distrikts- og landbrukspolitikk. Høyre fremmet derfor så sent som i fjor i Dokument nr. 8:40 for 2006-2007 et omfattende

forslag om å avvikle hele dette regelverket – vi foreslo å fjerne både boplikten knyttet til landbrukseiendom og såkalt nullkonsesjon.

Vårt prinsipielle utgangspunkt er at boplikten først og fremst er et svært urimelig inngrep i den private eiendomsretten til den som eier en bolig eller et gårdsbruk ute i distriktene. Det er helt grunnleggende at den enkelte skal ha frihet til å velge hvordan man vil bruke en boligeiendom. Man må til sjunde og sist kunne bestemme selv hvordan man bruker et bolighus. Etter Høyres oppfatning er det et klart skille mellom et privat bolighus og en politikk for hvordan man f.eks. disponerer jordbruksareal eller annen type areal i distriktene. Prinsippet er at den enkelte selv bør kunne styre med bolighus, og dermed blir det et veldig dramatisk inngrep overfor den enkelte hvis man har strenge regler for dette.

Det er ingen tvil om at boplikt er et dramatisk inngrep. Det fører til en betydelig verdireduksjon ved salg i enkelte deler av landet, og man får en del tilfeller hvor myndighetene faktisk presser folk til å selge eiendom som de har hatt gjennom mange år. Begge deler er selvfølgelig en stor belastning for eieren av et bruk.

Vi har mange eksempler på hvordan dette kan slå ut. En aktuell sak som jeg er sikker på at statsråden kjenner til, er saken hvor Morten Sekse i Ullensvang i 22 år har eid og vedlikeholdt en familiegård. Han overtok den etter en onkel av faren i 1985, og hadde den på dispensasjon fra boplikten til 2001. Nå har det vært en rettssak der staten tapte i forrige uke, så vi får håpe at dette er en konflikt som legger seg.

Rundt omkring i Norge har vi mange konflikter av den typen, hvor den enkelte boligeier og eier av en familiegård føler seg kraftig overkjørt av myndighetene som følge av bopliksregelverket.

Et annet eksempel som er ganske klassisk, er hvis et eldre par som eier et lite bruk som kanskje ikke er drivverdig, ønsker å selge for å kjøpe seg en ny leilighet – kanskje sentralt i bygden eller et annet sted – på sine eldre dager. Da vil de oppleve at salget gir så liten inntekt på grunn av at staten konfiskerer verdier gjennom bopliksregelverket, at de kanskje ikke får muligheten til å kjøpe en tilsvarende eiendom når de skal ut på boligmarkedet. Det har ganske dramatiske konsekvenser for den enkelte.

I tillegg til at bopliksregelverket er urettferdig, praktiseres det veldig vilkårlig. Forskning, som statsråden viste til, bekrefter at ni av ti fritakssøknader fra boplikten blir innvilget. Dermed har man et regelverk hvor hovedregelen er unntaket fra regelverket. Når unntaket er hovedregelen, er det klart at med den belastningen regelverket fører til med byråkratisering, med store prosedyrer for den enkelte med å søke fritak, kan man jo stille et legitimt spørsmål om hvorvidt man trenger et slikt regelverk.

Vi kan videre slå fast at graden av kontroll med bopliksregelverket er svært forskjellig fra kommune til kommune, og at mange omgår bopliksregelverket og dermed slipper unna noe som loven skulle forby. Regelverket har etter min mening råtnet på rot, det blir ikke fulgt opp, og det bør – hvis det ikke har en klar begrunnelse – avvikles

på grunn av de belastninger det medfører for folk som eier bolig.

Da er spørsmålet som står tilbake: I hvilken grad betyr boplikt noe for bosetting i bygdene? Da har statsråden selv fått fram nyere forskning på det området, hvor Bygdeforskning slår fast at boplikt i liten grad påvirker omfanget av bosetting i bygdene. De mener at de fritakene som gis, bør gis. Dermed har vi fortsatt ikke fått dokumentert at boplikt har betydning for distriktsbosettingen. Jeg synes det er ganske arrogant når statsråden omtaler forskning på dette som syensing, når man ikke engang selv finner fram ny forskning som viser det motsatte.

Boplikt er nostalgi, det er symbolpolitikk liksom til distriktets beste og bør avvikles i sin helhet, etter Høyres oppfatning.

Björg Tørresdal (KrF) [11:59:47]: Kristelig Folkeparti deler oppfatningen til interpellanten om at det er altfor mange tomme våningshus rundt om i landet. Det er rett nok stor variasjon mellom de ulike landsdelene, med relativt mange som er bosatt på gårder i sentrale jordbrukskommuner i Mjøsområdet, rundt Oslofjorden, på Jæren og i Trøndelag. Men det er svært mange landsbrukseiendommer uten fast bosetting i Nord-Norge og i mindre sentrale jordbrukskommuner.

Selv om vi er enige med interpellanten i at fraflyttingen er urovekkende, er vi på helt ulike banehalvdeler når det gjelder hva som skal til for å bedre situasjonen. Fremskrittspartiet og Høyre ønsker å fjerne boplikten og står for en politikk som etter alt å dømme vil gjøre vondt verre. Uten boplikt på eiendommer over 100 mål åpner det seg et marked for at landbrukseiendommer blir store fritidseiendommer for kapitalsterke investorer som bare blir boende i korte perioder, i ferier o.l. Det er ikke dette Kristelig Folkeparti oppfatter som levende bygder eller en framtidrettet landbrukspolitikk.

En fersk undersøkelse som blir presentert i Nationen i dag, slår fast at boplikt gir mer stabil bosetting. Riktignok får ni av ti som søker fritak, innvilget det. Men ni av ti søker aldri om fritak fra boplikten, og blant disse er det over 90 pst. sjanse for at de bor på gården i over 40 år etter innflytting. Har gårdbrukeren søkt om fritak, er sjansen mye større for at gården blir fraflyttet etter at fritaksperioden er over. Dette kan tyde på at boplikten gjør at gårdbrukerne tenker seg nøye om før de overtar en gård, og tar langsiktige valg. Som forskeren bak rapporten sier:

«Dei kunne gitt blaffen og flytta etter den pålagde femårsperioden, men det gjer dei ikkje.»

Kristelig Folkeparti mener derfor at lovbestemt boplikt er et viktig virkemiddel i distrikts- og landbrukspolitikken. Landbrukseiendommene utgjør ryggraden i mange bygdesamfunn og er utgangspunkt for lokal verdiskaping og vekst. Landbrukseiendommer som er drivverdige, bør prissettes nettopp ut fra at de er drivverdige, og de bør være i aktiv drift. Det er ikke tvil om at boplikt virker prisdempende. Hadde ikke det vært tilfellet, hadde vi ikke hatt politisk støy om denne saken.

Samtidig er det uheldig at praksis varierer sterkt fra kommune til kommune. Skal bopliktordningen ha en fram-

tid, må den praktiseres rimelig likt og med sunn fornuft. Her har landbruksministeren en utfordring, slik at boplikten kan virke etter formålet, nemlig å holde oppe bosettingen og skape liv, trivsel og aktivitet rundt i hele landet.

Et annet viktig tiltak for å sikre bosetting på gårdene i distriktet er å føre en landbrukspolitikk som gir bøndene forutsigbare rammevilkår når det gjelder priser og budsjett. I disse spørsmålene er Kristelig Folkeparti det opposisjonspartiet som er landbrukets og Distrikts-Norges fremste støttespiller. Fremskrittspartiet står for en politikk som vil rasere norsk landbruk slik vi kjenner det i dag, og som virkelig vil få forgang i mørkleggingen av vinduene på gårdsbruk landet rundt.

Det er heller ikke til å komme bort fra at Høyres og dels Venstres landbrukspolitikk også innebærer endringer som vil føre til vanskeligere rammevilkår for bøndene og økt sannsynlighet for fraflytting.

Regjeringspartiene har på sin side hatt Kristelig Folkepartis støtte til det som stort sett har vært en videreføring av den landbrukspolitikken som ble ført under Bondevik II-regjeringen. Samtidig har Regjeringen nå en jobb å gjøre for å innfri de forventningene som de rød-grønne partiene skapte under valgkampen i 2005.

Lederen av Norsk Bonde- og Småbrukarlag, Ole-Anton Teigen, skrev i Nationen i går at norsk landbruk er inne i en skjebnetid. Han sier at «det er nå det gjelder», dersom vi skal berge landbruksmiljøet i Distrikts-Norge.

Fjerning av boplikt eller andre tiltak som vil gjøre landbruksvirksomhet og bosetting mer usikker, er det siste norske bygder trenger nå. Kristelig Folkeparti vil gjøre sitt for at landbruket skal få så gode og forutsigbare rammevilkår som mulig, og for at landbrukspolitikken skal være mest mulig i tråd med de signalene vi får fra landbrukets organisasjoner og fra folk på bygdene.

Kristelig Folkeparti ser med stor interesse på de forslag om skjerpning og sikring av boplikten som er sendt ut på høring i dag.

Randi Sollie Denstad (Sp) [12:04:43]: Det skal være lys i husene, mener Kari Bremnes, og det er jeg helt enig i.

Representanten Kielland Asmyhr ser også ut til å mene at det er viktig, men han mener tydeligvis at det bare skal være lys i husene i deler av året. For meg er det avgjørende at lysene er på hele året, og jeg er derfor veldig glad for at landbruks- og matministeren i dag tar til orde for å gjøre lovverket for boplikt enklere og mer målrettet.

Regjeringen har som ett av sine mål å ta vare på og videreutvikle lokalsamfunnene. Boplikt er et sentralt virkemiddel i så henseende og er nødvendig for at landbrukseiendommer over hele landet skal brukes til noe mer enn fritidsboliger i deler av året. Eiendommene må betraktes som en ressurs som kan være et grunnlag for noe mer enn et feriehus, og bidra til økt bosetting og verdiskaping i lokalsamfunnet. Jeg og Senterpartiet ønsker ikke at Distrikts-Norge skal bestå av feriekolonier, men at husene og eiendommene skal være til nytte hele året.

Jeg er opptatt av å skape muligheter for næringsutvikling over hele landet og mener at noen av de viktigste opp-

gavene myndighetene har, ligger i akkurat det å gi flere muligheten til å kunne være med på den næringsutviklingen. En forenklet og skjerpet boplikt vil bidra til at eieren har plikt til å holde i hevd eiendommen der han eller hun ønsker å bosette seg og ikke tvinge noen til å bo der hvis de ikke har lyst til det.

Flere og flere ser viktigheten av å ha et velpleiet kulturlandskap og levende bygder, ikke bare for produksjon av kortreist, miljøvennlig mat, men også av andre næringshensyn. En reiselivsnæring i stadig utvikling og med stort potensial er avhengig av at vi faktisk har noe å vise fram. Derfor er det vesentlig at vi har et regelverk for landbrukseiendommer som stiller noen krav, og som gjør at vi kan holde kulturlandskapet i hevd. En lokal forvaltning av eiendommer og verdier vil være med på å sikre utviklingen av Distrikts-Norge slik at husene med lys i ikke skal bli et feriefenomen, mens de står mørklagte i store deler av året.

Representanten Kielland Asmyhr peker på noe vesentlig, nemlig hvordan vi skal få større bosetting på de mange landbrukseiendommene som i dag står ubebodde. Jeg mener at boplikt er et viktig virkemiddel i dette spørsmålet, men at veien å gå ikke er å åpne for flere ferieboliger som kun blir brukt av og til. Vi legger ikke til rette for verdiskaping og næringsutvikling i Distrikts-Norge ved at det blir lettere å bygge landbrukseiendommene som feriehus. En gjennomgang av boplikten og en bedring av regelverket vil bidra til at landbrukseiendommer blir bebodd og brukt året rundt. Vi unngår at saker avgjøres i rettssalene, og sikrer en reell lokal forvaltning av eiendommer og verdier. Et håndterbart regelverk vil sikre lik behandling, og det lokale forvaltningsnivået vil få et redskap til å oppnå sine mål i lokal næringspolitikk. Her er det også viktig at man har et prisnivå på disse eiendommene som gjør dem tilgjengelig for dem som ønsker å bruke dem til næringsutvikling, og på den måten bidra til utvikling i Distrikts-Norge.

Videre er det viktig at verdiene eies lokalt for å sikre et lokalt ansvar i utviklingen. Mange lokalsamfunn er i dag sårbare for videre fraflytting og forringelse av næringsgrunnlaget. En tydelig boplikt og en tydelig driveplikt vil sikre at landbrukseiendommene kommer folk i hende som har lyst til å bosette seg der og skape verdier i Distrikts-Norge, og som tar vare på den bygningsmassen som er der, og den verdifulle matjorda. Det er viktig for Senterpartiet.

Leif Helge Kongshaug (V) [12:09:06]: Jeg deler langt på vei interpellantens bekymring over at et strengt og rigid regelverk bidrar til at et titalls tusen bolighus på landbrukseiendommer står tomme. I dag står 34 000 landbrukseiendommer ubebodd, delvis som følge av et lite fleksibelt regelverk. Samtidig viser undersøkelser at mellom 200 000 og 500 000 nordmenn ønsker å flytte til et småbruk. Ut fra debatten her er jeg veldig skuffet over den tilliten som er til næringsutøvelse blant de 100 000 som ønsker å få kjøpt et slikt småbruk. Dette var også bakgrunnen for at den forrige regjeringen og statsråd Lars Sponheim foreslo å oppheve delingsforbudet i jordloven. Forslaget ble dessverre – som mye annet – reversert av den sittende regjeringen.

I landbruksdebatten går det et markant skille mellom dem som tror at morgendagens utfordringer løses med gårdsdagens løsninger, og dem som er villig til å endre for å fornye. Dessverre har Senterpartiet fått tilnærmet blankofullmakt når det gjelder Regjeringens landbrukspolitikk, og fører en etter Venstres mening håpløst foreldet politikk på dette området.

Det ser vi ikke minst på de endringene i bl.a. bo- og driveplikten som statsråden har lagt fram i dag. Det å tro at det skal bli flere som bor på landbrukseiendommer, ved å tvinge dem til det, er totalt feilslått i en tid da mange i økende grad utfører sitt arbeid fra så vel bolig som fritidsbolig.

Vi må ha en mer aktiv bosettingspolitikk for de landbrukseiendommene som i all hovedsak er et sted å bo. Det bør bli enklere å få kjøpt småbruk – dette for å sikre bosetting og økt mangfold på bygdene. Det må bli lettere å dele opp en landbrukseiendom, slik at flere kan få bo der. Det viktigste må være at folk får bo der de ønsker, og at jorda drives, ikke at den som driver jorda, absolutt må bo på den, og at ingen andre enn dem som har drevet eller driver jorda, får lov til det.

Venstre mener på generelt grunnlag at det må bli mer mangfold i landbruket. Vi mener at lokale myndigheter må få større anledning til lokal tilpasning og til å se landbrukspolitikken i sammenheng med øvrig næringsliv. Det kompliserte regelverket og mange av landbrukets lover er et hinder for utvikling av et mer fleksibelt landbruk, der de som har lyst til å satse på næringen, får mulighet til det. Derfor ønsker Venstre full gjennomgang av alt lov- og regelverk med sikte på en kraftig modernisering.

Den forrige regjeringen gjorde en rekke endringer i lovverket for å stimulere til bolyst heller enn til boplikt, spesielt på de mindre eiendommene, som interpellanten er opptatt av. Eiendommer under 100 mål ble gjort konsesjonsfrie. Det ble innført et fribeløp på kr 750 000 før bebygde landbrukseiendommer blir ilagt priskontroll, og kapitaliseringsrentefoten ble satt ned til 4 pst. Samlet har den politikken gitt den enkelte bonde større handlefrihet og ansvar for hvilken pris som bør betales for jordbruksareal og jordbrukseiendom. I de aller fleste tilfeller medførte disse endringene at det ikke vil være bo- og driveplikt eller en reell prisregulering, men fri omsetning på svært mange landbrukseiendommer som i realiteten er best egnet til boformål. Ikke minst gjelder dette mange av de minste eiendommene, som mange etterspør.

Jeg må ærlig talt si at jeg ikke helt skjønner statsrådets og for så vidt heller ikke Bondelagets iherdige kamp for at det skal bli så vanskelig å få bo på en gammel gård eller landbrukseiendom uten å drive tradisjonell gårdsdrift. Alle forslag til en rekke lovendringer i odelsloven, konsesjonsloven og jordloven som i dag er sendt på høring, føyer seg inn i det samme mønster.

Landbruksministeren har så langt utmerket seg ved å varsle at han vurderer å innføre boplikt på utmarks- og fjelleiendommer – noe han gjentar i dag – og dernest ved å presisere at tillatelse til oppføring av kårbolig bare bør gis når det ikke er tvil om at kårbolig er nødvendig av hensyn til driften av eiendommen.

For meg og Venstre er det åpenbart at framtidens landbruk er avhengig av menneskene som får lov til å bo på gården, og deres initiativ. Derfor er det så viktig å være åpen og fleksibel for å finne løsninger som gjør at de tiltaksomme, kreative og initiativrike får anledning til å bosette seg og utvikle gårdsbruket ut fra de mulighetene de ser.

Det norsk landbruk trenger, er armslag og bolyst, ikke detaljreguleringer og overstyringer. Da finner de beste folkene andre ting å gjøre.

Så reagerer jeg på innlegget til representanten fra Kristelig Folkeparti, Tørresdal. Hun sier at Kristelig Folkeparti står for den landbrukspolitikk som Bondevik II stod for, og ønsker fortsatt den. Jeg vil bare minne om hvem som styrte Landbruksdepartementet i Bondevik II-regjeringen. Det var jo nettopp Venstre, og da er det rart å kritisere Venstres landbrukspolitikk i samme åndedrag.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [12:14:55]: Det er ikke noe nytt fra Fremskrittspartiet, deres politikk er ganske enkel: Dersom den personen som erverver en landbrukseiendom, ønsker å bruke den til hytte, er det etter partiets syn helt greit. Det ansvar og det privilegium som ligger i det å overta en landbrukseiendom, er det opp til den enkelte å gi innhold. Og det er den som betaler best, som erverver eiendommen. Det er en holdning som er stikk i strid med den norske eiendomsretts tradisjonen, men det er jo helt i tråd med den søreuropeiske tradisjonen, hvor en har slike forhold, som fører til betydelige samfunnsmessige konflikter – fordi det gir store klasseforskjeller, bl.a.

Men når jeg bad om ordet, var det på grunn av partiet Høyre, som sier at det å ha plikter er et inngrep i eiendomsretten. Jeg føler da et behov for å trekke noen historiske linjer. Da en i denne sal diskuterte konsesjonslovene etter 1905, var Høyre systematisk mot enhver konsesjonslov og plikter knyttet til eiendomsretten. Og tilsvarende: Da en diskuterte odels- og konsesjonslovgivningen i 1975, var partiet Høyre mot bo- og driveplikter. Når vi kombinerer det standpunktet med partiets standpunkt om et felles jordbruksvaremarked som historisk vil gi svært lave jordbrukspriser, får en en eiendomsrettspolitikk hvor den som betaler mest, skal overta, og de som da skal arbeide med jorda, vil få en svært mye lavere lønnsomhet gjennom lavere priser. I en tid som den vi nå er inne i, med svært mange som har lettjente penger, vet vi at det ganske raskt vil føre til radikale endringer i hvem som eier landbrukseiendom.

Jeg vil bare presisere Høyres lange linjer, om noen skulle være i tvil om dem. Høyres lange linjer er at de med penger skal eie landbrukseiendom. Dermed får vi de mellom-europeiske forskjellene blant folk, mellom dem som eier, og de få som driver – i det hele tatt samfunnsforhold som er svært lite gagnlige.

Senterpartiet har et eiendomsrettssyn hvor eiendomsretter og eiendomsplikter kjøres sammen. Det tilrettelegger for mer likeverdige samfunnsforhold, og det er noe som er akseptert som en stor styrke internasjonalt, både samfunnsmessig, maktmessig, økologisk og landbruksmessig, fordi det sikrer en mer langsiktig bruk av arealene. Derfor er Senterpartiet sjølsagt på linje med Regjeringa

når den ønsker å stramme inn den personlige boplikten ved alle eiendomsoverdragelser. Det er et nødvendig trekk.

Et videre nødvendig trekk er sjølsagt at en bedrer lønnsomheten ved å arbeide med jord. Dersom en skal ta klimaforpliktelsene og de utfordringer som vi der har, på alvor, må arbeid knyttet til fotosyntesen få en langt større aktelse gjennom bedring av økonomien. Det er noe som nå skjer internasjonalt, og det gir klare signaler om at vi også må følge opp det nasjonalt.

Hvis vi kombinerer dette med det tredje trekket, nemlig å bedre kommunikasjonene, ikke minst datakommunikasjonen, utover i landet, vil en kunne få en mulighet for at de mange som ønsker det privilegium det er å erverve en gård, kan få mulighet til å kombinere landbruksvirksomhet, bygdevirksomhet og servicearbeidsplasser på det stedet en bor, og altså ha mulighet til å utfolde seg, både i forholdet til sine barn og i forholdet til sitt yrke. Det er her enestående muligheter.

Denne tredelingen har et klart syn på hvordan eiendomsretter kombineres med eiendomsplikter, bedring i lønnsomheten ved å arbeide på jord og i skog – fordi det er fornybar energi, som er helt essensielt i forhold til de store utfordringene – og det å legge til rette for kommunikasjoner som tar vekk avstandskostnadene. Det gir en ny æra for det å bo på og drive en gård. Jeg glad for at Regjeringa på ett vis er i gang med det i den saken vi nå snakker om: plikter knyttet til eiendomsretten.

Hans Frode Kielland Asmyhr (FrP) [12:20:08]: Jeg må si at jeg blir litt trist av denne debatten. For som denne debatten har vist, er det jo et ganske stort mindretall i denne salen som har et helt annet syn på denne saken enn det statsråden målbærer på vegne av regjeringspartiene. Derfor synes jeg det hadde vært viktig at statsråden også kunne komme opposisjonen noe mer i møte når det gjelder et så viktig spørsmål som det jeg har prøvd å stille her.

Jeg er enig med statsråd Riis-Johansen i at den store debatten er om hva som bidrar til næringsutvikling ute på bygda, men hvilke saker er det statsråd Riis-Johansen har sendt til Stortinget så langt i denne stortingsperioden hvor det temaet diskuteres? Han har sendt det årlige jordbruksoppgjøret, riktignok, men hvilke grunnleggende saker er det statsråd Riis-Johansen har sendt og vil sende til Stortinget som bidrar til en grundig diskusjon om hva som bidrar til næringsutvikling ute på bygda?

Hvis Riis-Johansen leser innstillingene til både St.prp. nr. 1 og til jordbruksoppgjøret gjennom de siste årene, vil han se at Fremskrittspartiet har kommet med en rekke forslag når det gjelder hva som kan bidra til økt næringsutvikling i bygdene, og spesielt i landbruket.

Noe av mitt poeng med å reise denne interpellasjonsdebatten har også vært å vise at grensesnittet mellom hva som regnes som en hovedbolig, og hva som regnes som en fritidsbolig i vårt samfunn, nå er i ferd med å viskes helt ut. Kvaliteten og standarden på fritidsboliger har blitt en helt annen de siste 20 årene enn hva vi har vært vant til tidligere. Det er ikke noen hemmelighet at svært mange ønsker å investere mye i bolig nummer to, og kanskje i bolig nummer tre. Dette kan også bidra til at folk som har

røttene sine ute på bygda, vil kunne komme tilbake, men at de på grunn av en arbeidssituasjon i moderne yrker ikke kan endre postadresse tilbake til bygda.

Så vil jeg advare mot at dette blir en debatt om dem som har mye ressurser, eller om dem som ikke har like mange ressurser. Det er tydelig at Regjeringen ønsker å stenge både kapital og folk med ressurser ute fra landbruket. Men det er altså ikke landbruket tjent med. Landbruket er tjent med – og trenger sårt – kapital fra utsiden. Bare se på hva nordmenn har bidratt med i såkalte avsidesliggende strøk i Sverige – her har man bidratt til ny vekst i landbruksområder som er fraflyttet.

Thorbjørn Jagland hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Statsråd Terje Riis-Johansen [12:23:28]: Representanten Kielland Asmyhr var trist. Jeg vil nok si at jeg er litt overrasket, jeg. Nå har jeg hørt representanten Kielland Asmyhr gjentatte ganger klage på at han ikke får mulighet til å diskutere konkrete politiske saker fordi de stort sett blir presentert i budsjettproposisjoner og i jordbruksavtaleproposisjoner. I dag foreligger det faktisk en helt konkret sak om boplikt. Representanten Kielland Asmyhr har selv tatt opp en helt konkret sak. Men det jeg hører, er ikke noe annet enn omtrentlige betraktninger som representanten Kielland Asmyhr har framført i denne salen relativt mange ganger tidligere. Når det gjelder å komme videre og diskutere hva som bidrar til næringsutvikling ute på bygda, har jeg ikke hørt én ny vurdering fra representanten Kielland Asmyhr. Og det skjer altså samtidig med at Regjeringa legger fram et omfattende, helhetlig dokument til høring i dag knyttet til bopliksregelverket, knyttet til det ene store og viktige spørsmålet: Hva skal til for å skape næring ute på bygda, og hva skal til for å få aktivitet der ute?

Så konstaterer jeg at ordet tvang av representanten Kielland Asmyhr, representanten Hansen og representanten Kongshaug blir brukt i debatten. Jeg mener det er misbruk av ordet tvang. Dette handler ikke om å tvinge ett menneske til noe som helst. Det er helt frivillig å selge en gård, det er helt frivillig å kjøpe en gård, og det er helt frivillig hvordan man håndterer disse spørsmålene. Det vi sier, er at når vi har en landbrukspolitikk som vi faktisk bruker en del penger på, og vi har en del regelverk knyttet til den i form av grensevern osv., er det minste en skulle kunne forlange, at de menneskene som ønsker å være en del av denne landbrukspolitikken, også har noen plikter knyttet til dette, både til å ta vare på kulturlandskap, til å produsere mat og til å være med og drive distriktspolitikken framover. Men det er et helt frivillig valg som den enkelte tar. Det finnes ikke noe tvangsmoment i dette. Hvis noen har lyst til å la være å overta en gård, er det fritt valg.

Så sier representanten Kielland Asmyhr helt til slutt her at han ønsker å kanalisere investeringsvirkemidler ut på bygda. Jeg har ikke hørt representanten da kommentere den forskningsrapporten som nylig er publisert, og som viser de faktiske tall knyttet til i hvilken grad midler blir kanalisert ut på den enkelte gård, med ulik grad av tilknyt-

ning til gården. Konklusjonene er helt entydige: Skal du ha investeringer på den enkelte gård, så må du ha bosetting. I de gårdsbrukene hvor det ikke er fast bosetting, investeres det betydelig mindre ressurser enn i de gårdsbrukene hvor bosettingen er fast.

Hvis representanten Kielland Asmyhr faktisk mener at han er opptatt av å få investeringer ut på bygda, må vi få folk til å bo og drive næring på den enkelte gård. Og når denne interpellasjonsdebatten avsluttes med at representanten Kielland Asmyhr viser til Sverige som det vellykkede eksemplet på å kanalisere investeringer ut på bygda, har på en måte ringen blitt sluttet.

Presidenten: Debatten i sak nr. 4 er avsluttet.

Sak nr. 5

Redegjørelse av utenriksministeren om en samordnet plan for Norges bidrag i Afghanistan

Utenriksminister Jonas Gahr Støre [12:27:05]: Den direkte foranledningen til redegjørelsen og debatten i dag er et vedtak fattet i Stortinget 5. desember i fjor:

«Stortinget ber Regjeringen på egnet måte legge fram for Stortinget en samordnet plan for utviklingen av Norges bidrag til Afghanistan, herunder den sivile utviklingsbistanden og bidragene til den politiske stats- og nasjonsbyggingen i landet.»

I tillegg til dette har det brutale angrepet mot Serena Hotel i Kabul 14. januar i år ført til en enda bredere debatt om Afghanistan og vår egen politikk i landet. Angrepet – som tok flere menneskeliv, deriblant ett norsk – var svært dramatisk. Trolig var det første gang at en offisiell norsk delegasjon i utlandet ble rammet direkte av et terrorangrep.

Regjeringen tar dette på det største alvor. Utenriksdepartementet, Forsvarsdepartementet og Justisdepartementet har siden 15. januar arbeidet med en grundig gjennomgang av hendelsene knyttet til angrepet, en gjennomgang av forberedelsene til mitt besøk i Afghanistan, og forslag til videre oppfølging bl.a. når det gjelder sikkerhet ved reiser til utsatte områder.

Jeg viser til kontakt med de parlamentariske lederne i forrige uke der jeg har orientert om at forsvarsministeren, justisministeren og jeg vil konsultere den utvidede utenrikskomite om resultatene av gjennomgangen og vårt videre planlagte arbeid med dette spørsmålet på det tillyste møtet i komiteen i morgen, onsdag 6. februar.

Rapportene fra departementene vil bli offentliggjort senere samme dag, altså i morgen. Disse vil gi en samlet gjennomgang av hendelsene og forslag til noen umiddelbare tiltak. Regjeringen vil orientere om det videre oppfølgingsarbeidet som nå vil bli igangsatt med rutiner knyttet til besøk til utsatte områder.

I lys av dette legger jeg opp til at fokus for denne redegjørelsen vil holde fast ved formålet, nemlig å svare på anmodningen fra 5. desember i fjor om å presentere en samordnet plan for utviklingen av Norges bidrag til Afghanistan.

Tidspunktet for redegjørelsen er også hensiktsmessig ut fra møtene på politisk nivå som skal finne sted i NATO fram mot toppmøtet i Bucuresti 2.–4. april i år. Et forsvarsministermøte finner sted i Vilnius denne uken, og et utenriksministermøte avholdes tidlig i mars. I lys av den debatten som nå pågår, finner jeg det derfor riktig å gi denne redegjørelsen et bredt perspektiv, i tillegg til å fokusere på den norske innsatsen.

Jeg ønsker i dag å beskrive situasjonen i landet slik Regjeringen nå opplever den. Det kan forklare bakgrunnen for innretningen av våre bidrag og sette disse bidragene i perspektiv i forhold til det internasjonale samfunns samlede innsats.

Når vi skal vurdere situasjonen i Afghanistan i dag, er det naturlig å ta utgangspunkt i hvordan landet så ut ved inngangen til dette tiåret. Det var omstendighetene rundt 2001 som la grunnlaget for det engasjementet så mange land deltar i nå.

Afghanistan var et land som – med unntak av en mindre del i nord – ble styrt av et Taliban-regime som sjokkerte oss alle. Det sjokkerte oss ved daglige og brutale brudd på grunnleggende menneskerettigheter, gjennom offentlige henrettelser ved steining, gjennom overgrep mot kvinner, gjennom utelukkelse av jenter og kvinner fra utdanning, ved forbud mot bilder av mennesker og mot fjernsyn, og gjennom ødeleggelser av historiske og religiøse monumenter, vår felles verdensarv.

Og ikke minst: Det var et land som gradvis ble et fristed for utenlandske terrorister – som Al Qaida – og dermed et arnested for planlegging av terrorhandlinger mot andre land. Det mest ødeleggende – men langt fra det eneste – var angrepene på New York og Washington D.C. den 11. september 2001. I tråd med retten til selvforsvar angrep USA Afghanistan i oktober 2001, og Taliban-regimet falt.

Under FN-konferansen om Afghanistan i Bonn i desember 2001 ble det inngått en avtale om midlertidige ordninger i landet, i påvente av igjen å få etablert permanente myndighetsinstitusjoner. Avtalen ledet fram til valg til afghanske politiske institusjoner. Den anerkjente at det ville ta tid før nye afghanske sikkerhetsstyrker og militære styrker ville være fullt ut etablerte og operasjonelle, og den anmodet derfor FNs sikkerhetsråd om en styrke med et FN-mandat.

Situasjonen i Afghanistan ble av Sikkerhetsrådet betegnet som en trussel mot internasjonal fred og sikkerhet. På bakgrunn av Bonn-avtalen og et uttrykt ønske fra afghanske myndigheter vedtok Sikkerhetsrådet, i resolusjon 1386, under FN-paktens kapittel VII å autorisere en internasjonal sikkerhetsstyrke, ISAF, slik at dette midlertidige afghanske styret og FN-personell kunne operere i sikkerhet.

Den midlertidige Bonn-avtalen ble fulgt opp av London-konferansen, ledet av FN, Afghanistan og Storbritannia, som for to år siden vedtok et omfattende program, Afghanistan Compact, for å bringe varig stabilitet og utvikling til landet gjennom bred internasjonal innsats.

I dag kan vi slå fast at arbeidet med å bygge et stabilt Afghanistan har vist seg vanskeligere enn mange hadde forestilt seg. Vi snakker om verdens femte fattigste land.

Etter nesten tre tiår med krig og konflikt lå landets infrastruktur i ruiner. Statsinstitusjonene eksisterte ikke, eller fungerte ikke. Helse- og undervisningsvesenet var ødelagt. Den humanitære situasjonen var prekær for millioner av mennesker. Mange av Afghanistans mest utdannede hadde forlatt landet.

Samtidig hadde nok både de nye afghanske myndighetene og det internasjonale samfunnet undervurdert Talibanens evne – og andre opprørsbevegelsers evne – til å komme tilbake.

Riktignok ble Taliban dramatisk svekket, men bevegelsen fikk gradvis anledning til å bygge seg opp i områder i Afghanistan og i Pakistan. Dermed ble den igjen – for to år siden – i stand til å utfordre både det internasjonale samfunn og de nye folkevalgte myndighetene. I tillegg kommer en rekke andre væpnede grupperinger som vanskelig lar seg innordne i et felles afghansk styresett.

Det er ikke vanskelig å beskrive problemene og utfordringene i dagens Afghanistan. De er mange, og de er krevende:

De humanitære utfordringene er fortsatt store. Statsinstitusjonene er svake. Det er utbredt korrupsjon, og landet er verdens største produsent av opium.

Opprørsbevegelsene er blitt sterkere. De utfordrer den afghanske regjering og det internasjonale samfunn i betydelige deler av landet.

Rettsystemet er svakt. Rapporterte menneskerettsbrudd omfatter utenomrettslige henrettelser, voldtekt, kidnapping, menneskehandel og mishandling av fanger.

Sikkerhetsutfordringene i landet er ikke blitt mindre. Det opplever vi hver dag. Men den store våroffensiven mange ventet på i 2007, uteble. I stedet gikk Taliban og andre opprørsbevegelser over til mer omfattende bruk av veibomber, selvmordsaksjoner og andre former for såkalt asymmetrisk krigføring.

Det er imidlertid viktig i dette bildet å framheve positive utviklingstrekk, fordi disse ofte forsvinner i debatten om de problemene vi nå står overfor. La meg beskrive noen av disse trekkene, slik FN i Afghanistan framstiller situasjonen.

Først det overordnede politiske: Det er i 2004 og 2005 blitt holdt demokratiske valg på president, nasjonalforsamling og provinsforsamlinger. En fjerdedel av nasjonalforsamlingens medlemmer er kvinner.

En ny konstitusjon er vedtatt. Lovverket er under utvikling. Statsinstitusjonene bygges opp.

Om lag 80 pst. av befolkningen har nå tilgang til helse-tilbud – om enn beskjeden og utilstrekkelig – sammenliknet med 9 pst. i 2004. Mer enn 4 000 klinikker og helsestasjoner er åpnet de siste fire årene. Barnedødeligheten er redusert med en fjerdedel.

Hele seks millioner barn og ungdommer er nå under utdanning – millioner av dem er jenter. Neste skoleår starter 400 000 jenter på sin skolegang. Ti universiteter er etablert rundt om i landet, mens knapt ett fungerte under Taliban-regimet.

Bortimot 4 000 km vei er fullført de siste årene. Det mest framtrepende prosjektet er en ringvei som skal knytte hele landet sammen.

17 000 lokalsamfunn er omfattet av utviklingsprosjekter innen skole, helsevesen, vei og vannforsyning gjennom regjeringens nasjonale solidaritetsprogram.

Over fem millioner flyktninger har returnert.

Regjeringens inntekter har økt med en fjerdedel bare det siste året. Inntektene pr. innbygger har vokst betydelig.

Det eksisterer syv nasjonale fjernsynsstasjoner, en rekke radiostasjoner og en stadig mer omfattende presse.

Om lag 150 byer har i dag mobiltelefonnett og internettjenester.

Om lag 60 000 tidligere krigførende er avværpet og reintegrert i samfunnet.

Samlet er nesten 27 milliarder dollar gjort tilgjengelig fra det internasjonale samfunn. Det inkluderer både sivil og militær innsats.

Jeg vet at også slike tall ikke gir et fullstendig bilde. Institusjonene er fortsatt svake. Kvaliteten på de tjenester som er tilgjengelige, er beskjeden. Selv mange av dem som har fått et bedre liv, lever fortsatt i fattigdom og vanskelige kår. De humanitære behovene er derfor fortsatt store. Ytrings- og pressefriheten er under press, og i deler av landet arbeider journalister med livet som innsats.

Forventningene til framgang og fred står fortsatt i kontrast til realitetene for den jevne afghaner. Men illustrasjonene jeg har hentet fram, forteller at vi ikke står overfor en situasjon uten lyspunkter. Bildet er sammensatt. Framgangen blir gradvis synlig for afghanere i mange deler av landet. De begynner å se at den internasjonale og afghanske innsatsen gir resultater – og det for dem i deres dagligliv.

Vi må også se denne delen av bildet. Vi spør ofte om glasset er halvfullt eller halvtomt. Om Afghanistan tror jeg det riktige vil være å si at glasset fylles kontinuerlig, men at det lekker kontinuerlig. Utfordringen er å stanse lekkasjen, og i hovedsak vet vi hvor den kilden ligger.

Det tegnes ofte et bilde av situasjonen i Afghanistan preget av et ukoordinert, utilstrekkelig internasjonalt samfunn, en svak og til dels korrump afghansk ledelse og en velorganisert opprørsbevegelse med Taliban som hovedaktør. Denne virkelighetsbeskrivelsen må vi også nyansere.

Ja, det internasjonale samfunn preges fortsatt for mye av mangelfull koordinering, som fører til tap av tid og resurser. Ja, den afghanske regjeringen har utilstrekkelig kompetanse og kapasitet, og det finnes et betydelig innslag av korrupsjon.

For Norge har det vært og er det av betydning å få til bedre samordning og styrket afghansk eierskap. Jeg skal komme tilbake til dette. Vi bør også ha et nyansert og realistisk bilde av Taliban og andre opprørsbevegelser.

Det kan ikke herske tvil om at sikkerhetssituasjonen i landet er vanskelig og spent – heller ikke at det har vært et økende antall sikkerhetshendelser det siste året: Mens antallet slike hendelser lå på over 6 600 i 2006, økte det til 8 700 i fjor. Det er klare tall. De representerer anslag som ikke bare fører til tap av liv og ødeleggelse av eiendom, men som sprer frykt og engstelse for framtiden.

Men samtidig er det slik at 70 pst. av disse alvorlige hendelsene fant sted i 10 pst. av distriktene: i de mest utsatte provinsene i sør og øst av landet. Det har vært en økning også i andre deler av landet, inkludert i Kabul-regionen.

Men i store deler av Afghanistan er sikkerhetssituasjonen uendret.

For å finansiere sin virksomhet bidrar Taliban nå til økt produksjon av narkotika. Det gjør også flere av de såkalte krigsherrene. Forbindelseslinjene mellom organisert kriminalitet i form av narkotikaproduksjon og smugling som finansieringskilde for opprørsbevegelser er blitt stadig klarere. Det rammer millioner av mennesker i regionen og i Europa, inkludert oss i Norge.

Men også dette bildet har nyanser: Opprørsbevegelsen har det siste året vært utsatt for alvorlige nederlag og er påført betydelige tap. Et antall av de mest erfarne feltkommandantene er drept. I flere av provinsene har opprørslederne følt seg tvunget til å plassere utenlandske ekstremister i kommandoposisjoner. Det undergraver grunnlaget for lokal støtte.

Dette er en vurdering FN i Afghanistan gjør i sin siste rapport til Sikkerhetsrådet.

Videre er det kommet i gang en dialog mellom Afghanistan og Pakistan. De to lands presidenters nærvær ved fredsrådet i august i fjor var et viktig skritt. Møtet mellom dem 27. desember 2007 i Islamabad ble – på begge sider – betegnet som konstruktivt.

Under mitt besøk til Islamabad og Kabul for tre uker siden var det tydelig at begge lands ledere erkjenner at man står overfor en felles interesse i å bekjempe Taliban og andre opprørsbevegelser. Dette er jo en av grunnene til at de forestående valgene i Pakistan blir så viktige, og at den nye pakistanske ledelsen har evne og styrke til å ta tak i denne utfordringen.

Taliban og andre opprørsbevegelser, som Al Qaida og Hezb-e-Islami, ser også at det internasjonale militære nærværet ikke er svekket som resultat av deres virksomhet. Tvert om har antallet internasjonale styrker økt det siste året, og den afghanske hæren blir i økende grad i stand til å delta i og lede operasjoner. Dette poenget er av avgjørende betydning.

Så må vi også nyansere betegnelsen Taliban. Det man til daglig betegner som Taliban, omfatter trolig også et voksende innslag av kriminelle elementer, med virksomhet knyttet til narkotikaproduksjon. Disse gruppene deler ikke nødvendigvis fullt ut Talibans politiske og religiøse målsettinger, men de deler Talibans interesse i å forhindre at fungerende statsinstitusjoner og infrastruktur kommer på plass i landet.

Selv om antallet angrep har fortsatt å vokse, er bildet med andre ord nyansert. Vi vet at det er flere med bakgrunn fra Taliban som slutter seg til de etablerte politiske prosessene i landet. Vi vet at president Karzai har åpnet for politisk dialog. Dette er tendenser vi må være oppmerksomme på, og som vi må gjøre vårt for å støtte opp under.

La meg så berøre noen av de forutsetningene jeg mener står sentralt for at vi skal lykkes. Og la meg legge til: Vi må i det internasjonale samfunn og i dialog med afghanske myndigheter føre debatten om hva det vil si nettopp å lykkes. Og det er også i sammenheng med slike drøftelser at en framtidig exit-strategi kan formes, med andre ord formet om hvordan møte det som kan kalles konkrete suksesskriterier.

Jeg vil mene at det må handle om – på den ene siden – å forhindre at Afghanistan igjen blir et arnested for internasjonal terror. Det kan vi ikke leve med. På den andre siden må det handle om å sette afghanere i stand til å styre Afghanistan. Det er en langsiktig oppgave. Og i løsningen av den oppgaven må vi ta høyde for at afghanere vil styre sitt land etter tradisjoner og normer som kan avvike fra våre. Samtidig må vi holde fast ved at menneskerettighetene er universelle, og at menneskeverdet er unikt.

Arbeidet for sikkerhet er avgjørende. Skal vi lykkes, må den militære innsatsen videreføres.

Dersom vi nå skulle trappe ned det internasjonale militære engasjementet, ville vi svekke viktige og positive utviklingstrekk. Vi må holde fast ved vårt engasjement. Afghanere må settes i stand til å ta – i økende grad – ansvar for egen sikkerhet, gjennom egen hær og eget politi.

For det andre må den internasjonale utviklingsinnsatsen styrkes og samordnes bedre – og synliggjøres i afghanernes navn. Vi må sammen bidra til afghansk eierskap og afghansk ansvar.

Det er ikke viktig om et prosjekt bærer et norsk eller amerikansk flagg. Det avgjørende er at det bærer et afghansk flagg. Dette vil bidra til å styrke befolkningens tillit til landets egne valgte ledere.

For det tredje – og dette er kanskje det viktigste: Den politiske dimensjonen i vår samlede innsats må forsterkes.

Det er sagt før, men det kan gjentas: Løsningen på Afghanistans problemer er ikke militær. Den må finnes politisk.

Det gjelder å bygge opp afghanske institusjoner på sentralt nivå, provinsnivå, distriktsnivå og lokalt nivå. Det gjelder å styrke den afghanske statens mulighet til selv å levere tjenester til sitt folk. Det gjelder å styrke den afghanske statens legitimitet.

Befolkningen må oppfatte at deres egen regjering «fotavtrykk» er klart og varig, at den har et nærvær som er permanent, og som befolkningen kan ha tillit til, for sikkerhet og for basistjenester.

Slik Regjeringen ser det, er det avgjørende å satse mer på arbeidet med å bygge opp afghanernes eget styresett, egne institusjoner, basert på afghaneres egne behov og deres aktive deltakelse – og la meg legge til: i større grad forenlig med afghanske tradisjoner. Bare slik vil befolkningen våge å stole på at landets regjering er i stand til å ivareta deres interesser og vende seg bort fra opprørsbevegelser. På dette området har den afghanske presidenten nå truffet beslutninger som kan bidra til å snu utviklingen.

Så må den afghanske regjeringens forsoningsarbeid forsterkes.

Mitt klare inntrykk fra samtalen med president Karzai – og andre ledere – 15. januar i år var at han selv er oppatt av dette. Men han legger vekt på at det politiske forsoningsarbeidet, arbeidet med å rekke en hånd ut til dem som ønsker å tre inn igjen i det afghanske samfunnet, må føres under afghansk ledelse og på afghanske premisser. Det er avgjørende viktig at dette respekteres. Det er ikke vi som skal forhandle med denne typen bevegelser. Afghanerne kjenner landet best, og det er deres. Å forstå det politiske landskapet krever inngående kjennskap til etnis-

ke, religiøse og sosiale skillelinjer – og til deres årsaker og bakgrunn. Derfor er afghanisering av hele innsatsen, sivilt og militært, så viktig.

Vi skal gi disse prosessene vår fulle støtte. Vi skal medvirke der det er ønsket og mulig. De politiske løsningene må være slik at de bringer landet framover politisk, økonomisk og sosialt – løsninger som bringer oss framover i respekt for universelle menneskerettigheter og etablerte demokratiske institusjoner, og løsninger som kan gi et bidrag til regional stabilitet, og bringe Afghanistan inn i verdenssamfunnet.

Det er nok av de elementer som vil forstyrre slike prosesser, både innenfor og utenfor opprørsbevegelsens rekke, innenfor og utenfor landets grenser. Derfor må dette behandles med varsomhet. Dette dreier seg om en tilnærming som er annerledes enn den vi kjenner fra enkelte andre konfliktområder. Viktigheten av å styrke den politiske dimensjonen i arbeidet er sentral for oss. Så opplever jeg at den står enda lenger framme på dagsordenen til afghanerne selv.

I siste rapport til FNs generalforsamling og sikkerhetsråd om Afghanistan i september 2007 understreket FNs generalsekretær at et koordinert militært tilsvar fortsatt er nødvendig for å bekjempe opprørs- og terroristbevegelser. Det er viktig å merke seg denne understrekingen. Generalsekretæren la til at dersom vi skal lykkes, krever det et sterkere engasjement overfor lokale samfunn. Her ligger også kjernen i norsk politikk: Framgang forutsetter en integrert sivilmilitær strategi, hvor de politiske prosessene forsterkes.

På den militære siden er det bare NATO som gjennom ISAF kan gi den militære komponenten i en slik samlet strategi. ISAF-operasjonen og NATOs ledelse av denne har, som nevnt, et solid ankerfeste i FNs sikkerhetsråd. Det var FN som bad NATO påta seg oppgaven. Men også NATO må tilpasse sin strategi til endrede forhold og prioriteringer på bakken. Derfor pågår det nå et omfattende arbeid i alliansen for å utforme en samlet politiskmilitær plan som fanger opp utviklingen fra det siste året. Den skal være ferdig til toppmøtet i Bucuresti i april i år.

Dette arbeidet må flettes inn i de bredere anstrengelsene som pågår for å forme en mer effektiv samlet strategi for hele det internasjonale samfunn, under afghansk ledelse. I dag møtes representanter fra en rekke bidragsytende land i Tokyo for å arbeide videre med en integrert strategi som er tilpasset denne utviklingen. Norge, sammen med de andre nordiske land, deltar aktivt i utformingen av denne strategien.

Når NATO gradvis har påtatt seg et større ansvar for ISAF, var dette i samsvar med Sikkerhetsrådets ønsker. I 2003 tok NATO på seg ansvaret for kommando og koordinering av ISAF i forståelse med FN og Afghanistan. FNs sikkerhetsråd har hvert år anmodet medlemslandene om å stille styrker til rådighet for denne operasjonen. Senest i sitt møte 19. september 2007, gjennom resolusjon 1776, uttaler Sikkerhetsrådet at situasjonen i Afghanistan stadig utgjør en trussel mot freden og sikkerheten i verden.

Bakgrunnen for at NATO ble anmodet om å påta seg

denne oppgaven, ligger i flere forhold. La meg nevne noen av dem:

For det første har NATO – i motsetning til alle andre organisasjoner – et etablert kommando- og samordningssystem, som gjør det mulig å skape forutsigbarhet, effektivitet og sikkerhet for styrkene i krevende operasjoner.

For det andre har NATO et etablert apparat for generering av styrker. Beslutningen som den gang ble truffet, har således bidratt sterkt til å sikre tilgang på ressurser til ISAF.

Den militære delen av vår samlede innsats i Afghanistan vil fortsatt være svært krevende i årene framover. Den vil fortsatt måtte være en Kapittel VII-operasjon i samsvar med Sikkerhetsrådets vurdering at situasjonen i landet utgjør en trussel mot internasjonal fred og sikkerhet. Derfor må vi sikre at viljen til medvirkning blant viktige bidragsyttere ikke svekkes. Denne viljen vil avhenge av om operasjonen fortsatt har det kommando- og samordningsapparatet som er så viktig for styrkenes sikkerhet og operasjonsevne. Også vi vil tenke slik. Derfor er det avgjørende at NATO har ledelsen.

La oss heller ikke glemme at ISAF i dag er noe langt mer enn bare NATO og NATO-land. ISAF har 40 bidragsytende land fra ulike kontinenter, og hvor ulike religioner er utbredt. Av disse er 26 NATO-land. ISAF består av land som representerer en femtedel av verdens nasjoner. Jeg tror ikke man finner noen annen operasjon i dag som inneholder et så stort antall bidragsytende land, selv om vi også kunne ønske et større innslag av styrker fra muslimske land. Så kunne man kanskje ideelt sett ha ønsket seg flere deltakere fra land i regionen. Disse landenes situasjoner er altså slik at det ikke har vært mulig. La oss heller ikke glemme at styrker fra den nærmeste regionen også kunne ha bidratt til å forsterke snarere enn å svekke konfliktpotensialet.

Så vil jeg understreke: ISAF er med sine om lag 40 000 personell like stor som den styrken NATO hadde i Kosovo, til tross for at Afghanistan er 65 ganger større og langt mer uframkommelig. Forsatt har NATO 16 000 kvinner og menn i Kosovo, ni år etter krigen ble avsluttet. Sikkerhetsoperasjoner i så kompliserte sammenhenger tar tid. Afghanistan vil ikke være noe unntak.

ISAFs mandat er å bistå afghanske myndigheter i å skape sikkerhet for å gjøre gjenoppbygging og utvikling mulig.

Når den militære kapasiteten er nødvendig, er det fordi bevegelser som Taliban, Al Qaida og andre grupperinger ikke ønsker den type stabilitet og gjenoppbygging. De søker å underminere landets myndigheter og tvinge utviklingen inn på et annet spor.

ISAFs mandat er å bidra til sikkerhet og stabilitet i landet, støtte den afghanske regjeringen og øke dens innflytelse utenfor Kabul samt å legge til rette for godt styresett og økonomisk og sosial utvikling. Operasjonens mandat åpner for å benytte nødvendige og forholdsmessige midler for å nå disse målsettingene.

En konsekvens av ISAFs utvidelse til å omfatte de sørlige og østlige provinsene i 2006 var at ISAF rykket inn i områder der Taliban og andre opprørsbevegelser inntil da

i realiteten hadde kunnet operere relativt fritt. Det skapte en økning i kamphandlingene, ettersom utvidelsen ble møtt med motstand. Det gjorde det nødvendig å bruke maktmidler operasjonen så langt ikke hadde tatt i bruk i andre deler av landet. Så skal vi huske at det er afghanere som lider mest når det utføres militære kamper. Men det har også vært krevende for de land i ISAF som bidrar med styrker i disse områdene, og som har måttet tåle store tap. Det har hendt at internasjonale styrker har forårsaket sivile tap. Det er tatt opp i sterke ordelag av president Karzai og av allierte, inkludert norske myndigheter, innenfor NATO. ISAF har etablert nye retningslinjer med sikte på å unngå slike tap. Her har det skjedd forbedringer i regelverk, og det har gitt resultater på bakken i form av færre slike hendelser. Det understreket president Karzai da jeg møtte ham i Kabul.

Det er på denne bakgrunn Regjeringens syn at NATO fortsatt må ha ledelsen i den internasjonale militære innsatsen. Jeg ser ikke noe i dag som kan rokke ved den analysen. Men så vil jeg gjenta: Norge ønsker et sterkere FN-engasjement i Afghanistan. Dette er et synspunkt denne regjeringen har forfektet i over to år. Vi har ønsket et sterkere FN sentralt i Kabul. Vi har ønsket et sterkere FN rundt om i landet. Og vi har ønsket en større rolle for FN i koordineringen av den sivile og politiske innsatsen.

FN har nå selv tatt initiativ til en intern debatt om bedre koordinering av den internasjonale innsatsen ved å styrke FN-misjonen i landet. Norge vil løpende følge denne diskusjonen i Sikkerhetsrådet, og vi vil følge gjennomføringen i Afghanistan. Der vi kan, vil vi bistå FN med å innfri de forventningene afghanerne har. Derfor har vi også finansiert 16 stillinger i UNAMA for å styrke arbeidet med å kartlegge humanitære behov og bedre koordineringen av den humanitære innsatsen.

FN har mye gjort. NATOs mandat handler om sikkerhet. Men NATO kan ikke, og skal ikke, bygge politiske institusjoner. Der har FN sin spisskompetanse. I dag har UNAMA bare om lag 220 internasjonale besatte stillinger. Den har åtte regionkontorer og ni provinskontorer – av til sammen 34 provinser. Dette er et resultat av det som var FNs opprinnelige filosofi i Afghanistan. I dag tenker mange annerledes. Et sterkere FN-nærvær fra begynnelsen kunne ha bedret muligheten for å møte forventningene i befolkningen på en mer koordinert måte.

Jeg har gitt denne situasjonsbeskrivelsen som et bakteppe for hvordan Regjeringen tenker om det framtidige norske engasjementet. La meg nå komme nærmere inn på de norske bidragene. De følger en kontinuitet over år. Norsk politikk bygger på gjentatte drøftelser i Stortinget og konsultasjoner med Stortingets organer. Planene for Norges militære bidrag for 2008 og 2009 er kjent og ligger fast. La meg kort gjenta hovedelementene: Regjeringen vil konsentrere sitt militære bidrag om Faryab-provinsen i nord og om Kabul-regionen.

Vi forsterker det stabiliseringslaget Norge leder i Meymaneh. Dette vil styrke lagets evne til å patruljere over større områder i provinsen, og det vil ivareta lagets sik-

kerhet i en situasjon hvor vi etter hvert trekker tilbake reaksjonsstyrken fra Mazar-e Sharif.

Det er Regjeringens syn at vi nå kjenner denne delen av landet godt. Det er viktig å gjøre bruk av denne kunnskapen og den kontakt vi har fått med lokalbefolkningen i området. Samtidig må vi bygge på den tilliten vi har opparbeidet i forholdet til andre aktører, særlig de som er engasjert i sivil gjenoppbyggingsinnsats.

Når vi i mars sender tilbake våre spesialstyrker til Kabul-regionen for en 18-månedersperiode, vil også disse kunne trekke på erfaring og kunnskap fra deres siste opphold i 2007. Sikkerheten i hovedstaden er avgjørende for at både afghanske myndigheter og det internasjonale samfunnets innsats kan fungere – både i Kabul og i landet for øvrig.

Derfor er dette et viktig bidrag, spesielt i en periode der Kabul er utsatt for en mer krevende sikkerhetssituasjon. Under mitt møte med ISAFs øverstkommanderende, general McNeill, den 15. januar i år, gav han også uttrykk for stor anerkjennelse både for det arbeidet våre spesialstyrker utførte i denne regionen under forrige opphold, og for at Regjeringen nå har besluttet å sende dem tilbake for en lengre periode.

Det er kontinuitet i det norske militære bidraget. Slik bør det være. Kontinuitet er viktig for kunnskap om lokale forhold, for tillit mellom de ulike aktørene og dermed for styrkenes effektivitet i utføringen av sine oppdrag. Og det er krevende oppdrag. Det fikk vi erfare under spesialstyrkenes forrige opphold, og det har vi fått erfare under stabiliseringsoppdrag på grensen mellom Faryab- og Baghdisprovinsene sist høst.

Samtidig styrker Norge bidraget til opplæring av den afghanske hæren. Med 50 instruktører vil vi bidra til å sette afghanerne i stand til å ta en stadig større del av oppgavene selv. Det er afghanernes eget ønske, og det er vårt ønske. Det føyer seg inn i det som må være en rød tråd i vår samlede strategi.

Den militære innsatsen må fortsette å støtte den sivile uten å bli en direkte del av den. Det er viktig. Militær innsats og sivilt arbeid innehar ulike roller og oppgaver. Slik må det være av hensyn til afghanske sivile og hjelpearbeideres beskyttelsesbehov, og for å få til best mulig samlet innsats basert på de ulike aktørenes mandat og kompetanse. Deres oppgaver skal samordnes, men ikke sammenblandes.

La meg så omtale den sivile innsatsen. Norge er en av de største bidragsyterne til sivil oppbygging av Afghanistan. I 2006 utgjorde vårt sivile bidrag 415 mill. kr, og i 2007 økte det til om lag 500 mill. kr. I dette bidrar norske frivillige organisasjoner med viktig humanitær innsats og utviklingsinnsats. Det finnes økende kompetanse på Afghanistan i norske organisasjoner og fagmiljøer, noe jeg fikk illustrert i et møte med mange av dem før mitt besøk til Kabul i januar.

Regjeringen har nå besluttet å øke vår sivile innsats til 750 mill. kr i 2008. Det er en økning på om lag 50 pst. i forhold til 2007. Det er et viktig politisk signal. Det understreker viljen vi har til å styrke utviklingssamarbeidet og den politiske innsatsen, i tillegg til våre militære bidrag.

Det siste året gikk om lag 20 pst. av den samlede norske sivile innsatsen til Faryab-provinsen, hvor Norge leder stabiliseringslaget, og hvor vi har samlet mye lokal kunnskap. Derfor er det naturlig å satse fortsatt tungt her. En stor del av dette bidraget er viet oppbyggingen av skoleverket i provinsen.

Da den afghanske undervisningsministeren Haneef Atmar besøkte Norge i november i fjor, uttalte han følgende om denne innsatsen: Deres soldater gjør det mulig for våre barn å gå på skole.

På denne måten gav han på en enkel måte uttrykk for den sammenhengen som eksisterer mellom sivil og militær innsats. Uten sikkerhet, ingen utvikling. Og jeg vil føye til: uten utvikling, ingen varig sikkerhet.

Sammen med undervisningsminister Atmar undertegnet jeg en avtale om videre samarbeid innen utdanningssektoren. Sammen bygger vi skoler i flere provinser. I Faryab har vi forpliktet oss til bygging av 82 skoler innen årets utløp, og under mitt besøk i januar skulle jeg ha lagt ned grunnsteinen til skole nr. 41. Det er et arbeid vi utfører i nært samarbeid med undervisningsministeriet.

Så vi ønsker å gå videre. Provinsen har behov for i alt 220 skoler. Når første etappe er avsluttet, vil det dermed gjenstå 140. Det er vår hensikt å arbeide med afghanske myndigheter inntil dette målet er nådd. Det er et arbeid som ikke utføres av eller gjennom vårt stabiliseringslag. Men det skjer i ly av deres innsats.

Et annet hovedfelt vi har gitt prioritet til, er landsbygdsutvikling. Dette er viktig i seg selv for fattigdomsreduksjon. Her arbeider vi innenfor det afghanske utviklingsprogrammet. Prosjektene er basert på råd fra lokale ledere og i dialog med sentrale myndigheter. Dermed bidrar vi ikke bare til å skaffe vann, sanitære forhold, markedstilgang, mikrofinans, veier og andre tjenestetilbud, vi bidrar også til å bringe lokale strukturer sammen og til å utvikle en form for lokalt demokrati. Vi skaper lokalt medeierskap og bidrar til å styrke båndene mellom lokalsamfunn og sentrale myndigheter. Vi bidrar til å utvikle lokale samfunn, og vi bidrar på et vis til å bringe landet sammen. Jeg kan her legge til at det er nettopp steder hvor både lokalt styresett styrkes og båndene til sentrale myndigheter utvikles, at det internasjonale arbeidet med å få bukt med narkotikaproduksjonen og narkotikahandelen har mulighet til å gi resultater.

Et tredje hovedfelt i vårt sivile bidrag er humanitær bistand. Hjemvendte flyktninger og internt fordrevne trenger beskyttelse, hjelp og støtte. FNs høykommissær for flyktninger gjør her et viktig arbeid som vi støtter. Mine-rydding og støtte til mineofre er humanitær innsats med langsiktige positive virkninger.

Helseinnsatsen kommer til å øke, bl.a. gjennom Røde Kors og Røde Halvmåne og deres lokale foreninger. Vi krever at våre humanitære partnere samarbeider med nasjonale og lokale myndigheter. Og vi har stått i spissen for å styrke FNs koordinerende rolle innenfor det humanitære feltet.

I all vår innsats vil kvinners rettigheter, rolle og behov stå sentralt. Det internasjonale samfunn er her også bundet av Sikkerhetsrådets resolusjon 1325 om kvinner, fred og

sikkerhet. Norges engasjement i Afghanistan skal inkludere en intensivert innsats for å styrke kvinners politiske og økonomiske rettigheter og deltakelse.

Sammenhengen mellom sikkerhet og utvikling er åpenbar. Jeg tror at sammenhengen mellom sikkerhet og styresett er like viktig – ja, kanskje enda viktigere.

Den nevnte sikkerhetsrådsresolusjon 1776 om Afghanistan stadfester at utfordringene i Afghanistan er sammensatte og nær forbundet med hverandre, og at varig fremgang med hensyn til sikkerhet, styresett og utvikling samt det tverrgående spørsmål om tiltak mot narkotikahandel gjensidig forsterker hverandre.

På dette feltet har det internasjonale samfunnet kommet sent i gang. Utfordringen er stor. Det er et område der jeg mener at Norge spiller en framtrædende rolle, i nært samarbeid med afghanske myndigheter. Vi har vært tidlig ute i å fokusere på dette, og vi er rede til å trappe ytterligere opp.

Sammen med undervisningsminister Atmar og andre regjeringsmedlemmer satser Norge nå sterkere på utbygging av afghanske ministerier og institusjoner i Kabul, i provinsene og i distriktene. Her går vi foran. Siktemålet er å sette afghanerne bedre i stand til å levere tjenester til sin egen befolkning, skape lojalitet overfor sentralregjeringen og dermed binde landet sammen.

Den afghanske kapasiteten må styrkes. Til nå har sivil oppbygging og administrasjon i for stor grad funnet sted gjennom innleid utenlandsk ekspertise, som snart forlater landet. Det har vært kortsiktige og kostbare kjøp av ekspertise, som har lagt igjen liten kompetanse og læring. Denne bruken av utenlandske eksperter og selskaper, ofte kanalisert via militære stabiliseringslag, har også en annen negativ side: Den bidrar ikke til å bringe befolkningen i lokalsamfunnene og regjeringen i Kabul nærmere hverandre. Men ved å bygge opp afghansk ekspertise, kompetanse og kapasitet settes den afghanske regjering i stand til å utvide sin myndighet og levere tjenester og resultater som synliggjøres rundt om i landet. På den måten kan den jevne afghaner vite at hun og han kan stole bedre på sin egen regjering, gi den støtte og vise lojalitet.

Dette er et arbeid med flere elementer. Gjennom støtte til det nye Civil Service Institute søker Norge å bedre kompetansen hos dem som allerede er ansatt i ministerier og provinsadministrasjoner. Gjennom støtte til opprettelsen av Nasjonalt Institutt for Ledelse og Administrasjon vil vi utdanne studenter som kan rekrutteres til offentlig og privat administrasjon i hovedstaden, provinsene og distriktene. Etter planen skal dette instituttet åpnes for studenter i neste måned.

Målsettingen med dette prosjektet, der Norge har spilt en aktiv rolle i konseptutforming, er å bringe 3 000 elever – halvparten unge kvinner – inn fra de 34 provinsene. Vi ønsker å styrke regjeringens tilstedeværelse og uttelling rundt om i landet og kompetansenivået i den nye administrasjonen. Vi ønsker å knytte ulike deler av landet nærmere sammen ved å skape nye nettverk av unge mennesker fra ulike provinser, og vi ønsker – gjennom offentlig administrasjon – å sette et eksempel for kvinners rolle i det nye afghanske samfunnet.

Norge har også vært med i utformingen av et annet sentralt styresettprosjekt som nå er i gang. Under mitt forrige besøk i Kabul i januar i fjor drøftet jeg mulighetene for å etablere et program for å skape tettere bånd mellom presidenten og hans regjering, provinsmyndighetene og lokale ledelsesstrukturer. I november i fjor opprettet presidenten et eget direktorat for lokalstyre, som oppfølging av de samtalene. Direktoratet skal sørge for å styrke ledelsen av provinsene og bygge ut et tettere nettverk mellom regjering, provinser og lokale samfunn. Dette er et ambisiøst prosjekt. Grunntanken er å etablere strukturer på lokalt nivå som kan ta større ansvar for lokalsamfunnenes styre, sikkerhet og utvikling i samarbeid med sentrale myndigheter. Dersom dette lykkes, vil det være et viktig redskap for å vise befolkningen at regjeringen er i stand til å levere grunnleggende tjenester i samsvar med lokalsamfunnenes behov og prioriteringer. Norge har finansiert oppstarten av dette direktoratet. Under mitt besøk i januar ble vi enige om hvordan vi skal støtte prosjekter ute i provinsene.

Vår sterke satsing på styresett kan bare gi den effekt vi ønsker, dersom vi også er beredt til å være klare overfor afghanske myndigheter på følgende punkt: De må vise større evne og vilje til å bekjempe korrupsjon i sine egne institusjoner. De må forstå at dersom de ikke viser slik vilje, vil det svekke vår evne og vilje til å hjelpe og til å lykkes.

Det er oppmuntrende at det nye direktoratet for lokalt styresett ser ut til å ta tak i korrupsjonsproblemet, men innsatsen vil bare lykkes dersom de øverste myndighetene viser at arbeidet har deres fulle støtte. Det forsikret president Karzai meg om under besøket i Kabul. Vi vil følge dette tilsagnet nøye. I denne sammenheng spiller politisk og rettsvesen en sentral rolle. Det er kanskje her det gjenstår mest, både i den afghanske og internasjonale innsatsen. Norge har siden 2003–2004 hatt personell fra politiet og justisdepartementet i Afghanistan som bistår med kompetanseoppbygging for å styrke rettsstatsutviklingen i landet. Denne innsatsen vil bli videreført.

Styrkebrønnen bistår spesialgruppen/domstolen for narkotikasaker i Kabul og har i tillegg fengselsrådgivere som bidrar til forbedringer ved fengslene i Meymaneh. Et vesentlig ledd i denne delen av den norske sivile innsatsen i Afghanistan er politiprojektet NORAF, som ble etablert i 2003. I alt 18 tjenestemenn er nå stasjonert i Kabul og Meymaneh, og hovedsatsingsfeltet er assistanse til oppbygging av et sivilt afghansk politi. Det tas også sikte på å fase inn norske polititjenestemenn i EUs politioperasjon, som er under oppbygging.

Godt styresett handler også om å få til økonomisk vekst og god sosial fordeling. Afghanistan har olje- og gassressurser, men erfaringer fra altfor mange land er at dårlig forvaltning av naturressurser fører til konflikter og kommer ikke befolkningen til gode. Derfor har Norge innledet et samarbeid med afghanske myndigheter for å etablere rammer for en god forvaltning innen olje- og gasssektoren. Det handler om å etablere et lovverk og om overføring av kompetanse til myndigheter og privat sektor. Dette er et arbeid som verdsettes av president Karzai og andre afghanske myndigheter som øns-

ker å sikre en forsvarlig nasjonal forvaltning av ressursene.

Kompetansebyggingen dreier seg ikke bare om å styrke myndighetenes evne til å levere tjenester og sikkerhet. Det dreier seg også om å støtte det sivile samfunn. Myndighetene trenger kritiske stemmer og pådrivere for å styrke respekten for menneskerettigheter og likestilling, og befolkningen trenger kanaler for deltakelse. Derfor gir Norge støtte bl.a. til den afghanske uavhengige menneskerettighetskommisjonen, som gjør en betydelig innsats for å rapportere om og å beskytte menneskerettighetene i landet.

Afghanisering er et stikkord for norsk politikk – og gradvis et stikkord for diskusjonene både i NATO og i FN – både når det gjelder sikkerhet, styresett og utvikling. Vi må gjøre vårt beste for å sette oss inn i afghanernes egne perspektiver. Vi må forsøke å se utfordringene fra Kabul og ikke fra Oslo. Deres perspektiver går nå i to retninger: De ser innover mot provinsene, distriktene og lokalsamfunnene i eget land, og de ser utover i den bredere regionen landet er en del av. Vi ønsker å spille en rolle i begge disse sammenhengene.

Men hovedvekten vil ligge i å styrke de politiske prosessene innad i landet, i å bygge opp lojaliteten mellom sentrale myndigheter og lokalsamfunn, i å bidra til pluralisme og i å styrke den politiske forsoningsprosessen.

Det regionale perspektivet er avgjørende for muligheten til å få til stabilitet og vekst. Og da står forholdet til Pakistan helt sentralt. Vi må bidra til å styrke forståelsen av at stabiliteten i Afghanistan og Pakistan henger sammen. De to landene har en sterk felles interesse i å bekjempe ekstremistiske bevegelser i grenseområdene. Det er mitt klare inntrykk at forståelsen for dette er økende.

Samtidig må dialogen med Iran og de sentralasiatiske landene styrkes. Iran bør ikke ha interesse av et ustabil Afghanistan – og særdeles ikke av en styrket Talibanbevegelse. Det aller meste av narkotikaeksporten går i dag gjennom ganske åpne grenser i sør, mellom Afghanistan på den ene siden og Iran og Pakistan på den andre. Derfor er også en entydig iransk politikk viktig. Vi må unngå – både fra iransk og vestlig side – at dialogen om og med Afghanistan forstyrres av striden omkring det iranske atomprogrammet.

På lengre sikt er også et nærmere regionalt samarbeid viktig for regionens økonomiske vekst. Et stabilt Afghanistan vil gjøre det mulig å bygge ut veier og energirørledninger som vil komme hele regionen til gode.

Det internasjonale samfunnets innsats har lenge vært for fragmentert. Ressurser er ikke godt nok utnyttet, og tid er gått tapt. Derfor har Norge påtatt seg en lederrolle i arbeidet med å fremme bedre koordinert innsats under afghansk ledelse. Derfor har vi bedt om at FN må styrke sin innsats som koordinerende organ. Og derfor tok Norge initiativ til å opprette en FN-stilling, en spesialutsending med utvidede fullmakter til å koordinere det internasjonale samfunn og være presidentens samtalepartner på vegne av det internasjonale samfunn.

Det er i dag voksende enighet om behovet for en mer koordinert og helhetlig tilnærming. Men de som tar til

orde for koordinering, må også si seg villig til å bli koordinert. Vi må koordinere vår innsats innenfor det bredere internasjonale fellesskapet i et nasjonalt afghansk perspektiv. Men vi må også koordinere vår innsats blant mindre grupper av land der det er naturlig.

Etter det siste besøket i Afghanistan har jeg tatt til orde for en nærmere nordisk koordinering av innsatsen. Det gjelder i nord, hvor fire av de nordiske landene er representert, men det gjelder også i andre deler av landet.

Jeg ser det som særlig viktig at befolkningen i nabo-provinser oppfatter at innsatsen i den ene provinsen ikke skiller seg vesentlig fra hva som ytes i den andre. Derfor bør vi vurdere om det er mulig med en arbeidsfordeling som kan sørge for en parallell utvikling i de provinsene hvor de nordiske land har sine viktigste engasjement.

Men det bør også være rom for en bredere nordisk samordning om bl.a. styresettprosjekter der de nordiske landene tradisjonelt tenker likt. Under et nordisk møte i Oslo i forrige uke forserte vi dette arbeidet med sikte på at vi på politisk nivå skal få framlagt konkrete forslag til slikt samarbeid om kort tid.

La meg oppsummere: Vi er til stede militært i Afghanistan gjennom ISAF for å trygge sikkerheten i landet. Vi må sikre at Afghanistan ikke på ny blir et arnested for internasjonal terror.

Afghanisering er et viktig stikkord for vår innsats. Afghanere må bli i stand til å trygge sikkerheten og til å styre Afghanistan. Vi må ta høyde for at det vil bli etter tradisjoner som kan skille seg fra våre.

Med utgangspunkt i at vi bidrar til sikkerheten gjennom vår deltakelse i ISAF styrker vi utviklingssamarbeidet og bidrar med humanitær bistand til oppbygging av grunnleggende tjenester som utdanning og helsevesen.

For at afghanske myndigheter selv skal kunne levere disse tjenestene, bygger vi afghanske institusjoner som kan gi Regjeringen bredere fotfeste.

For å binde landet sammen støtter vi en forsoningspolitikk som kan tilby dem som gir opp sin motstand, en anledning til å være med på å bygge opp landet.

For å bidra til at hele det internasjonale samfunn opptrer samlet og gir afghanerne selv ledelsen, arbeider vi for en styrket internasjonal koordinering under afghansk lederskap.

Til sammen utgjør disse elementene en helhetlig strategi og en samordnet plan i nær koordinering med det øvrige internasjonale samfunn.

Det dreier seg ikke om å velge den politiske, sivile eller humanitære dimensjonen i stedet for den militære. Det dreier seg om å finne den riktige balansen mellom de ulike komponentene. I dag er oppgaven å fremheve de politiske utfordringene. Det er det Regjeringen vil bidra til.

Til sist: Jeg vil benytte anledningen til å uttrykke vår store anerkjennelse for alle de norske kvinner og menn som er engasjert i Afghanistan – gjennom vårt militære bidrag, gjennom utenriktjenesten, i justis- og politisektoren, gjennom utviklingsinnsatsen og i humanitære organisasjoner. Innsatsen er krevende og medfører høy risiko.

Derfor fortjener de vår samlede støtte.

Sigvald Oppebøen Hansen hadde her teke over presidentplassen.

Presidenten: Presidenten vil foreslå at utgreiinga omgåande blir følgd av ein debatt, i samsvar med Stortingets forretningsordens § 34a punkt a.

Etter ønske frå utanrikskomiteen vil presidenten foreslå at Stortinget fråvik § 34 a annet ledd, slik at lengste taletid for innlegg frå hovudtalarane frå kvar partigruppe og medlemmer av Regjeringa blir sett til 10 minutt og for andre talarar til 5 minutt.

Vidare vil presidenten foreslå at det blir gjeve anledning til replikkordskifte på inntil tre replikkar med svar etter innlegg frå partia sine hovudtalarar og inntil fem replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av Regjeringa.

– Det er å sjå på som vedteke.

Olav Akselsen (A) [13:13:16]: Lat meg først få takka utanriksministeren for ei svært grundig og konkret utgreiing, og lat meg samtidig få takka for denne mogleheita til å drøfta situasjonen og utviklinga i Afghanistan og Noreg sin innsats i landet. Dette er vår største militære utanlandsaktivitet, og etter kvart også vårt største sivile og humanitære engasjement i eit anna land. Situasjonen i Afghanistan og vår innsats i landet bør derfor vera gjenstand for kontinuerleg evaluering og debatt.

Etter dei tragiske hendingane knytte til angrepet på Serena Hotel under utanriksministerens besøk i Afghanistan har det vore ein debatt om planlegginga og gjennomføringa av dette besøket. Desse hendingane har gjort det naturleg med ein total gjennomgang av alle sider ved besøket. Eg er glad for at Regjeringa straks starta arbeidet med ein slik gjennomgang, og at det òg blei gjort kjent og klart at Stortinget ville bli orientert om resultatene av gjennomgangen når desse låg føre. Denne orienteringa vil skje i morgon. Debatten i dag bør derfor handla om situasjonen i Afghanistan og om norske og internasjonale tiltak og strategiar i landet.

Det er bra at Regjeringa har ei brei tilnærming til utfordringane i Afghanistan, og at utanriksministeren gjev ei nyansert skildring av situasjonen og utviklinga i landet. Den offentlege debatten om Afghanistan, både i Noreg og i andre land, har hatt ein tendens til å bli svart-kvit og prega av bastante meininger – at ein anten fokuserer på det som går bra, eller at ein legg all vekt på dei negative utviklingstrekk. Sanninga er nyansert. Det er både positive og negative utviklingstrekk i Afghanistan. Eg meiner likevel ikkje at ein kan bedømme situasjonen i landet i dag utan å skjegla til historia. Afghanistan har i større eller mindre grad vore i krig eller borgarkrig i over 30 år. Desse krigane har gjeve store materielle øydeleggingar, infrastrukturen er ikkje-eksisterande eller i svært dårleg forfatning, krigane har hindra økonomisk utvikling og oppbygging av nødvendig næringsliv, og – sjølvsagt – 30 år med krig har prega folket sterkt.

Taliban tok makta på 1990-talet og innførte eit skrekke-regime me sjeldan har sett maken til. Dette regimet for-

følgde sitt eige folk, drap og plyndra og braut konsekvent alle menneskerettar. Afghanistan var eit land i indre oppløysing, med total kollaps i statlege institusjonar, i helsevesen og i utdanningssystem. Taliban-styret var ein trussel mot Afghanistan si eiga befolkning, millionar blei drivne på flukt.

Situasjonen i Afghanistan bidrog òg sterkt til å destabilisera situasjonen i regionen. Landet blei òg vertsland, tilhaldsstad og treningsleir for internasjonal terrorisme, noko som etter kvart utvikla seg til å bli ein trussel mot store delar av verda.

Den direkte bakgrunnen for dei internasjonale styrkane sitt nærvær i Afghanistan var angrepet på World Trade Center 11. september 2001 – ei terrorhandling som kunne sporast tilbake til Afghanistan. Dagens nærvær av internasjonale styrkar, inkludert dei norske, er eit resultat av eit samrøystes vedtak i FNs tryggingråd og ein invitasjon frå Afghanistans lovleg valde regjering. Den internasjonale tryggingstyrken ISAF blei leia av FN dei første åra. NATO blei så bedt av FN om å ta over styringa av denne operasjonen. NATO er med andre ord i Afghanistan på vegner av FN.

Det er viktig å ha den nære historia bakover når me skal vurdere både situasjonen i dag og våre tiltak i Afghanistan. Som utanriksministeren var inne på, har det skjedd mykje positivt i Afghanistan. Landet har i dag eit folkevalt parlament, ein folkevald president, og det har vore lokalval. Sjølv om det enno er store manglar i skulevesen og helsestell, er det i dag millionar som får eit tilbod dei ikkje hadde for få år sidan. Mens svært få barn og unge fekk utdanning under Taliban, er situasjonen i dag heldigvis ein annan. Stadig blir det opna nye skular, og det er ikkje lenger forbode eller livsfarleg å undervise jenter. Når det gjeld infrastruktur som vegar og vassforsyning, blir det i dag gjort investeringar som for få år sidan ikkje var moglege. Flyktningar vender tilbake, og økonomien er i vekst. Media har begynt å fungera igjen, og ein har eit gryande kulturliv.

Det er altså positive utviklingstrekk i landet, men, som utanriksministeren påpeika, er det òg negative trekk. Særleg gjeld dette tryggingssituasjonen. Dessverre er det ein vekst i terrorhandlingar og i militære anslag. Taliban og andre grupperingar synest å ha fått større makt og oppslutning. Narkotikaproduksjon, smugling og organisert kriminalitet ser òg ut til å vera i vekst. Det er med andre ord eit brokut bilete me ser av utviklinga i landet. Det som er klart, er at det enno er langt fram før situasjonen har stabilisert seg. Målet er jo at Afghanistan skal bli eit fungerande samfunn, med fungerande institusjonar, der afghanarane styrer seg sjølve.

Eg er heilt einig med utanriksministeren når han seier at det viktige no er å «afghanisera» dei prosessane som skjer i landet, slik at Afghanistan og den afghanske befolkninga sjølv får eit eige forhold til det som skjer. Men eg trur nok det internasjonale samfunnet må vera innstilt på at dette vil ta si tid, og at det i mange år vil vera behov for ein stor internasjonal innsats i landet, både militært og sivilt. Det finst ingen enkle løysingar, og eg trur me gjer klokt i å innrømme at ingen sit med den endelege fasiten eller

den einaste rette løysinga. Skråsikkerheit er det me treng minst, og me må etter mitt syn tilnærma oss utfordringane med stor grad av audmjukskap.

Me skulle vel alle sett at det var mindre behov for militært nærvær, og at me heller skulle brukt heilt påkrevde midlar til sivile tiltak enn til militære. Dessverre er eg nokså sikker på at utan eit stort militært nærvær ville ei sivil gjenoppbygging vore umogleg. Viss dei internasjonale styrkane blei trekte ut av landet, er eg heilt sikker på at ein ny borgarkrig ville bryta ut, og at mange av dei positive resultatane me har oppnådd, ville gå tapt. Og igjen ville det vera sivilbefolkninga som var den store taparen. Dei siste anslaga og terrorhandlingane viser etter mitt syn det. Det er viktig å hugsa på at dette er handlingar som først og fremst rammar sivile afghanske borgarar, og som er med og hindrar ei normalisering i landet.

På den andre sida har det lenge vore klart at ein militær innsats åleine ikkje vil løysa dei utfordringane Afghanistan står overfor. Det er derfor svært positivt at Regjeringa no vil trappa opp den sivile innsatsen i landet, og at Noreg no vil bruka omtrent 750 mill. kr på sivile formål. Eg håpar denne innsatsen òg vil vera ein spore til andre bidragsytarar, slik at dei aukar sin innsats på det sivile området.

Det er viktig at den jamne afghanar opplever ei positiv utvikling i landet. Det er òg viktig at dei statlege institusjonane får økonomiske musklar til å gjera jobben sin. Det er viktig for å byggja desse institusjonane, og det vil vera viktig for å auka legitimiteten til desse institusjonane i det afghanske samfunnet og i den afghanske befolkninga.

Det er likevel ikkje nok med økonomiske midlar åleine. Det er viktig at desse blir brukte på dei rette tiltaka og så effektivt som mogleg. Eg vil gje mi fulle støtte til det som utanriksministeren seier om behovet for koordinering av innsatsen og å få ein endå sterkare innsats mot korrupsjon i det afghanske samfunnet. Det er sjølv sagt slik at dersom desse institusjonane skal fungera, vil, i tillegg til pengar, ei kompetanseoverføring vera avgjerande i alle fall i ein overgangperiode.

Det har vore stor oppslutning i Stortinget om den politikken som har vore ført overfor Afghanistan. Det var tilfellet under den førre regjeringa, og det er tilfellet under denne regjeringa. Eg håpar at debatten i dag vil bekrefte at så er tilfellet også i dag. Arbeidarpartiet sluttar seg til dei prioriteringane og den strategien som utanriksministeren gjorde greie for, og eg håpar at det vil òg resten av Stortinget gjera i dag.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Per Ove Width (FrP) [13:22:50]: Den norske innsatsen i Afghanistan når det gjelder soldater og de sivile som er til stede, er det ingen uenighet om, håper jeg, den er bare veldig bra. Den må vi, som representanten Akselsen sier, støtte opp om alt vi kan. Men det er også viktig at vi ikke bare bruker militære styrker til militære formål, vi må også bruke militære styrker for å støtte opp under den humanitære innsatsen, som jo blir så viktig etter hvert.

Det eneste Fremskrittspartiet er uenig i, er disponerin-

gen av soldatene. Vi mener vi skulle hatt en større styrke i sør.

I Dagbladet den 24. januar sier Jan Egeland, direktør i NUPI og tidligere statssekretær for Arbeiderpartiet:

«Den såkalte angrepskrigen i Afghanistan er helt nødvendig. For det er umulig å skille mellom offensiv og defensiv krigføring. Soldatene kan ikke sitte og vente på at Taliban skal rykke fram. De må møtes med overveldende styrke.»

Er representanten Akselsen enig i dette?

Olav Akselsen (A) [13:23:58]: Først og fremst er eg veldig glad for den støtta som Framstegspartiet no gjev uttrykk for. Det betyr at det er eit samla storting som står bak det som er Regjeringa sin politikk på området.

Når det gjeld disponering av dei norske styrkane, har det vore gjenstand for debatt i denne salen fleire gonger. Me meiner at me har disponert styrkane på den måten som gjev best resultat. Me trappar no opp talet på norske soldatar, slik at dei òg kan vera med og bidra meir aktivt i Kabul og på den måten sikra myndigheitene si moglegheit til å fungera i området.

Så er det sjølvsagt slik at norske styrkar må inngå i det som er den totale innsatsen i ISAF. Me meiner at Noreg heile tida har stilt opp og vore ein viktig bidragsytar for å få ein fredelegare situasjon i Afghanistan.

Jan Petersen (H) [13:25:01]: Jeg mener at den redegjørelsen vi nettopp har hørt, danner et utmerket grunnlag for å kunne konstatere at det er bred enighet om vårt engasjement i Afghanistan, og som Akselsen har vært inne på: Det har bestått under denne regjeringen, og det bestod under den forrige regjering. Jeg er glad for at det fortsatt er situasjonen. Ikke minst gjennom den virkelighetsoppfatning utenriksministeren gav uttrykk for, er det dannet et slikt grunnlag.

Men det gjenstår allikevel det spørsmålet som nettopp ble reist av representanten Width. Jeg er enig med Akselsen når han sier at det er viktig ikke å legge skråsikkerhet til grunn. Men en skråsikkerhet om hva man ikke skal legge til grunn, er nettopp det Soria Moria-erklæringen med sine begrensninger legger til grunn. Er ikke Akselsen enig i at i 2008 fremstår denne begrensningen som i stigende grad irrelevant og mer diktert av norsk innenrikspolitikk enn av behovet i Afghanistan?

Olav Akselsen (A) [13:25:59]: Eg vil tvert imot seia at Soria Moria-erklæringa også på dette området er svært framsynt. Det er ingen avgrensingar i den avtalen som regjeringspartia blei einige om då denne regjeringa blei danna, som hindrar Noreg og det norske storting i å ta dei avgjerdene som me ønskjer, og som me ser er nødvendige i forhold til Afghanistan.

Når det gjeld militært nærvær frå Noregs side, er det på bakgrunn av størrelsen på Noreg og dei militære ressursane me har til disposisjon, ingen grunn til å seia at ikkje me har gjort vår innsats, og at ikkje me har stilt opp slik som me har ønskt. Eg kan heller ikkje sjå at det skulle vera nokon avgrensingar i det grunnlaget som er for denne

regjeringa, for å fortsetja ein aktiv politikk i Afghanistan både sivilt og militært.

Presidenten: Fleire har ikkje bedt om ordet til replikk.

Morten Høglund (FrP) [13:27:06]: Vi forholder oss til at det er i morgen Regjeringen vil orientere om hendelsene rundt terrorangrepet mot Serena Hotel den 14. januar. Vi vil derfor ikke kommentere denne hendelsen spesielt i dag, og heller ikke ta for oss hvilke konsekvenser denne hendelsen må få i forhold til videre oppfølging. Dette kommer vi tilbake til etter møtet i den utvidede utenrikskomite i morgen.

La meg for det første si at vi har fått en meget bra redegjørelse fra utenriksministeren. Det er klar tale. Det er ingenting i denne overordnede analysen og strategien som ikke deles av Fremskrittspartiet. Situasjonsbeskrivelsen er god og realistisk. Ønsket om en afghanisering av det arbeid som det internasjonale samfunn gjør, er viktig. Forskjellene oss imellom er først og fremst knyttet til de begrensninger som legges på norske militære som sendes til Afghanistan, og enkelte ganger vil vi også være uenige om omfanget på den norske militære deltakelsen.

I fjor høst sa 60 pst. av afghanerne i en meningsmåling at man var positive til den utenlandske militære tilstedeværelsen. Kun 16 pst. var negative. Våre soldater og andre er der etter invitasjon fra den afghanske regjering og har et solid FN-mandat i ryggen. Det er altså ingen fiendtlig okkupasjonsstyrke som har besatt landet, og som driver en aggressiv angrepskrig, som noen hevder. Dette er viktig å understreke for å forstå de rammer som vi og andre land opererer under i Afghanistan.

Vi velger å delta både militært og sivilt for å endre kursen i Afghanistan til det bedre. Vi satser mye politisk, menneskelig og økonomisk på å lykkes. Vi deler den brede oppfatningen om at å lykkes krever så vel sivil som militær innsats. Begge deler og en helhetlig bred tilnærming til oppgaven er nødvendig, og vi er glad for at mange aktører ser den sivile delen som viktig og kanskje stadig viktigere.

Men å tro at det militære kan nedtrappes som en følge av dette, blir farlig og leder ingen steder. Enhver svakhet, nedtrapping og usikkerhet i den NATO-ledede operasjonen vil utnyttes til fulle av fienden. Derfor er første bud for å lykkes å forene krefter, satse tilstrekkelig og intensivere de militære operasjonene i tråd med vedtatt strategi. Hittil har for mange land unnlatt å stille opp på en god nok måte, og de land som stiller, legger begrensninger som ikke nødvendigvis er militært effektive. Geografiske begrensninger og andre begrensninger virker mer innrettet mot den innenrikspolitiske debatt enn mot den virkelighet som er i Afghanistan. Norge er ikke alene om slike begrensninger. Det gjør ikke situasjonen bedre. Jeg har til gode å møte dem som mener at disse begrensningene bringer oss nærmere en løsning på sikkerhetssituasjonen i Afghanistan. Hvis vi ikke satser det som er påkrevd, vil altfor mange afghanere som i dag sitter på gjerdet, heller satse på Taliban-elementer, ikke fordi de er enige med Taliban i deres politikk, men fordi de av hensyn til egen og familiens sikkerhet ikke har råd til å la være. Når vi først

har valgt å gå inn i dette landet for å befri det fra Taliban, må vi i det minste forsøke å gjøre jobben helt og fullt.

Det er viktig å analysere alt vi gjør i Afghanistan grundig, og hele tiden søke å lykkes bedre enn vi gjør i dag. Men at problemet med selvmordsbombere og manglende sikkerhet kan løses ved utelukkende å fokusere på sivil bistand eller sterkere rolle for FN eller forhandlinger med Taliban, er retorikk for dem som ikke er villig til å satse det som kreves militært. Nå vil jeg gjenta at tilnærmingen til Afghanistan må være bred og ha en agenda som inneholder mange elementer, og få ting skal utelukkes hvis det kan gi håp om en bedret sikkerhetssituasjon. Men det blir noe naivt å tro at vi kan erstatte våpenmakt med noe annet. Dessverre krever en løsning på bakken i Afghanistan soldater på bakken i Afghanistan, og heller ikke bare fly som slipper bomber mot mer eller mindre godt definerte mål. Dette er realiteten, og det er dette vi må forholde oss til. Vi skulle gjerne ønske at det var annerledes. Men noe som ligner på en slutt i Afghanistan, kan ikke komme uten at NATO samlet strekker seg til det ytterste for i fellesskap å skaffe nødvendige styrker for å løse oppgaven. Derfor er vi glad for signalene fra Regjeringen om NATOs ledende rolle og viktigheten av det militære bidrag. Vi håper alle partier i Regjeringen vil være med og understreke dette.

Som sagt må det parallelt satses på mange andre elementer, som utvikling av de afghanske myndigheters evne til å styre landet, forsøk på å stoppe negative elementer fra fritt å bevege seg over grensene fra naboland og satsing på fattigdomsbekjempelse og utvikling. Dette krever nødvendig koordinering og evne til å finne kanaler for bistand som gir det håp sivilbefolkningen trenger.

Menneskerettighetssituasjonen i Afghanistan var håpløs og tragisk under Taliban, men selv i dag er den vanskelig, og noen ganger vil jeg si at den er barbarisk. Vi må forvente at det internasjonale samfunnet setter søkelys på dette og holder afghanske myndigheter ansvarlige for hva som skjer. Vi kjemper i Afghanistan for et mer menneskevennlig samfunn enn under Taliban, og da er det viktig å holde fast ved noen prinsipper. Ellers kan det bli vanskelig å motivere alle dem som på en eller annen måte skal engasjere seg i forhold til en endring i Afghanistan.

Utenriksministeren la vekt på «afghanisering» i sin redegjørelse, og vi er enig i dette. Men i en slik krevende prosess skal vi også kunne stille krav. Men skal vi kunne stille krav på en troverdig måte, og slik at afghanerne vil lytte, må vi vise tilstrekkelig vilje til å stå last og brast med landet over tid. Da må vi vise at vi er klare til å møte denne alvorlige sikkerhetsutfordringen, og at vi er konsekvente og langsiktige i vårt engasjement. Først da kan vi forvente at afghanere flest gir oss den tillit som kreves i et partnerskap. Først da kan vi med troverdighet også si noe om hva vi ikke aksepterer fra afghanske domstoler og myndigheter.

Vi merker oss at redegjørelsen også trekker opp det regionale perspektivet. Dette kan ikke undervurderes. Hvorvidt utviklingen i Pakistan går i en retning som favoriserer utviklingen i Afghanistan, er for oss et åpent spørsmål. Iran ble nevnt, og er en faktor som ikke kan overses. Us-

bekistans rolle er viktig, og i forhold til narkotikahandelen må trafikken gjennom særlig Tadsjikistan bremses kraftig. Vi har et norsk diplomatisk fokus på Pakistan og Iran. Hvorvidt vi er tilstrekkelig til stede i Usbekistan, Tadsjikistan og andre naboland, er jeg mer usikker på, og et forsøk på å stabilisere situasjonen i Afghanistan krever en bred tilnærming. Vi bruker svært mye midler inne i Afghanistan. Kanskje kan noe mer midler og energi brukes i en regional tilnærming?

Debatt om vårt engasjement og hele situasjonen i Afghanistan er viktig. Men når kursen er staket ut, og vi er midt i en krevende situasjon, spør det hvor lurt det er å spenne bena under egen strategi og politikk. Dette utnyttes av alle dem som ikke vil at vi skal lykkes i Afghanistan. Ingen skal og kan stoppe viktige debatter, men alle har et ansvar for å finne ut med seg selv og eget parti hva som er egnet tid og sted. Jeg mener det er legitimt å være imot et militært engasjement i Afghanistan, men det er ikke fruktbart å være både mot og for.

Når jeg har valgt å snakke mer om det militære enn det sivile, er ikke det fordi den sivile hjelpen er mindre viktig, men fordi vi på dette området er enige. Det militære engasjement er mer omstridt og angripes hele tiden. Derfor var utenriksministerens redegjørelse i dag så viktig, fordi den gav den klare beskjeden som er nødvendig. Utenriksministeren kunne ha valgt en annen språkform, et noe vagere språk. Han behøvde ikke å betone NATOs lederrolle slik han gjorde det. Det at han gjorde det, er viktig, og det fortjener all mulig støtte i og utenfor Regjeringen.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Olav Akselsen (A) [13:36:33]: Eg synest at det viktigaste med dette innlegget var at det bekrefta at Framstegspartiet støttar Regjeringa sin strategi i forhold til Afghanistan. Det er eg sjølv sagt svært glad for. Eg trur òg det er viktig, og aukar moglegheitene til å lukkast, at det er så brei oppslutning som mogleg i Stortinget. Eg er òg glad for at Høglund understrekar behovet for ei brei tilnærming til dei strategiane som blir brukte i Afghanistan, og ikkje minst for at han her understreka behovet for ein auka sivil innsats. Det betyr at i tilfellet Afghanistan har Framstegspartiet ei litt anna tilnærming enn dei elles har i slike konflikter, der dei vanlegvis er veldig skeptiske til å bruka pengar til sivil gjenoppbygging, pengar til bistand, til opprusting av organisasjonar, institusjonar osv. Betyr denne innrømminga i forhold til Afghanistan at Framstegspartiet no har ei ny tilnærming når det gjeld bistand òg i andre typar konflikter?

Morten Høglund (FrP) [13:37:41]: Det er riktig at helt siden vi startet å involvere oss i Afghanistan etter 11. september 2001, har Fremskrittspartiet støttet de initiativ og tiltak, ikke minst på sivil side, som både denne og den forrige regjeringen har satt i verk. Dette er for oss viktig og riktig. Vi har vår politikk i forhold til den langsiktige utviklingsbistand generelt, og det er jo det representanten Akselsen henviser til, hvor vi ikke deler det politiske flertallets syn ellers. Den politikken står vi fast

ved. Situasjonen i Afghanistan er på mange områder annerledes. Det finnes tilsvarende eksempler hvor vi også er med rundt omkring i verden, og vårt engasjement i forhold til nødhjelp og katastrofebekjempelse står vi fast ved. Jeg forstår ikke at den situasjonen vi har i Afghanistan, skulle foranledige den type spørsmål som representanten Akselsen stiller. Jeg kjenner meg ikke igjen i den beskrivelsen.

Presidenten: Fleire har ikkje bedt om ordet til replikk.

Jan Petersen (H) [13:39:10]: Det er ingen tvil om at vårt engasjement i Afghanistan er noe av det mest krevende vi har begitt oss inn i. Derfor er det meget tilfredsstillende å kunne registrere at utenriksministerens redegjørelse nå gir et godt grunnlag for bred enighet om dette engasjementet. Ikke minst synes jeg det var verdifullt at hans virkelighetsoppfatning gir et godt grunnlag for denne brede enigheten.

Jeg er av dem som ved en rekke anledninger har hatt gleden av å diskutere Afghanistan bl.a. med SVs representanter, og må kunne konstatere at svært mange av de problemstillingene jeg møter i disse debatter, bare i meget beskjeden grad er reflektert i det innlegget vi nå hørte. Det er et innlegg som dermed er holdt på vegne av hele Regjeringen, og på den måten effektivt begrenser SVs muligheter for dobbeltkommunikasjon. Det er tilfredsstillende.

Jeg må også si jeg er glad for å høre den meningsmålingen som ble offentliggjort nå i morges, som forteller at det er ikke bare her i salen, men også utenfor salen det er en solid støtte for den politikken som føres. I dette ligger det viktige signaler – dels til de av våre styrker som er i utlandet, som gjør en fremragende innsats, og som har fremstått i norsk offentlighet på en meget tillitvekkende måte. Det er godt at de på denne måten ser støtten til sitt arbeid.

Det er også svært viktig i forhold til det afghanske samfunn fordi det er viktig å kommunisere at vårt engasjement er av langsiktig art. Det er ingen tvil om at Taliban flere steder er kommet tilbake, har satt lokalsamfunn under press, stilt mange enkeltmennesker overfor spørsmålet: Vil Taliban en dag komme tilbake og få kontrollen igjen i mitt område? Hvis det blir bekymring for dette, er det åpenbart at mange vil, av god grunn, ønske å sitte på gjerdet. Nettopp ved å ha en langsiktig politikk skaper vi en garanti for at vi vil være der, vil hjelpe den afghanske regjering og vil på den måten også hjelpe folk til å legge inn sin støtte der den burde være. Dermed er vår oppgave ikke fullt så vanskelig som den egentlig ellers ville ha vært. Denne langsiktigheten er nødvendig.

Nå tilhører jeg dem som mener at det har vært nyttig med så omfattende Afghanistan-debatter som vi har hatt. Jeg tror det har vært med på å avklare problemstillingene. Samtidig er det viktig nettopp i en debattsituasjon at det også utøves et tydelig lederskap som forteller om denne langsiktigheten. Jeg må ærlig innrømme at med unntak av dem som har hatt det direkte fagansvar i Regjeringen, har jeg nok fra tid til annen savnet dette tydelige lederskapet. Derfor var jeg veldig glad for å høre statsministe-

rens nyttårstale i år som var forbilledlig klar. Ja, min reaksjon var – endelig. I det ordet ligger det ros, men også en kritikk.

Vi skal ikke på noen måte skamme oss over omfanget av den norske militære innsatsen. Jeg tror vi på mange måter strekker våre styrker omtrent så langt som det er mulig å strekke dem. Det er viktig å huske at det begrenser vår mulighet til å påta oss andre oppdrag. Hvis det oppstår en konkurransesituasjon mellom Afghanistanoppdraget og andre oppdrag, må Afghanistan gå foran. Jeg håper Regjeringen husker det når den overveier et mulig engasjement på Haiti.

Men det som er problemet, og der uenigheten fortsatt består, gjelder de begrensningene vi har lagt på våre styrker. Jeg tror fortsatt at det er en viktig problemstilling, og jeg tror vi må ta inn over oss at hvis vi ikke vinner kampen over hele Afghanistan, vinner vi ikke i det hele tatt. Det betyr at vi må være der lenger enn vi ellers ville ha vært. Derfor må vi være klar over at en rimelig byrdefordeling er nødvendig. Men som sagt – med de styrkene vi har stilt til disposisjon, har ikke Norge spesielt noe å skamme seg over. Jeg tror på den annen side at vi ville hatt en sterkere stemme i forhold til andre medlemsland i NATO hvis ikke også vi hadde hatt våre egne, hjemmesnekrede begrensninger.

Jeg ser av debatten at det er mange som kanskje er litt forbauset over at dette er blitt et så langvarig og så vanskelig engasjement. Jeg deler vel kanskje noe av den forbauselsen, men spørsmålet er: Burde vi egentlig være forbauset? I et land så langt nede på velstandslisten og med en så traumatisk historie må vi ikke være forbauset over at det tar tid, og vi må i hvert fall ikke fanges inn av vår egen vestlige utålmodighet og våre egne vestlige tidsbegreper som forteller oss at hvis ikke tingene er oppe og står i løpet av fem–seks år, mister vi tålmodigheten. Slik kan det ikke være.

Vi bør vel heller ikke forbause oss over at Taliban, etter at de var slått tilbake i første omgang, ikke nødvendigvis finner at de vil være i fjellhulene sine til evig tid, men at de har sett etter en mulighet for å komme tilbake med nye aksjonsformer, slik som de nå må ha gjort. Det er ikke slik som enkelte hevder i den offentlige debatten, at hadde det ikke vært for at ISAF og Operation Enduring Freedom hadde slått tilbake med forholdsvis kraftige midler fra tid til annen, ja, så hadde ikke dette kommet. Det er ikke slik at det er våre styrker som har fremprovosert dette. Jeg tror det er helt klart at vi her står overfor grupper med et sterkt ideologisk engasjement, som har sett muligheten for å komme tilbake, og selvfølgelig griper denne muligheten. Det forteller oss ikke annet enn at disse tingene tar tid, og at det kommer til å bølge frem og tilbake.

Vi må minne oss om hva et Taliban-regime egentlig er. Og jeg syntes utenriksministeren på en forbilledlig måte oppsummerte dette. Man må huske på dette når man snakker om Taliban. Det virker på meg, ut fra den offentlige debatten, som om altfor mange mener Taliban i grunnen er greie gutter, og at bare vi snakker ordentlig med dem, går dette ganske greit, og så blir det en form for forsoning

i Afghanistan. Jeg tror ikke man skal regne med det. Vi vet hvordan deres krigføring dreper.

Vår oppgave er å få sentralmyndighetene til å lykkes, og stille både militære og sivile kapasiteter til disposisjon for dette.

Vi er enige om det som sies om den sivile gjenoppbyggingen, men registrerer at vi har hatt en mellomfase hvor noen i norsk debatt har trodd at dette nærmest er en slags ny idé som har kommet. Det er det ikke. Det er jo ved gjenoppbygging og den sivile innsatsen at vi startet hele prosessen. Vi husker Bonn-prosessen, vi husker alle givelandkonferansene, og vi kan stille oss spørsmålet hvorfor det egentlig ikke har gått bedre.

Det vi i hvert fall kan si, er at dette ikke er NATOs skyld. NATO har aldri hatt et totalansvar. Det har vært begrenset til ISAF, som på mange måter har vært det internasjonale samfunns mest sammenhengende og vellykkede bidrag i Afghanistan. Når vi derfor snakker om denne tyngdeforskyvningen, blir det helt feil at det har en brodd mot ISAF. Det kan det ikke ha. Men at det nå er viktig å sette inn mer her, tror jeg er helt på det rene. La oss samtidig advare mot å tro at vi nærmest kan kjøpe oss til en seier i Afghanistan. Det kommer til å bli vanskelig, og det kommer til å ta tid.

Vi må derfor sørge for at bistanden rettes inn slik at den styrker sentralmyndighetenes autoritet, bygger oppunder deres makt og viser lokalbefolkningen at det er samarbeidet mellom sentralmyndighetene og det internasjonale samfunn som skaper følbare og positive endringer i deres egen daglige virkelighet. Ikke all bistand vil kunne fylle disse kriteriene.

Så er jeg helt enig i det som sies om behovet for at FN får en sterkere rolle. Det har de for så vidt hatt muligheten til, og det var jo også de som delvis stod bak London-konferansen for to år siden. Jeg har også merket meg at forslaget fra FNs koordinator, Paddy Ashdown, ble avvist av de afghanske myndigheter. Det forteller oss at det er grenser for i hvor stor grad de afghanske myndigheter ønsker å akseptere denne sterke internasjonale hånden. Jeg håper at de afghanske myndighetene vil lytte til råd om at en slik sterkere hånd trengs, og at de vil akseptere flere av disse rådene, for det er jo nettopp fordi den afghanske regjeringen ikke fullt ut har oppfylt sin koordineringsoppgave, at behovet for at FN gjør mer av denne jobben, har reist seg.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Marit Nybakk (A) [13:49:19]: ISAF-styrken ble opprettet 20. desember 2001 av FNs sikkerhetsråd, og det er enighet i Stortinget, som vi også har hørt i dag, om at ISAF-styrkene er nødvendige for tryggheten i Afghanistan. Det er også enighet om at vi skal delta, og det er enighet om at NATO skal lede dem.

Nå lyttet jeg til det som representanten sa om sivil bistand, for freden kan bare vinnes gjennom sivil bistand. Petersen var klar på at dette var Høyre villig til å være med på. Men vil Høyre være med på å sikre at den sivile bistanden forblir stabil og eventuelt øker også i årene som kommer, enten Høyre sitter i opposisjon eller i posisjon?

Jan Petersen (H) [13:50:07]: Bare til virkelighetsoppfatningen: Både sivil og militær bistand er nødvendig. Ingen av delene kan ekskluderes. Uten det mislykkes vi.

Jeg vil bare minne om at den sivile bistanden hele tiden, også den gangen Høyre satt i regjering, har vært en viktig del av vårt Afghanistan-engasjement. Vi har aldri ment at den ene siden skulle være viktigere. Vi begynte jo faktisk med den sivile bistanden før den militære. Så hvis vi skal skrive Bondevik-regjeringens historie på dette området, er det vel kanskje den sivile bistanden som fremstår som mer synlig enn den militære, for den kom på slutten.

At vi kommer til å støtte oppunder disse tiltakene, er helt på det rene. Vi tror at dette er meget riktig å gjøre. Og vi må ikke gå i den fella at vi tror at vi kan bevilge oss til seier i Afghanistan. Dette kommer til å bli langvarig og problematisk.

Bjørn Jacobsen (SV) [13:51:14]: Representanten Petersen nemnde «hjemmesnekrede begrensninger». Dei er i tilfelle rimeleg verdsomspennande, desse «hjemmesnekrede begrensningene». Eg kjenner ikkje til eitt land som ikkje har ei avgrensing i si deltaking i Afghanistan. Til og med Bonn-avtalen legg heilt klare avgrensingar på kva andre enn den afghanske nasjonale hæren kan gje seg ut på.

Så er det dagens situasjon, der det store fleirtalet hegnar om det opphavlege ISAF-mandatet, stabilisering og gjenoppbygging. Vi ser av debatten at USAs forsvarsminister Robert Gates klart og tydeleg kjeftar på Canada og Nederland for at dei ikkje er aktive nok i krigføringa. Så har vi det store fleirtalet, der Noreg deltek, som driv med gjenoppbygging og stabilisering. Kva er Høgre sitt standpunkt til dette? Støttar ein Gates i at ein vil ha ein meir aktiv åtakskrig, eller kan ein meir tenkje seg eit opplegg der ein har endå større respekt for det humanitære rommet, og dermed gje meir rom for det sivile?

Jan Petersen (H) [13:52:19]: Først til de grunnleggende premissene, nemlig det hjemmesnekrede.

Jeg er helt enig med Jacobsen i at svært mange land har slike begrensninger, og det er også et av NATOs hovedproblemer. Det er jo derfor vi ikke utnytter våre kapasiteter så effektivt som vi kunne ha gjort, og det er derfor det vil ta lengre tid å løse oppgaven.

Jeg er klar over at SV er en entusiastisk tilhenger av en del av disse begrensningene, men prisen vi da betaler, er at vi kommer til å stå lenger i Afghanistan enn det vi ellers ville gjøre. Det forunder meg at SV ønsker å gjøre det.

Når det gjelder hvordan krigføringen utføres, vil jeg for det første si at *det* er det ikke Stortinget som er de daglige ledere av, men jeg har lyst til å si at jeg er komfortabel med den måten Norge har gjort det på. Det betyr at det er en myk måte, men vi er altså noen ganger nødt til å gå hardere til verks. Det har vi også gjort, og det vil vi komme til å måtte i fremtiden. Det er ikke slik at Taliban forsvinner opp i åssiden, bare vi ikke tar hardt i dem.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

Ågot Valle (SV) [13:53:47]: Også jeg vil takke utenriksministeren for en svært grundig og en svært god redegjørelse, som bærer bud om nye grep som kanskje kan være med på å redde Afghanistan.

Norges engasjement er en del av det store internasjonale bildet – det som blir gjort eller ikke gjort, har store konsekvenser. Jeg vil understreke at det som vi gjør – våre bidrag – hele tida må bygges på kunnskap om Afghanistan, kunnskap om utviklinga der, kunnskap om afghanske strukturer, kunnskap om hva som gir den afghanske kvinnen og mannen håp om en framtid.

Derfor er det så viktig at utenriksministeren tydeligvis hører på dem som sitter inne med denne kunnskapen, og tar noen grep som følge av at han har fått tilgang til denne kunnskapen. Derfor er det så viktig at utenriksministeren inviterer Stortinget til debatt og utfordrer oss til å se på helheten i situasjonen, og er så tydelig på at vi må se utviklinga fra Kabul og ikke fra Oslo. Med respekt for den debatten som har foregått i Norge i lang tid, vil jeg jo si at vi har sett utviklinga altfor mye fra Oslo, og lite fra Kabul.

At Afghanistan kan vinnes militært, er en påstand som ikke lenger har særlig støtte i internasjonal sammenheng. Senest forrige uke kom The Atlantic Council of the United States med en rapport hvor konklusjonen er at framtida for Afghanistan vil avhenge av suksess eller nederlag i forhold til statsbygging, oppbygging av sivilt samfunn i landet.

Det er viktig å slå fast at det har skjedd mye positivt i Afghanistan i løpet av de siste årene. Det er sant at 6 millioner barn, både gutter og jenter, har tilgang til skolegang, og at mødre helse har bedret seg i et land som har hatt noe av verdens største barnedødelighet før fylte tre år. Barnedødeligheten er nå redusert med en fjerdedel. Jeg synes også det er grunn til å løfte fram landsbyutviklingsprosjektene. Dem gir Norge betydelig støtte til. Gjennom disse er hele 17 000 lokalsamfunn omfattet av utviklingsprosjekt innen skole, helsevesen, veg og vannforsyning. Afghanistan har gått fra å være et land med Taliban-styre, med daglige grove brudd på menneskerettigheter, med steining av kvinner, jenter som ble nektet skolegang, og knebling av politisk opposisjon, til å bli et land hvor det nå er lov til å håpe på framtidig demokratiutvikling og statsbygging.

Så er det slik at det her er mange paradokser. Her er ikke noe svart-hvitt-bilde, for mange av de krigsherrene som dagens afghanske regjering støtter seg på, som f.eks. Dostum, står for betydelige grove overgrep. Det minnet afghanske kvinner, samlet på seminar i Norge i høst, oss om. Blant dem var parlamentarikerens Shukria Barakzai, en av de fire som med fare for sitt eget liv stemte imot amnestilovene som gjør det umulig å stille disse krigsherrene til ansvar for de overgrepene de har stått for.

Utenriksministeren viste også til journalister som med livet som innsats arbeider i deler av Afghanistan. Like før deler av utenrikskomiteen besøkte Afghanistan i fjor, ble to kvinnelige journalister drept. Vi møtte en kvinnelig journalist som ikke ville la seg skremme til å slutte å skrive, men hun var veldig klar over hva omkostningene kunne bli.

Med dette sier jeg at vi som internasjonalt samfunn står

– som alle er enige i – overfor store utfordringer knyttet til vårt engasjement for et stabilt og fredelig Afghanistan. Som utenriksministeren sier: Arbeidet med å bygge et stabilt Afghanistan har vist seg å være vanskeligere enn mange hadde forestilt seg. Landet og infrastrukturen lå i grus etter mange års krig. Og som de afghanske kvinnene, som var samlet på seminar her i høst, sa: Den verste tida opplevde de under borgerkrigen.

Det må nå satses mer på god koordinering av den innsatsen som i dag gjøres av et utall ulike aktører med ulike agendaer. NATO er en allianse som aldri har vært bygd for utvikling og statsbygging. Det håper jeg vi alle er enige om. Det er derfor blitt tydeligere og tydeligere at FN må på banen og gis en overordnet rolle og et mandat til å koordinere innsatsen framover. FN har, som utenriksministeren sa, stor erfaring i sivil oppbygging. Vi kan vise til eksempler som Liberia, Sierra Leone og Øst-Timor, for å nevne noe. Ledelsen må derfor gradvis gis over til FN, og afghanerne må slippes til sjøl – «afghanisering» – som utenriksministeren så klokt understreket.

Rapporten fra The Atlantic Council of the United States påpeker at reformen av sivil sektor har store problemer. Det mangler koordinering, og i tillegg er situasjonen slik at for hver dollar som brukes på bistand til Afghanistan, går bare en liten del direkte til afghanerne. Daan Everts, tidligere sivilrepresentant i NATO-sekretariatet i Kabul, innrømmet over for Al-Jazeera at afghansk oppbygging har vært bonanza for konsulenter, som har stukket av gårde med over 40 pst. av den hjelpen som er gitt Afghanistan.

I dag må mange afghanere reise til naboland og Golfstatene for å få seg ufaglært jobb. Det vi må gjøre, er å sørge for at afghanerne sjøl kan skape jobbmuligheter for afghanere i Afghanistan. Det må da brukes statlige myndigheter og virkemidler i form av bygging av infrastruktur og implementering av alle de prosjektene som internasjonale donorer gir midler til. I dag settes de i altfor stor grad ut til større internasjonale aktører. Flere Afghanistan-kjennere har fortalt oss at rollen til de afghanske myndigheter blir som i en «nattvektstat», der de får ansvar for politiet, militæret og domstolene, mens det å skape arbeidsplasser og økonomisk utvikling går til større utenlandske selskaper. Her må mye mer gå til afghanske firma for å bygge opp afghansk næringsliv.

Afghanistan har historisk sett aldri vært en sentraldirigert stat, men er bygd opp av stammer og lokalsamfunn, slik ikke minst antropologen Fredrik Barth har fortalt oss. Den britiske organisasjonen Oxfam kom forrige uke med en rapport om utviklinga i landet og sier at sosial og økonomisk utvikling til nå har vært for sentralisert, for topptung og utilstrekkelig. Som stor bistandsaktør har vi i Norge en rolle å spille for å få en dreining mot mer makt til og vekt på de lokale styrene i provinsene og landsbyene. Vi må bidra til at kapasitetsoppbygging også skjer her. Det samme må skje på alle ledd i administrasjonen for å forebygge korrupsjon og skape tillit til myndighetene. Politisk og rettsvesen må reformeres, ikke bare som organisasjon, men også i holdninger og når det gjelder rolle i samfunnet. Afghanistan må bygges på afghanske strukturer. Afghanistan må sjøl ta styringa, og vi må i større grad inn-

rømme at det må skje i tråd med de tradisjonene som har vært i Afghanistan.

SV er glad for at Regjeringa nå øker humanitær- og utviklingsbistand til 750 mill. kr. Etter det vi vet, er Norge det eneste landet som bruker like mye på utvikling som på militær deltakelse. Det er et viktig skritt i riktig retning for innsatsen i Afghanistan. Det er et viktig signal til andre land og donorer. Fremdeles er det sånn at det brukes ti til elleve ganger mer på militær deltakelse i Afghanistan enn på humanitær bistand. Norge går altså i en annen retning.

For å få til en stabil framtid for afghanerne må det også vises vilje til å snakke med ulike aktører. I den sammenheng er det viktig å gi støtte til den dialogen som har vært under utvikling lenge mellom den afghanske regjeringa og moderate krefter innenfor Taliban. Det er som utenriksministeren sier: En må nansere bildet av Taliban. Vi må skaffe oss mer kunnskap om dem. Vi vet at Karzai lenge har åpnet for dialog. Som flere statsoverhoder har sagt: Det blir ikke fred dersom en ikke snakker med fienden.

Så sa utenriksministeren at det er om å gjøre å styrke de kritiske stemmene, de som tar til orde for å kritisere brudd på menneskerettigheter. Afghanistan-kjennere sier til oss at det er også veldig viktig å styrke disse kritiske stemmene, og at vi har debatten videre framover også.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Øyvind Vaksdal (FrP) [14:04:03]: Utenriksministeren sa i redegjørelsen bl.a.: «Uten sikkerhet, ingen utvikling». Og: «Uten utvikling, ingen varig sikkerhet.» Han sa videre: «Vi er til stede militært i Afghanistan gjennom ISAF for å trygge sikkerheten i landet», og at alle norske kvinner og menn som er engasjert i Afghanistan, fortjener vår samlede støtte.

Fra Sosialistisk Venstreparti opplever vi til stadighet dobbeltkommunikasjon om disse spørsmålene. I denne sal hevdes det, riktignok noe motvillig, at man støtter vårt Afghanistan-engasjement, mens vi utenfor denne sal hører representanter fra partiet som hevder det stikk motsatte. En slik opptreden undergraver til de grader vår sikkerhetspolitiske troverdighet, samtidig som det også gir gode argumenter for dem som fortsatt støtter Taliban.

Vil Sosialistisk Venstreparti nå samle rekkene og støtte vår sivile og militære innsats i Afghanistan og stille seg bak våre styrker, som utenriksministeren helt riktig hevder fortjener vår samlede støtte?

Ågot Valle (SV) [14:05:15]: Utenriksministeren er ikke den eneste som sier at uten sikkerhet blir det ingen utvikling. Var det noe de afghanske kvinnene poengterte overfor oss på det seminaret jeg henviste til, i høst, var det akkurat det samme. Men så er spørsmålet: Hvordan kommer man til den sikkerheten? Det er et faktum at det spesielt i sør og i øst har foregått en offensiv krigføring som ikke har svekket oppslutninga om Taliban, men heller økt oppslutninga mot internasjonal tilstedeværelse. Dette er jo med på å svekke sikkerheten.

For oss har det vært viktig at vi nå øker den humanitære innsatsen, sånn at det blir en 50/50-fordeling, og at uten-

riksministeren så klart sier at man må ha tro på forsoning, at man må ha tro på samtaler. Men så er det et problem at det har vært for lite Afghanistan-debatt i Norge. Det har vært for liten kunnskapsutvikling i Norge, og jeg hilser enhver debatt om Afghanistan velkommen.

Peter Skovholt Gitmark (H) [14:06:30]: Jeg vil rose utenriksministeren for å være forbilledlig klar om hva som er Regjeringens politikk. Jeg hadde forventet at også SV skulle følge opp den, når utenriksministeren nå er utvetydig. Men jeg kan ikke annet enn å konstatere stor forskjell på representanten Valles innlegg og det innlegget utenriksministeren holdt.

SV har over lang tid ønsket debatt om Afghanistan. Problemet, slik jeg ser det, er at SVs primære bidrag nettopp har vært å skape usikkerhet om hva den norske linjen er. Usikkerhet går på bekostning av norske soldater. Det gjør norske soldater til et opportunt angrepsmål. Den afghanske utdanningsministeren sier: «Deres soldater gjør det mulig for våre barn å gå på skole.» Og vi ser at sikkerhet, styresett og utvikling utvetydig henger sammen. Mener representanten Valle at den legitimiteten de utenlandske styrkene har, vil bli styrket av å foreta samtaler med Taliban?

Ågot Valle (SV) [14:07:41]: At utenriksminister Atmar kommer med de understrekingene som han gjør, viser jo at det har vært rett å ha tilstedeværelse i nord. Det har vært rett å ha tilstedeværelse for å sikre hverdagen til den afghanske kvinne og mann. Samtidig trapper vi nå opp den humanitære og sivile bistanden som bygger på kunnskap om Afghanistan. Det utenriksministeren skal ha veldig stor ros for, er at han så tydelig viser at han har kunnskap om Afghanistan og de afghanske strukturene.

Så synes jeg med respekt å melde det blir ganske grovt å si at en debatt om Afghanistan fører til at norske soldater blir angrepsmål. Det er nettopp en offensiv krigføring som har ført til det. Det er det som gjør at oppslutningen om utenlandsk tilstedeværelse kanskje svekkes.

Eirin Falde hadde her overtatt presidentplassen.

Lars Sponheim (V) [14:08:46]: Det er ærlig nok slik at Afghanistan-politikken til Norge har vært krevende i SV og ført til debatter. Det er på alle vis ærlig nok, men jeg legger uten videre til grunn at SV og SV i regjering har stilt seg bak hver setning og hvert komma i den meget gode redegjørelsen som utenriksministeren holdt i dag.

SV hadde for noen uker siden en konferanse som skulle samle kunnskap og kanskje også samle partiet mer bak denne politikken. Det som kom ut av det, og som gjorde at en del av oss valgte å heve øyenbrynene noe, var SVs nestleder som sa at nå skulle vi forhandle med Taliban. Om det sa utenriksministeren i dag at dette politiske forsoningsarbeidet er afghanernes ansvar, og at det er afghanske myndigheter som må snakke med – eller forhøre, kanskje – Taliban eller andre opprørsstyrker. Jeg er enig med utenriksministeren i det. Var det det

SVs nestleder mente da han sa vi skulle forhandle med Taliban?

Ågot Valle (SV) [14:09:55]: SVs nestleder er veldig enig med Karzai, som lenge har tatt til orde for forhandlinger med Taliban. Dessverre har han blitt motarbeidet av bl.a. USA. Jeg håper at USA etter hvert begynner å innse at det må forhandlinger til.

Så er det riktig som utenriksministeren sa, at vi må nyansere bildet av Taliban. Noen er utenlandske aktører, mens andre er moderate ledere for den pashtunske befolkninga. Som mange kloke statsråder har sagt: Det blir ingen fred og forsoning uten at man snakker med fienden. Det går jeg ut fra at også Venstre er enig i.

Presidenten: Replikskordskiftet er omme.

Dagfinn Høybråten (KrF) [14:11:01]: La meg gi utenriksministeren honnør for en grundig redegjørelse, som bekrefter og fastholder de hovedlinjer som FN og NATO og skiftende norske regjeringer har bygd på når det gjelder Afghanistan.

Dagens debatt er kommet i stand fordi Kristelig Folkeparti 5. desember fikk bred oppslutning om sitt forslag om at Regjeringen skulle legge fram for Stortinget en mer samordnet plan for innsatsen i Afghanistan. Det er dette som er tema for dagens debatt. Spørsmålene rundt det fatale angrepet på Serena Hotel i Kabul i forrige måned, vil Stortinget komme tilbake til når resultatet av de interne gjennomgangene av hendelsen er lagt fram.

Det er flere grunner til behovet for dagens debatt.

Afghanistan er en alvorlig utfordring for verdenssamfunnet. Skal vi lykkes i å gi landet en bedre framtid, må den internasjonale innsatsen for statsbygging, samfunnsutvikling og sikkerhet både styrkes og bli bedre koordinert. Norge må bidra konstruktivt i internasjonale fora hvor vi er med og drøfter den helhetlige strategien.

Norge må dessuten ha en gjennomtenkt og omforent plan for sin egen innsats. Det må være klarhet om Regjeringens politikk. Derfor måtte dette spriket innad i regjeringspartiene i Norge avklares. Det kan ikke være slik at SV-delen av Regjeringen både er for og mot Norges deltakelse i den såkalte krigføringen som den rødgrønne regjeringen står for, ifølge kritiske SV-politikere. Utenriksministerens tale i dag var prisverdig avklarende.

Kristelig Folkeparti har konsekvent understreket at konflikten i Afghanistan ikke kan løses ved militære midler alene. Dette krigsherjede og lutfattige landet trenger en omfattende gjenoppbygging og en politisk prosess som kan gi befolkningen forbedrede levevilkår, trygghet og håp. Derfor vil jeg først rette søkelys mot behovet for sosial og økonomisk utvikling – og spesielt bistandens rolle.

Internasjonal innsats må samordnes bedre, både mellom givere og i forhold til afghanske myndigheter. Kristelig Folkeparti har konsekvent etterlyst en bedre samordning av norsk og internasjonal innsats. Det ønsket deler de fleste. Bistandseffekten blir bedre når mange hjelpetiltak er godt samordnet.

FNs koordinerende rolle må styrkes. Det er i disse da-

ger to år siden Afghanistans myndigheter, FN og verdenssamfunnet ble enige om det såkalte Afghanistan Compact, et rammeverk for koordinert samarbeid med sikte på å fremme fred, utvikling og menneskerettigheter i landet. Vi må bygge videre på dette, og se til at det fungerer i praksis.

Bistanden må økes. Kristelig Folkeparti har lenge talt for en opptrapping av den sivile bistanden til Afghanistan. Den økning utenriksministeren skisserer, har selvsagt vår støtte. Det som kanskje undrer oss litt er at den ikke var tydelig lagt inn og presentert allerede i statsbudsjettet for 2008.

Sammen med infrastrukturen og helse er utdanning de tre prioriterte innsatsområdene i Afghanistan Compact. Fra Kristelig Folkepartis side vil vi videreføre Norges prioriterte innsats for skoleutbygging. Ikke minst er det viktig for å gi jentene en sterkere stilling. Det vil også forbedre grunnlaget for folkeopplysning, demokratisering og kunnskap om menneskerettigheter. Slik sett vil det kunne gi bedre muligheter på sikt for den politiske prosessen Afghanistan står overfor.

Allerede på Bonn-konferansen i 2002 ble det lagt en plan for den politiske reformprosessen i Afghanistan, og den er fulgt opp – med valg av president og av folkevalgte forsamlinger. I 2004 trådte en ny grunnlov i kraft. La meg framheve tre politiske hovedutfordringer i dagens situasjon.

Den første er statsbygging og afghanisering, som flere har vært inne på. Valget av afghansk regjering var løfterikt, men regjeringen har ennå liten myndighet og gjennomføringsevne rundt om i landet. Det begrenser folks tiltro til sentralmyndighetene som en effektiv myndighetsutøver, noe som igjen gir spillerom for andre maktgrupperinger rundt i provinsene. Styrket kompetanse og makt til de afghanske myndigheter er nå strategisk viktig, både for å få til praktiske resultater og for å styrke tiltroen til og oppslutningen om folkevalgte organer.

Den andre hovedutfordringen er at også rettsstaten og menneskerettighetene må styrkes. Om grunnloven er det mye bra å si, men rettsvesenet er ikke uavhengig og ikke kompetent nok til å følge opp. Dette ser vi eksempler på i bruken av dødsstraff når folk bare gjør bruk av sine menneskerettigheter. Vi husker dødsdommen mot en som konverterte fra islam til kristen tro. Han reddet livet ved å bli sendt ut av landet. Nå er en journaliststudent dømt til døden for å ha brukt sin ytringsfrihet. Slike nedslående eksempler har sammenheng med tradisjon og en indre spenning i grunnloven. I grunnloven artikkel 3 står det at ingen lov skal være imot islamsk lov, dvs. Sharia. I artikkel 7 fastslås det imidlertid at staten skal underordne seg internasjonale konvensjoner. Forståelsen for trosfrihet og for ytringsfrihet er ikke rotfestet i rettssystemet. Her trengs det tidlig og klar tale. En kan vel ikke akkurat si at norske myndigheter i den siste saken er et eksempel på det.

Den tredje hovedutfordringen er at politiske forsonings- og inkluderingsprosesser må styrkes. En del lokale ledere med ulik tilknytning til Taliban-bevegelsen er trukket med i politiske valg og prosesser. Karzai-regjeringen ønsker å inkludere flere som er trøtte av vold og krig, og som ser at deltakelse i demokratiske prosesser er et bedre

alternativ. Slike afghanske fredsprosesser må oppmuntres, men ikke på en slik måte at de undergraver stillingen til den valgte regjeringen i landet.

Både de politiske prosessene og det sosiale og økonomiske utviklingsarbeidet er avhengige av tilfredsstillende sikkerhet. Det er så krevende at FNs sikkerhetsråd bad NATO ha ledelsen av de internasjonale stabiliseringsstyrkene. FN hadde gode grunner til det.

Når FN har bedt NATO om å lede stabiliseringsstyrkene, må Norge selvsagt støtte det. Jeg er glad for at utenriksministeren bygger på denne NATO-beslutningen, og ikke leker med SV-tanker om å ødelegge robustheten i stabiliseringsinnsatsen ved å gå imot at NATO, med sin kompetanse og sin kapasitet, utfører dette arbeidet i samsvar med FNs mandat.

Norge må bidra aktivt i stabiliseringsarbeidet. Våre soldater gjør en krevende og verdifull jobb, som afghanske myndigheter verdsetter høyt. Det skaper dessverre uklarehet når SVs partileder, Norges finansminister, sier at det er for mange vestlige soldater i stabiliseringsstyrkene, samtidig som hun støtter utsending av enda flere norske – vitterlig vestlige – soldater i ukene som kommer. Også på dette punkt er utenriksministerens redegjørelse i dag avklarende.

Tillitskapende tiltak mellom soldatene og lokalbefolkningen er viktige, og Norge må konsekvent understreke betydningen av at militære operasjoner planlegges slik at sivile tap unngås i størst mulig grad. Det er Taliban og Al Qaida som har terror mot sivile som sitt varemerke. De internasjonale styrkene må vise seg forskjellige fra disse elementene, og de må følge folkerettens retningslinjer.

Talibans nye strategi er nettopp å skape frykt ved bruk av veibomber og gjennom selvmordsaksjoner mot sivile, som f.eks. lærere og utenlandske gjester. Det har, tragisk nok, også kostet norske borgere livet. Både Afghanistans befolkning og verden for øvrig er tjent med at Afghanistan ikke på ny blir et arnested for internasjonal terrorisme. Derfor er besluttsomhet og klar vilje til å bidra på lang sikt så viktig.

Det viktigste med debatten her i dag, slik jeg ser det, er at Regjeringen så tydelig og avklarende gir uttrykk for den linje som er forankret i FN-mandatet, i NATOs ansvar når det gjelder ISAF, og i den helhetlige strategi for å bygge det sivile samfunn. Det Stortinget har vært vitne til i dag, er at også regjeringspartiet SV fullt ut har sluttet seg til norsk Afghanistan-politikk, også til den militære del. Vi får håpe at dette ikke bare gjelder SV her i salen, men at det også gjelder SV utenfor denne salen.

Det er viktig at det vi gjør, har bred støtte i Stortinget. Etter redegjørelsen å dømme har denne politikken forpliktende støtte fra alle partier i den regjering som nå fullt ut er ansvarlig for norsk Afghanistan-politikk. Stortinget står samlet bak denne politikken.

Alf Ivar Samuelsen (Sp) [14:20:01]: Takk til utenriksministeren for en grundig og meget klar redegjørelse.

Det er gledelig at det er en nokså samlet oppslutning om behovet for en fornyet overordnet og integrert strategi for verdenssamfunnets innsats i Afghanistan. Senterpartiet

er tilfreds med at Regjeringen har bidratt til å fokusere på det å sette behovet for en slik overordnet strategi på den internasjonale dagsordenen.

Regjeringen har også bidratt til å fokusere på den manglende balanse mellom sivil innsats og militær innsats, selv om vi fra norsk side kan si at vi har kommet godt på vei i den retningen vi ønsker. Imidlertid er det lang vei fram til dette vil kunne avspeiles i den internasjonale innsatsen i Afghanistan.

Selv om Norge, Canada og Nederland utvikler lokale tilnærminger til institusjonsbygging og samarbeid, mangler det overordnede føringer for hva som skal være verdenssamfunnets innsats, virkemidler og mål.

Nest etter den militære innsatsen i Irak er den militære innsatsen i Afghanistan den dyreste militære operasjon og nasjonsbyggingsinnsats. Jeg merker meg at NUPIs direktør, Jan Egeland, mener at så langt er den trolig også den minst vellykkede, målt etter den økonomiske innsatsen. Det forteller med all tydelighet at de utfordringene vi stod overfor, var større enn vi trodde. Vi konstaterer at seks år etter invasjonen er sivilbefolkningens sikkerhet på enkelte områder blitt forverret. Terroren og narkotikaproduksjonen har økt, og USA og NATO har ikke hatt evne til å lansere en god enhetlig strategi.

Til tross for at enkelte ting har blitt verre, kan vi likevel vise til en del viktige sivile resultater som det er viktig å beskytte og videreføre – det gjelder vannforsyning, sykehus, skoler, fengselsvesen, politiarbeid m.m. Dette er felt der FN har større kompetanse, og FN som organisasjon er også den beste til å koordinere den innsatsen.

Statssekretær Barth Eide har uttalt:

«En gjennomsnittlig operasjon i Afrika er bedre koordinert enn den i Afghanistan, og det er ikke fordi operasjonene i Afrika er spesielt godt koordinert».

Dette setter fingeren på en av de hovedutfordringene vi står overfor i Afghanistan.

NATO er god på militær intervensjon. FN er god på nasjonsbygging og fredsbevaring. Derfor er det viktig at Norge bidrar til at FN får det overordnede koordineringsansvaret for innsatsen i Afghanistan. Vi bør også kunne tillate oss å diskutere om FN bør styrkes i felten.

Koordinering mellom FN og PRT-enes arbeid – de små enhetene bestående av militære ISAF-styrker og sivile aktører – må gjøres med stor forsiktighet. Vi vet at samarbeidet mellom sivile og militære aktører ikke er uproblematisk blant eksempelvis humanitære organisasjoner. Nøytralitet og tillit i lokalbefolkningen er stikkordet.

Jeg håper vi raskt kan få på plass en ny og utvidet stilling for FNs spesialutsending til Afghanistan. Målet må være å få FN til å overta en større del av ansvaret for gjenoppbyggingen av Afghanistan, en oppgave som i dag i stor grad utføres med medvirkning fra NATO. Jeg håper den nye spesialutsendingen får et bredere mandat, som kan bidra til å koordinere gjenoppbyggingen av Afghanistan.

Nasjonsbygging kan imidlertid bare gjøres av samfunnet og av aktørene i lokalsamfunnet som skal bygges. Derfor er det avgjørende at målet med vår innsats ikke er å utslutte eller knuse Taliban militært. Karzai har minnet om at talibanere også er afghanere. Derfor er det viktig å støtte

opp om forsøk på å forhandle og bidra til å engasjere afghanerne i politiske prosesser. Jeg er blitt gjort oppmerksom på at Israels tidligere statsminister Yitzhak Rabin sa at man slutter fred med sine fiender, ikke med sine venner. Jeg vil uttrykke støtte til en slik linje i Afghanistan. Og igjen: Det er viktig at en fredsprosess ledes av afghanerne selv.

Erfaringene fra Bosnia-krigen viser at det etter en militær intervensjon fra verdenssamfunnet er enklere å bygge opp igjen de militære strukturene, mens de sivile rettsstatsstrukturene som politi og domsvesenet er mye mer utfordrende å bygge opp.

Ubalansen mellom militær og sivil innsats i Afghanistan kan ha undergravd den økonomisk-politiske støtten. Spesielt gjelder det offensive militære operasjoner. Som den avtroppende SRSO, Tom Koenigs, pleide å si: For hver Taliban-soldat vi dreper, skapes det kanskje ti nye.

Jeg mener at den prioriteringen som Regjeringen har gjort, er riktig, da Regjeringen i oktober 2007 besluttet å øke Norges innsats for å trene opp Afghanistans eget forsvar ved å styrke vårt bidrag til trenings- og mentoreringslag. Disse vil bidra til kompetanseheving av den afghanske nasjonale hæren. Vedtaket er i tråd med den økende fokusering som både NATO og FN nå har på å styrke afghanske myndigheters evne til selv å ivareta landets sikkerhet.

Det er gledelig at vi har signaler om at norsk innsats på den sivile siden skal økes til 750 mill. kr i 2008. Det er gledelig at vi har fått på plass 41 skoler, og målet er 82 skoler inneværende år. Det framtidige målet er 220 skoler. Det er uhyre viktig at afghanerne selv er med i arbeidet med å bygge opp lokal infrastruktur og institusjoner. Dermed kan også lokalsamfunnet se betydningen av egen innsats og framfor alt være med og bygge lokaldemokratiet.

NATO må bidra til at konfliktnivået dempes, ikke høynes. Det betyr at vi må se på den offensive aktiviteten. Kanskje bør vi fokusere mer på stabilisering enn det vi har gjort hittil. Gjennom sivil innsats bilateralt og gjennom FN skal utviklingsmidler og bistand bygge det sivile samfunn, lokalsamfunn, politiske prosesser og produksjon som skaper varige alternativer. Vi må aldri miste målet om at NATO skal bli overflødig i Afghanistan.

Samtidig bør vi også i økende grad tenke på hvilken rolle landene rundt Afghanistan kan spille i fredsbevareingsprosessen og i gjenoppbyggingen. På sikt vil den regionale stabilitet og nasjonsbygging være avgjørende for at resultater som oppnås, blir robuste.

Avslutningsvis vil jeg klart gi uttrykk for at Senterpartiet støtter de strategiske valg og de prioriteringer som denne regjeringen har gjort.

Lars Sponheim (V) [14:30:16]: Først vil jeg på vegne av meg selv og Venstre få takke utenriksministeren for en redegjørelse vi kan stille oss bak hver setning og hvert ord i. Og siden jeg har gleden av å representere siste parti ut i denne debatten, kan vi altså slå fast at det er et enstemmig storting som stiller seg bak denne redegjørelsen og dermed det som er landets politikk i Afghanistan.

Det er også slik at i politikken er det ikke minst op-

posisjonens rolle og oppgave å lete etter enhver mulighet til å se sprik internt i en regjering. Det er slik i demokratiet. Jeg legger ikke skjul på at mitt politiske øre, bl.a. i likhet med representanten Jan Petersens, lette veldig etter om det i den redegjørelsen som utenriksministeren holdt i dag, fantes spor etter de siste ukers seminaraktivitet i SV. Jeg må vel for egen del kunne si – i likhet med det andre har gitt uttrykk for – at jeg fant ikke noen slike spor i denne redegjørelsen. Det er bra. Vi vet også at det å utvikle en redegjørelse fra Regjeringen om et så viktig og følsomt område som dette selvsagt er gjenstand for mye arbeid internt i Regjeringen, også mellom de politiske partier. Derfor vil jeg uten videre legge til grunn at her stiller alle regjeringspartiene seg bak hver setning, hvert komma og hvert punktum i det som er sagt av utenriksministeren i dag. Det synes jeg er avklarende og greit, og jeg håper at også det ligger til grunn for den norske debatten framover.

Så er det noe med valg av ord. Jeg er ikke ekspert på folkerett og folkerettslig definisjon, så jeg må holde meg til mitt enklere begrepsapparat. I den sammenheng er Norge i krig. Jeg har ved noen anledninger måttet sitte i denne sal og ta det absolutt største ansvar som noen stortingsrepresentant etter mitt skjønn kan ta, og det er å sende norske soldater ut i krig, med risikoen for å miste liv og det alvor som ligger i det. Det er ikke noe som er mer krevende, og det er ikke noen oppgave som er vanskeligere å ha som stortingsrepresentant enn å gjøre det. Det er alltid tungt å bære. Det har forandret meg som politiker, som representant og som menneske hver gang jeg har måttet ta et slikt ansvar. Det gjelder også i dette tilfellet. Derfor er det så viktig at Stortinget ofte bruker tid på å diskutere, for å ha mulighet til å gi den type unison støtte til krigsoperasjoner som dette. De soldater som risikerer å miste livet – dessverre har noen allerede gjort det – bør kunne kreve det av oss. Derfor er det så viktig at vi samlet kan stille oss bak den viktige jobben de gjør, og det skal de vite. Derfor er det også så viktig at vi krever – og det opplever jeg at denne debatten har brakt veldig tydelig fram i dag – at Regjeringen har en klar strategi som alle står samlet bak, og at Stortinget selvsagt står så bredt som mulig bak dette og understreker alvor i det.

Så er det slik at ingen vil eller kan – i hvert fall ikke i et så åpent og vitalt demokrati som vårt – stanse noen debatt, snarere tvert imot. Det må vi ha. Men det er en debatt hvor man må ta inn over seg alvor i det at vi ber norsk ungdom være med på å risikere liv i denne type oppgaver. Enten står vi bak, eller så må vi rett og slett hente dem hjem igjen. Debatt som på en måte skaper tvil om hvor Regjeringen står i et så vitalt spørsmål som krigsdeltakelse er – enten den foregår i seminarer, på plenen eller innenfor Regjeringen – tåles ikke. Heldigvis tror jeg vi kan parkere det etter dagens redegjørelse og debatt.

Jeg kunne stoppet der, for det er jo så bred enighet. Jeg vil allikevel gjerne – nettopp fordi det er knyttet så stort alvor til det vi her stiller oss bak – komme med noen tilleggs kommentarer. Jeg synes det alltid i slike spørsmål som dette er viktig å prøve å huske utgangspunktet, eller en kunne sitere stortingspresidenten, Jagland, som i Aftenposten skrev: «Husk hva Taliban er». Engasjementet i

Afghanistan er et solidaritetsprosjekt med det afghanske folk, som trenger beskyttelse mot et av de mest despotiske regimer verden har sett i nyere tid. Vi må også kunne tillate oss å si at vi har en klar egeninteresse av å bidra til å stanse terrorisme og andre grove sikkerhetstrusler også mot oss selv, og å ivareta frihet, menneskerettigheter og demokrati så godt som mulig – og jeg vil gjerne tilføye: overalt og for alle. Da er det slik at det er på en måte ingen oppsjon. Vi kan nesten ikke tillate oss at vi ikke skal lykkes i Afghanistan – av mange grunner, ikke bare av hensyn til det afghanske folk, men også av hensyn til verdensfreden, til NATO og til FN.

Jeg vil ikke bruke ordene «hvis vi ikke lykkes i Afghanistan», for det må vi gjøre, men skulle en prøvd det tankeeksperimentet at det var tilfellet, ville det vært et lite lystelig perspektiv som åpnet seg. Taliban-styret ville kommet tilbake igjen i en enda mer radikalisert form, sivile og politiske rettigheter ville blitt tilsidesatt, afghanske kvinner ville gått en meget tung tid i møte, maktbalansen i Sentral-Asia ville blitt forrykket, ekstremister ville fått vind i seilene, terrorister ville fått nye fristeder og treningsbaser, og vi skal ikke glemme at nabolandet Pakistan har atom-bomber og – ikke minst – FN og NATO ville blitt svekket. Verdenssamfunnets vilje og evne til å løse problemer av denne typen ville vært svekket. Vi ville rett og slett latt våre medmennesker i stikken, og det ville hatt en enormt negativ global effekt. Også Norges sikkerhet ville ha blitt påvirket. En seier for terrorisme og undertrykkelse kan vi aldri godta.

Da er det selvsagt viktig at strategien diskuteres, men den må ha det utgangspunktet eller den plattformen at det er for å lykkes enda bedre. Verdibasisen for å ta en diskusjon om strategi må være: Hvordan lykkes vi i kampen for å nå de målene vi har satt oss? Hvordan kan vi lykkes bedre?

Venstre går ut fra at nettopp denne debatten om strategi pågår kontinuerlig innenfor NATO, mellom de involverte land sammen med myndighetene i Afghanistan, og en slik debatt må selvsagt også pågå i det offentlige rom. Men det er viktig å være tydelig på ulike roller, og at alle med ansvar for landets lederskap tar den oppgaven på alvor.

La meg understreke, som utenriksministeren og øvrige talere i denne debatten også gjorde, at det i en slik strategidebatt er viktig å se på arbeidsdelingen mellom FN og NATO. Venstre støtter et initiativ for at FN skal få en tydeligere og sterkere rolle i Afghanistan. Da sier jeg, med en klar understreking, at det å styrke FN betyr ikke underforstått i taler fra meg at vi på noe vis skal svekke NATO, snarere tvert imot. Vi må sannsynligvis styrke begge deler. Dessverre har en av og til inntrykk av at når noen gir uttrykk for at en vil styrke FN, ligger det i kortene at da skal NATO svekkes. Begge må styrkes. Det er selvsagt et stort behov for å koordinere og avstemme den militære mer enn den sivile innsatsen. Det er FN som bør fylle den viktige rollen. Vi ser at mange donorland og bistandsaktører på bakken opererer på egne måter på sine avgrensede områder. Dette går nok på bekostning av effektiviteten og dermed vår evne til å lykkes.

Jeg vil også få gi uttrykk for støtte til arbeidet med å

oppnevne en ny spesialutsending for FN som får et sterkere mandat til å koordinere sikkerhetstiltak og utvikling av sivile prosjekter.

Når det gjelder NATOs innsats framover, er jeg glad for utenriksministerens gjentatte understrekninger av at det er NATO som skal ha ansvaret for de militære operasjonene innenfor ISAF. Det er naivt å tro at FN kan lede militære operasjoner mot Taliban. Til det er nok oppgavene for skarpe, dessverre. Situasjonen i Afghanistan krever både defensive operasjoner for å sikre den sivile innsatsen og offensive operasjoner for å bekjempe Taliban. I praksis er det verken mulig eller hensiktsmessig å sette et skille mellom offensive og defensive operasjoner. Jeg forstår ærlig talt ikke helt de som prøver å gjøre det til et viktig poeng, fordi vi må slå til militært mot Taliban med stor styrke. Etter mitt og Venstres syn bør NATOs styrker ha færrest mulig operasjonelle begrensninger. Det gjelder også norske soldater. Jeg sier ikke med dette at Norge bør være til stede med norske soldater i sør, for det er ingen politisk oppgave. Det bør være en militær oppgave å vurdere om det er nødvendig.

Jeg vil få avslutte med igjen å takke utenriksministeren for denne redegjørelsen og si at Venstre stiller seg hundre prosent bak den.

Utenriksminister Jonas Gahr Støre [14:40:27]: Det har vært interessant å lytte til alle innleggene fra partiene. De kan vel egentlig oppsummeres i at det er et samlet storting som står bak den politikken Regjeringen her har trukket opp. Det har for øvrig vært slik ved alle de beslutningene om både sivil og militær deltakelse som har skjedd i denne regjeringsperioden, og det var vel også slik i den forrige. Norge har dermed en solid tradisjon med å ha en bred oppslutning om politikken i Afghanistan. Det er ikke slik i alle land. La oss merke oss det. Jeg tror det kan gå som et sterkt budskap til de kvinner og menn som nå tjener Norge og ISAF der ute. Det er hovedpoenget ved denne debatten.

Det ble en lang redegjørelse, og la meg også si til representanten Sponheim, med en viss grad av munterhet, at selvfølgelig står hele Regjeringen bak denne redegjørelsen – bak alle komma og punktum, særlig punktum! Selvsagt er det slik nå, som ellers. Men det jeg vil diskutere litt, er respekten for at det er debatt, respekten for at det er ulike syn, respekten for at det er en del mennesker i vårt land – ganske mange – for hvem dette er et krevende tema med vanskelige problemstillinger og ukjente kulturer. Det er et oppdrag som det er krevende både i substans og tid å kommunisere. Derfor må vi alle jobbe med det. Men jeg mener at det er de politiske partienes oppgave i vårt demokrati å være kanaler for de debattene, å være ombudsmenn og -kvinner for ulike syn og å tilby kunnskaper. Jeg vil få lov til å si: Det er feil at jeg ikke er påvirket i denne redegjørelsen av det seminaret som SV hadde, for det var et kunnskapsseminar hvor det blant annet var representanter fra ISAF, representanter fra academia og representanter med ulike syn. Mange av de innleggene var det verdt å lytte til.

Jeg mener altså at vi i tiden som kommer bør ha respekt for og åpne kanaler for debatt om disse temaene. Men der

det ikke kan være et fnugg av tvil, er om de avgjørelsene en regjering tar, om den politikken den legger fram for Stortinget, og det Stortinget så tar stilling til. Denne debatten har klargjort at det ikke er slik tvil, og da mener jeg at vi også skal ha respekt for den meningsdannelsen og -ytringen som skjer der ute.

Til representanten Gitmark vil jeg si at det er et høyt spill å si at denne debatten setter norske soldaters liv i fare. Jeg mener at å bruke slike ord i en sånn situasjon er å påta seg et stort ansvar. Det er nå viktig at våre folk ute vet at de har et samlet storting bak seg. Jeg tror at hvis vi i en situasjon sier at det er å svikte våre folk å ha debatt om et så krevende oppdrag, svikter vi samtidig noe av den demokratiske forutsetningen det er å samle så bred støtte, nemlig at slik debatt finner sted.

Det gjenstår ennå noen innlegg som jeg skal lytte til med interesse. For meg er det viktig å si at vi kan sende et signal i dag om at det er bred støtte til vårt militære engasjement som er viktig for sikkerheten, og det er bred støtte til den opptrappingen vi gjør på sivil side. Jeg har den oppfatningen at vi kan tape Afghanistan militært, og at vi kan bare vinne Afghanistan gjennom sivil satsing og utvikling av styresett. Jeg tror at vi med den strategien vi nå har lagt og har støtte for, er på vei til å gi vårt bidrag til det. Men det er klart at Norges bidrag her er et lite bidrag i en stor sammenheng. Vi skal ikke overdrive den betydningen. Men vi har i hvert fall nå en veldig god og avklart plattform for det arbeidet vi skal gjøre videre.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Morten Høglund (FrP) [14:44:16]: Forutsatt at utenriksministeren er enig med oss i at mange krevende og sprikende begrensninger i det militære engasjementet gjør sikkerhetsarbeidet vanskeligere i Afghanistan, vil utenriksministeren og Regjeringen arbeide i en NATO-setting for å begrense disse begrensningene og gjøre arbeidet til NATO operasjonelt mer effektivt?

Utenriksminister Jonas Gahr Støre [14:44:47]: Jeg tror det er viktig å ha få begrensninger og stor grad av planleggingsfrihet for dem som skal gjennomføre denne vanskelige operasjonen. Samtidig tror jeg vi må erkjenne at når 40 land deltar, og de fleste av dem er demokrati-er som vårt, så kommer det føringer som gjenspeiler seg i vedtak som parlamenter treffer når det gjelder nærvær. Vi er altså ikke blant dem som har flest begrensninger rundt vårt engasjement. Vårt engasjement kan også meget godt forklares med at vi konsentrerer oss der vi i den tidligere regjeringen og i den nåværende regjeringen har bygget opp lokalkunnskap. Som representanten Petersen sa: Vi må konsentrere oss om nærvær der vi har erfaring. Det er det vi nå gjør. Vi styrkekonsentrerer oss rundt Kabul og oppe i Meymaneh-provinsen, og der gjør vi en innsats som jeg tror er tilstrekkelig krevende som den er.

Så reiser det seg helt klart spørsmål som er krevende innad i alliansen, for dem som akkurat nå er utsatt for de mest krevende oppdrag, særlig i sør. Dette bildet kan også

endre seg over tid, og derfor må den debatten gå internt i NATO.

Jan Tore Sanner (H) [14:45:58]: Høyre er tilfreds med at utenriksministeren gir en entydig beskjed til våre styrker, til det afghanske folk og til Taliban om at det norske engasjementet i Afghanistan er langsiktig.

En problemstilling utenriksministeren ikke kommenterte i sin redegjørelse, er at Canada har gjort det klart at de vurderer å trekke ut sine styrker neste år dersom ikke flere allierte solidarisk stiller opp i Sør-Afghanistan. Det vil kunne være en ganske alvorlig situasjon for hele operasjonen, dersom Canada og eventuelt andre land gjør alvor av sine trusler om å trekke seg ut av Afghanistan. Jeg vil derfor be utenriksministeren gi sin vurdering av konsekvensene for operasjonene i Afghanistan, dersom Canada og eventuelt andre gjør alvor av sine trusler.

Utenriksminister Jonas Gahr Støre [14:47:00]: Jeg mener det vil være svært alvorlig hvis enkeltland føler at situasjonen blir slik at de må trekke seg ut ensidig. Derfor må NATO ta denne debatten grundig, og det gjør man også. Man hadde en tilsvarende debatt rundt Nederland, hvor situasjonen nå har endret seg ved at andre land også deltar i operasjonen der Nederland er ansvarlig – så den diskusjonen pågår. Vi må arbeide for at det blir mulig for Canada å stå i operasjonen.

Jeg tror også vi skal holde fast ved afghaniseringsstrategien, altså at vi gradvis og systematisk styrker afghanernes mulighet til å drive sin egen hær og sitt eget politi, og slik sett ta vare på sikkerheten. Det er jo slik, som det ble sagt i debatten her, at vi må ha en strategi for å kunne gjøre oss gradvis overflødige, og at det er den strategien som etter hvert kan løse trykket som ligger der.

Jeg er enig i at det vil være negativt om det skulle skje at enkelte land sier at de nå unilateralt må trekke seg ut. Det må alliansen gjøre det den kan for å unngå.

Dagfinn Høybråten (KrF) [14:48:00]: Det er ikke vanskelig å si seg enig i utenriksministerens oppsummering når det gjelder enigheten her i salen. Det som jeg undrer meg litt over, er hans hyllest til debatten. Det å ha en åpen debatt er så sin sak, men synes utenriksministeren det er greit at det ikke bare er en folkelig debatt og opplysende seminarer, men at ledere og talspersoner for et av regjeringspartiene på dette området også tar til orde for å endre NATOs ISAF-strategi for å få slutt på den offensive krigføringen, sier at man vil ha en stopp på angrepskrigen, at det er for mange vestlige soldater i landet, og at dette ikke kan fortsette?

Er dette uttalelser som er greie når de kommer fra ansvarlige ledere i et av regjeringspartiene?

Utenriksminister Jonas Gahr Støre [14:48:54]: Det er veldig klart at mitt standpunkt ikke faller sammen med det som representanten nå gjengav. Jeg er uenig i den analysen, og jeg er uenig i perspektivet. Og så er det viktig å konstatere at det ikke er det perspektivet Regjeringen har. Regjeringen har tatt sine beslutninger, og jeg har redegjort

for dem nå. Som sagt er det enighet om hvert punktum og komma i den redegjørelsen, slik at det er Regjeringens avklarte standpunkt. Men at det er ulike syn ute i partier, er jeg forberedt på å leve med. At vi skulle ha en unison konsensus i alle deler av alle partier, ville nesten være – jeg vil ikke si – for godt til å være sant, men jeg tror ikke det ville rimet med det sannsynlige mangfold av meninger det er om et så krevende spørsmål.

Jeg er altså ikke av den oppfatningen som ble gjengitt her. Jeg sier klart fra om hva min mening er, og er med på meningsdannelsen i Regjeringen. Som sagt: Det kan aldri være tvil om hva Regjeringen mener, og det er det heller ikke i denne saken.

Lars Spønheim (V) [14:49:55]: La meg følge opp Høybråtens replikk og komme med en refleksjon rundt dette med offensive og defensive operasjoner i en krigsliknende situasjon: Selv om jeg prøver å forstå hva som ligger i dette, har jeg vanskelig for å forstå det. I praksis betyr det at hvis f.eks. ISAF-styrker, NATO-styrker eller gjerne norske styrker som gjennom etterretninger får beskjed om at det utvikler seg en celle av f.eks. Taliban-soldater som planlegger et angrep eller et attentat, skal man ikke sitte og vente på at det skjer, men faktisk reise ut og avværne den cellen. Det oppfatter jeg som en offensiv handling og en, etter mitt skjønn, helt nødvendig handling.

Er utenriksministeren enig i det?

Utenriksminister Jonas Gahr Støre [14:50:42]: Ja, jeg er enig i det.

Så vil jeg legge til, som jeg sa i min redegjørelse, betydningen av at man legger stor vekt på å gjennomføre det militære oppdraget på en måte som ikke skaper unødige sivile tap, og at man har stor kunnskap om de lokale samfunn man opererer i, slik at man ikke skaper flere problemer enn man løser. Dette temaet har stått sentralt i NATO nå gjennom flere år.

Jeg gav også til kjenne at president Karzai sa til meg at han hadde inntrykk av at det var forbedringer her nå. Men det er ingen tvil om at når man står overfor den typen utfordringer som Taliban og andre opprørsbevegelser representerer, kan man ikke ansvarlig sitte og vente på et angrep man vet kommer, skal komme. Da må man på helt naturlig vis ta de forholdsregler som skal til for å kunne både motsette seg det, avverge det og hindre de skader det kan medføre. Det er ingen tvil om det.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

Per Ove Width (FrP) [14:51:58]: Enkelte har nok glemt bakgrunnen for hvorfor Norge deltar i NATO-operasjoner i Afghanistan, og hvorfor det fortsatt er viktig å delta i operasjonen. Det beror muligens på den historiske forståelsen for vårt engasjement. NATOs vesentlige og varige hensikt, fastsatt i Washington-traktaten, er å trygge friheten og sikkerheten til alle sine medlemmer gjennom politiske og militære midler. Med dette for øyet har NATO sørget for det kollektive forsvar for sine medlemmer siden etableringen i 1949. NATO har også fungert som et

avgjørende forum for konsultasjon om sikkerhetsspørsmål av interesse for sine medlemmer og som en vesentlig pilar for fred og stabilitet i det euroatlantiske området.

Etter slutten på den kalde krigen tok alliansen på seg nye grunnleggende oppgaver, inkludert å bygge sikkerhetspartnerskap med demokratier over hele Europa, gjennom Kaukasus og inn i Sentral-Asia. I dag er NATO engasjert i et stadig større omfang av aktiviteter, utformet for å fremme samarbeid med Russland, Ukraina og andre land utenfor NATO og aktivt møte de nye sikkerhetsutfordringene i vår tid, slik som internasjonal terrorisme og spredning av masseødeleggelsesvåpen.

Norge bygger sitt forsvar nettopp på forvisning om at våre allierte i NATO stiller opp dersom Norge har behov for alliert støtte i tilfelle krise eller krig.

I de senere år har Forsvaret i stor grad fokusert på å utdanne soldater og annet mannskap for å møte de utfordringer NATOs nye doktriner medfører.

Terroranslagene mot USA den 11. september 2001 viste hvordan sikkerhetssituasjonen er blitt endret siden slutten av den kalde krigen. Som reaksjon på terroranslagene mot USA tok de allierte for første gang i bruk artikkel 5 i Washington-traktaten, bestemmelsen om NATOs kollektive forsvar, og gav politisk og praktisk støtte til USA i et avgjørende øyeblikk. FN gav også sin støtte til operasjonen mot Al Qaida i Afghanistan.

NATOs rolle i Afghanistan er viktig for å sikre en demokratisk utvikling i landet og for å sikre befolkningen mot angrep fra krigsherrer og andre terrorister. NATO har et stort behov for flere soldater i Afghanistan. Det er da viktig at alle medlemsland ser sitt ansvar og sender de kapasiteter som etterspørres. Det er også slik at det er avgjørende for det humanitære nødhjelpsarbeidet at situasjonen blir mer stabil militært, for at hjelpeinnsatsen skal kunne styrkes.

Dessverre har det i den senere tid framkommet en rekke uheldige uttalelser fra politikere som viser en skepsis til fortsatt norsk innsats i Afghanistan. Dette er uheldig av flere grunner. Blant annet er det viktig å vise våre soldater at de har politikernes fulle støtte i det arbeidet de gjør i Afghanistan og andre steder. Videre viser det at enkelte politikere gjerne ser etter enkle løsninger når situasjoner blir vanskelige. Dette er det samme som å si at terroristene er i ferd med å vinne. Det var derfor svært oppløftende å lese hva stortingspresident Thorbjørn Jagland og Jan Egeland i den senere tid har uttalt i ulike medier.

Stortingspresident Jagland viste stor innsikt i og forståelse for situasjonen i Afghanistan da han i Dagsavisen den 25. januar påpekte hvor viktig det er at vi klarer oppgavene i Afghanistan, og at et sammenbrudd i Afghanistan vil bli en enorm seier for terroristgruppene. Videre skrev han at det er nødvendig at NATOs medlemsland stiller med tilstrekkelige tropper. Jeg er enig i Jaglands forståelse i så måte og håper at dette har fotfeste langt inn i Arbeiderpartiet og Regjeringen.

Jan Egeland, som bl.a. har vært statssekretær i Utenriksdepartementet og senere har hatt en rekke oppgaver i FN, uttalte til Dagbladet den 24. januar at det er feil å kritisere den såkalte angrepskrigen. Videre uttalte han at det er

feil ikke å sende norske soldater til Sør-Afghanistan. Han ønsket heller ikke at FN skulle overta for NATO nå. Videre understreket han at militær makt er like nødvendig som sivil innsats for å gi sikkerhet og stabilitet i Afghanistan.

Også Egeland, med sin erfaring og innsikt, er her svært klar når det gjelder viktigheten av en militær innsats i Afghanistan. Dette, i tillegg til Jaglands uttalelser, bør være et signal til Regjeringen om å forankre en videreføring av engasjementet i Afghanistan, samtidig som man må innse at Norge må vurdere å ta et større ansvar for den mer offensive delen av stabilisering av landet.

Marit Nybakk (A) [14:56:55]: Det glemmes ofte i debatten – derfor gjentar jeg det – at ISAF-styrken i Afghanistan faktisk ble opprettet av FNs sikkerhetsråd ved sikkerhetsrådsresolusjon 1386 den 20. desember 2001. ISAF var fra starten av en FN-styrke under ledelse av Storbritannia – senere vel også Tyskland og Nederland. Det var først tidlig på høsten 2003 at kommandoen ble overtatt av NATO. Dette var etter anmodning fra FN, bl.a. fordi, som utenriksministeren har sagt her i dag: NATO har et etablert kommando- og samordningssystem og har en genereringsprosess når det gjelder styrker med tradisjon.

ISAF skulle sikre stabilitet og trygghet, være en sikkerhetsramme for utviklingen av et sivilt samfunn og oppbyggingen av demokratiske institusjoner. Det var FN-konferansen i Bonn som etter Talibans fall la grunnlaget for den videre sivile prosessen i Afghanistan. Det var også Bonn-møtet som bad om stabiliseringsstyrken.

Det grufulle Taliban-regimet var blitt jaget ut av Kabul av Operation Enduring Freedom og Nordalliansen. De etterlot seg et land i kaos og ruiner etter et terrorstyre som verden knapt har sett maken til. Jeg husker – også hvor jeg satt – da jeg leste beskrivelsen av den første kvinnen som ble steinet, etter at Taliban kom til makten. Så ble det taust om Taliban-regimet i internasjonale medier. Første gang Taliban dukket opp igjen i mediene, var da de ødela Buddha-statuene. Da reagerte verdenssamfunnet, men det var bare franske Le Monde som den gang skrev: Men hva med kvinnene i Afghanistan?

Bonn-konferansen var krystallklar både når det gjaldt behovet for militært nærvær og nødvendigheten av utviklingsbistand, humanitær hjelp og bygging av sivile institusjoner. Norge gjorde raskt Afghanistan til samarbeidsland for norsk bistand. Det var det den daværende utviklingsminister, Hilde Frafjord Johnson, som gjorde. Jeg har registrert i dag at både Høyre og Fremskrittspartiet også stiller seg bak at vi må ha den nødvendige sivile innsats på plass i Afghanistan. Da vil jeg legge til at verdenssamfunnet ikke stilte opp i tilstrekkelig grad med sivil støtte etter Bonn-konferansen. Til dels har bistanden også vært fragmentert, og det er et sterkt behov for koordinering og for å sette et afghansk stempel på velferdsutviklingen og gi regimet legitimitet.

Likevel, som flere har understreket i dag: Mens det var forbudt for jenter å gå på skole under Taliban, er i dag 2 av 6 millioner barn under utdanning jenter. Nesten en halv million jenter begynte på skolen bare i fjor.

Vi ser at Taliban angriper skoler og dreper lærere, men

stort sett går det framover. Vi hadde før jul besøk av den afghanske utdanningsministeren, og han ønsket seg faktisk samarbeid med Norge om lærerutdanning.

Mange tall er nevnt her i dag. La meg også legge til at det har vært stor framgang når det gjelder tilgang til helsestell. 82 pst. av befolkningen får nå helsestell, mot 9 pst. i 2002. Det er også et stortilt program for vaksinerings av barn.

5 millioner flyktninger har returnert til Afghanistan. Jeg husker at da jeg var i Pakistan våren 2001, kom det rapporter fra flyktingleirene i grenseområdene til Afghanistan, hvor det satt kvinner og barn og bokstavelig talt frøs i hjel. Det var bare UNHCR, FNs flyktingorganisasjon, som var der, for der var det ingen CNN-effekt, og de hadde ikke nok penger. Mange av disse er nå tilbake i Afghanistan – 5 millioner flyktninger har altså returnert.

Så er det slik at verdenssamfunnet og afghanske myndigheter undervurderte Taliban, og glemte at da Taliban kom til makten, var det nettopp etter å ha bygd opp organisasjonen i leire i grenseområdene Afghanistan/Pakistan – ja, faktisk primært på den pakistanske siden av grensen, også før de kom til makten. Derfor er Pakistan fortsatt en viktig brikke i Afghanistans framtid.

Taliban er en velorganisert bevegelse, selv om de nå er vesentlig svekket. Det er viktig at vi bidrar til at de ikke kommer til makten igjen i Afghanistan. Derfor trenger vi et langvarig militært nærvær i landet, og vi trenger å styrke og bedre koordineringen av sivil bistand. Det er også et budskap vi må terpe på overfor våre allierte.

Peter Skovholt Gitmark (H) [15:02:16]: Jeg tror vi opplever en ekstraordinær situasjon når vi diskuterer Afghanistan i Stortinget og det ikke er en eneste SV-er til stede i salen. Det tror jeg ikke har skjedd så lenge jeg har vært her. At de heller ikke er på plenen, er vel også med på å gjøre dette til noe ekstraordinært.

Jeg vil si at jeg er veldig tilfreds med den redegjørelsen som utenriksministeren legger fram, nemlig at man finner fram til en bred enighet utenfor Regjeringen. Jeg vil si som representanten Valle sa tidligere, nemlig at debatt er viktig. Det er jeg helt enig i, men innfallsvinkelen til debatt er vesentlig forskjellig for Høyre og SV. Mens Høyre på den ene siden ønsker en debatt om utviklingen i Afghanistan, opplever jeg at SV ønsker en sterk debatt om vi vil ha styrker i Afghanistan eller ikke.

Jeg opplever det som forståelig, fordi SV som motstander av norsk NATO-medlemskap heller ikke ønsker norske NATO-styrker, eller styrker knyttet til NATO i det hele tatt, i Afghanistan. Når de likevel har valgt å være med i en regjering som fører en politikk på grunnlag av et bredt flertall både i Stortinget og i folket, er det altså flertallets vilje at Norge må være med og bidra til stabilitet og utvikling i Afghanistan.

Sikkerhetssituasjonen i Afghanistan er vanskelig, og da er det naturligvis viktig å analysere den. SVs budskap har imidlertid vært at NATO har bidratt til å forverre situasjonen i landet. Her har SVs åpenbare NATO-motstand vært på autopilot, og analysen har uteblitt. Taliban og andre

opprørsgrupper har helt klart økt bruken av både veibomber, selvmordsbombere og annen asymmetrisk krigføring. Innslag av organisert kriminalitet i form av narkotikaproduksjon og smugling har økt som finansieringskilde for opprørsbevegelser.

Ifølge utenriksministeren er sikkerhetssituasjonen i landet totalt sett uendret.

«Opprørsbevegelsen har det siste året vært utsatt for alvorlige nederlag og er påført betydelige tap», sier utenriksministeren og understreker at grunnlaget for lokal støtte til opprørere er i ferd med å svekkes.

Høyre mener at debatt er viktig, men at den må dreie seg om hvordan vi kan snu den negative utviklingen i Afghanistan som vi har sett i løpet av de siste tre tiårene. Da kan ikke valget for Norge stå mellom å trekke seg helt ut eller å gjøre minst mulig. Vi vil på det sterkeste advare mot en slik innfallsvinkel.

Dersom NATO trekker seg ut eller minimerer innsatsen, vil trolig den lokale støtten til regjeringen svekkes. Faren for borgerkrig i et svært krigsherjet land vil igjen øke, med de følger det får for både sivilbefolkningen, de økonomiske utsiktene og den internasjonale bistandsinnsatsen. Dersom Taliban gis mulighet til å styrke sin posisjon i Afghanistan, vil det bidra til å styrke internasjonale terrorbevegelser med stor rekkevidde. Faren er stor for at Afghanistan igjen blir et arnested for terrorvirksomhet, bl.a. fra Al Qaida. Dersom stabiliseringen av Afghanistan mislykkes, øker risikoen for at ustabilitet og uro sprer seg til nabolandet Pakistan, hvor Taliban og andre ekstremistgrupper stadig utfordrer pakistanske styresmakter.

SV har primært bidratt til å skape usikkerhet om hva den norske linjen er. Denne usikkerheten er det de norske soldatene på bakken i Afghanistan som føler sterkest, men også sivile aktører i Afghanistan kan bli rammet av en minimumstilnærming fra norsk side. Det er viktig at ikke Taliban oppfatter Norge som et svakt ledd i kjeden og dermed er opptatt av å ramme nettopp norske aktører for å skremme oss ut av Afghanistan. Vingling, eller ønske om å trekke norske styrker ut, gjør dessverre Norge til et mer opportunt angrepsmål for Taliban. De begrensningene vi nå ser for norske og en rekke andre styrker, bidrar også til å trekke den tiden styrkene må være i landet, unødvendig ut.

Det er derfor prisverdig og viktig at utenriksministeren i dag har vært så entydig og klar i å slå fast:

«Arbeidet for sikkerhet er avgjørende. Skal vi lykkes, må den militære innsatsen videreføres.»

Thorbjørn Jagland (A) [15:07:24]: Jeg er helt enig med utenriksministeren, som sa at det er viktig med debatt. Det er viktig med motargumenter, for det er bare da man kan få de beste resultatene – og vite at man har rett. Jeg vil bidra til litt nyansering av det som et par har vært inne på i denne debatten, nemlig at man, under henvisning til hva som er sagt om at man forhandler med sine fiender og ikke med sine venner, muligens kan forhandle med Taliban. Jeg mener at man må forholde seg litt nyansert til historiske fakta her. Da Nelson Mandela forhandlet med det hvite

mindretallsstyret, drev ikke det hvite mindretallsstyret og plasserte selvmordsbomber inne i de svarte områdene. Da Yitzhak Rabin begynte forhandlinger med PLO, var jo det et resultat av at PLO hadde varslet at man var villig til å forandre PLOs charter og gå vekk fra målet om å utslette staten Israel.

Jeg tror vi må være klar over at i Afghanistan står vi overfor en bevegelse som står for eklatante brudd på folkeretten. Det å sende unge mennesker ut som selvmordsbombere, altså levende bomber, og bruke funksjonshemmede som selvmordsbombere, som ikke en gang vet at de er det, for å drepe sivile mennesker, er eklatante brudd på folkeretten, på all humanitær rett og på regler for krig. Det kan godt hende man kan komme i en situasjon der man kan forhandle med Taliban, men ikke før vi har et stabilt og sterkt styre i Afghanistan som kan gjøre det. Det er mulig at det kan skje, men vår oppgave er jo å sørge for at det blir et sterkt statsstyre som er i stand til å håndtere situasjonen. Jeg tror ikke Israel hadde forhandlet med PLO hvis det hadde vært et vakkende statsstyre i Israel.

Så har jeg lyst til å understreke at vi er i Afghanistan ikke bare på grunn av et FN-vedtak, men på grunn av et vedtak i NATO, i henhold til NATO-pakten, som jo er veldig klar. Vi, NATO-landene, gikk inn i Afghanistan sammen, og vi må gå ut av Afghanistan sammen, ellers får det store konsekvenser – for NATO og for den garantien som Norge har hatt under hele den kalde krigen, som vi fortsatt er avhengig av, og som de andre NATO-landene er avhengig av.

Hvorfor ble det fattet vedtak i NATO? Det var selvfølgelig i solidaritet med det afghanske folk, men det var også under henvisning til det FNs sikkerhetsråd hadde sagt, at situasjonen i Afghanistan var en trussel mot freden og sikkerheten i verden. Vi anså det for å være en trussel mot vår sikkerhet. Faren er ikke at disse terrornettverkene kan invadere NATO-land, våre land, slik faren var under den kalde krigen. Faren er heller ikke at disse terrorgruppene kan kuppe en situasjon internt i medlemslandene. Faren er jo at disse kan destabilisere land – og en region – som vi er avhengig av sikkerhetsmessig, altså at man kan skape et slikt kaos at det blir en uoversiktlig situasjon, bl.a. i Pakistan, som har atomvåpen. Det er derfor vi anser det for å være en fare mot verdens fred og sikkerhet, og vår egen sikkerhet i NATO. Det er derfor vi er med på hele operasjonen.

En ting som jeg savnet i utenriksministerens redegjørelse, er det regionale perspektivet. Den formen for islamsk jihad som vi ser i Afghanistan, er noe vi ser over hele Orienten. Derfor henger alle disse problemene sammen. Alle de konfliktene vi ser, fra Palestina til Afghanistan, henger til en viss grad sammen. Jeg tror det er veldig nødvendig å begynne å nøste i alle disse problemene hvis vi over tid også skal få kontroll over situasjonen i Afghanistan. Men det viktige er jo nå at det er enighet om det vi skal gjøre – som det har vært hele tiden – og som utenriksministeren så glimrende har uttrykt, nemlig en kombinasjon av sivilt og militært engasjement for å sikre det afghanske folk, og også for å sikre vår egen sikkerhet.

Anne Margrethe Larsen (V) [15:12:45]: Ja, både sikkerhet og styresett er avgjørende for Afghanistan. Jeg vil i mitt innlegg vektlegge den sivile innsatsen som må til i Afghanistan. Det er en vital del av den internasjonale innsatsen i landet. Uten at det gjøres betydelige framskritt på dette området, vil utsiktene til å lykkes i Afghanistan svekkes betydelig.

Helsesituasjonen i Afghanistan var blant de dårligste i verden selv før den sovjetiske invasjonen i 1979. Afghanistan er nå et av verdens fattigste land, og behovet for primær og sekundær helsehjelp er fortsatt kritisk. De store helseproblemene og mangelen på kyndig helsepersonell og et tilfredsstillende helsetilbud er en av grunnene til at forventet levealder er på bare 42 år.

Jeg er derfor glad for at Norge trapper opp den sivile innsatsen, til 750 mill. kr i år. Den vil da være på samme nivå som den militære innsatsen, noe som bør sende et viktig signal. I dag yter det internasjonale samfunn totalt sett elleve ganger mer til den militære innsatsen enn til den sivile, noe jeg mener er en gal prioritering. Jeg støtter derfor Regjeringens arbeid for å få andre land til å gi mer til den sivile innsatsen.

Jeg er ikke blant dem som bare vil svartmale situasjonen i Afghanistan. Det er gjort betydelige framskritt på enkelte områder. Det er blitt nevnt tidligere: Om lag 5 millioner flyktninger er vendt hjem – et stort antall. Videre er skoledekningen blitt betydelig bedre, også for jenter. Over 80 pst. av befolkningen har nå tilgang på helsetjenester. Her kan nevnes at 90 pst. av alle barn har fått poliovaksine, og at barnedødeligheten har gått ned med 25 pst. siden 2001.

Det hører også med å nevne at vi har sett framgang på utviklingsområdet, hvor prosjekter innen infrastruktur og utvikling på landsbygda har gitt gode resultater.

Men mye gjenstår. For å komme videre kreves foruten økt satsing på sivile tiltak en betydelig sterkere koordinering av denne innsatsen enn det vi har sett fram til nå. Ulike donorland må i større grad samarbeide. I dag er det for mye av at de enkelte donorland kjører sine opplegg på sin måte i sine områder. En rekke ulike ikke-statlige bistandsaktører på bakken bidrar til å fragmentere dette bildet ytterligere. Dette medfører en omfattende ineffektivitet innen betydelige deler av den sivile innsatsen. Her er det et stort potensial for forbedring.

Videre er det viktig at afghanske myndigheter får mer styring over den sivile innsatsen. I dag er det donorene som styrer ganske mye. De engasjerer mange konsulenter som i liten grad involverer afghanere eller trekker på deres kompetanse. Afghanere bør, som også ministeren har sagt, i større grad få eierskap til sin egen utvikling, og afghanske myndigheter bør i større grad få æren for de positive resultatene som oppnås. Dette vil bygge opp deres anseelse i befolkningen, noe som vil bidra til å fremme stabilitet.

Jeg vil spesielt peke på nødvendigheten av å øke innsatsen for afghanske kvinner og at likestilling skal bedre deres deltakelse i økonomiske og politiske prosesser i Afghanistan.

Jeg vil til slutt peke på en stor humanitær utfordring

som Afghanistan og mange andre fattige land står overfor. Det gjelder økende matvarepriser på verdensmarkedet. Økt etterspørsel i bl.a. Kina, økt bruk av matplanter til biodrivstoff og en dårlig innhøsting har drevet prisene oppover. Prisen på hvete på verdensmarkedet har f.eks. økt med nesten 100 pst. det siste året. Dette rammer Afghanistan spesielt hardt, da brød er en viktig del av kostholdet for mange afghanere. Ifølge Verdens Matvareprogram står nå 1,3 millioner afghanere svært utsatt til med hensyn til matsikkerhet. Mange flere kan bli drevet inn i denne gruppen.

Helt til slutt vil jeg understreke at den humanitære situasjonen er en av de virkelig kritiske faktorene i Afghanistan. Forverres den humanitære situasjonen, eller hvis det blir en humanitær krise, vil dette sende mange afghanere i armene på Taliban. Afghanere har levd med krig og uro i flere tiår. De må nå se og erfare at det internasjonale samfunn ikke bare er ute etter å knekke Taliban, men å lindre nød og gjenreise landet. For Venstre er dette en solidaritetsaksjon.

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen [15:18:18]: Det internasjonale samfunnet går inn i en utfordrende periode i 2008–2009, hvor de resultater som er oppnådd i Afghanistan, må konsolideres og videreutvikles. Derfor er den brede enigheten om Afghanistan-politikken som kommer til uttrykk i Stortinget, både positiv og gledelig.

Som utenriksministeren har understreket, er det bred enighet også i NATO og det internasjonale samfunn om betydningen av en overordnet og langsiktig politisk strategi for å lykkes med vårt engasjement i Afghanistan.

Det pågår nå et arbeid i NATO, som også flere har nevnt, med å utarbeide en strategisk, politisk-militær plan for alliansens engasjement i Afghanistan i perioden 2008–2012. Planen skal godkjennes politisk av medlemslandenes stats- og regjeringssjefer på NATOs toppmøte i Bucuresti i april i år.

NATO har en sentral rolle i Afghanistan, men er likevel bare en av flere aktører. Det er derfor viktig å tydeliggjøre NATOs ansvar, rolle og oppgaver i forhold til afghanske myndigheter og andre internasjonale aktører.

Planen innebærer altså ikke en endring eller utvidelse i mandatet for ISAF. Rammene for den internasjonale innsatsen gitt i resolusjonene fra FN's sikkerhetsråd, ligger fast.

Fra norsk side arbeides det aktivt med å støtte dette viktige arbeidet med en langsiktig, politisk-militær plan for Afghanistan. Det har så langt vært for lite samsvar mellom de militære, politiske og økonomiske prosessene, slik mange har gitt uttrykk for. Fra norsk side har vi derfor over tid vært en pådriver innad i NATO for en mer helhetlig, overordnet koordinering av det internasjonale samfunns samlede innsats.

Regjeringen legger derfor stor vekt på at FN bør få en sterkere rolle. Det bør bl.a. føre til utnevnelsen av en ny spesialrepresentant for FN's generalsekretær med utvidede fullmakter.

FNs rolle bør også styrkes på provinsnivå, og samar-

beidet mellom FNs misjon i Afghanistan – UNAMA – og ISAFs regionale stabiliseringslag, PRT-ene, må bedres. På lengre sikt bør UNAMA kunne overta mye av PRT-enes sivile innsats.

Det er helt avgjørende at det internasjonale samfunnets innsats i Afghanistan innrettes enda klarere mot afghansk eierskap – såkalt afghanisering, som også flere har tatt til orde for. I tillegg til å bidra til en sikkerhetssituasjon hvor sivil gjenoppbygging og utvikling av godt styresett kan finne sted, har NATO en kjerneoppgave gjennom å bidra i oppbyggingen av afghanske sikkerhetsstyrker.

Et eksempel på utfordringene vi står overfor i Nord-Afghanistan, er demonstrasjonen med over 2 000 personer sist søndag i Meymaneh, rettet mot afghanske myndigheter. Bakgrunnen var trolig at det afghanske politiet hadde omringet den kjente nordafghanske maktpersonen Abdul Dostums hus i Kabul. Dette viser at tidligere krigsherrer fortsatt tungt påvirker sikkerhetssituasjonen i Afghanistan, og illustrerer hvor krevende det er å få til et godt styresett i landet.

Opp trening av den afghanske hæren er avgjørende for at afghanske myndigheter skal bli i stand til å ivareta sikkerheten selv, og dermed gi mulighet for tilbaketrekking av det internasjonale militære nærværet. Gjennom kapasitetsbygging vil vi bidra til at afghanerne etter hvert kan være i førersetet både hva gjelder planlegging og gjennomføring av sikkerhetsoperasjoner.

Regjeringen prioriterer derfor høyt bidrag som styrker NATOs arbeid med trening og veiledning av den afghanske hæren. Vi har siden våren 2006 bidratt med personell til to flernasjonale treningslag til henholdsvis ledelsen av 209. korps og ledelsen av korpsets 1. brigade i Mazar-e Sharif i Nord-Afghanistan.

Erfaringene er gode, og 209. korps betegnes nå som det beste av den afghanske hærens fem korps. Likevel er vi kun halvveis i oppbyggingen mot målsettingen på 80 000 soldater i den afghanske hæren. Norge vil derfor styrke treningsinnsatsen fra 10 til 50 personell ved å stille et nytt treningslag i Nord-Afghanistan fra høsten 2008.

Det er avgjørende å fortsette støtten til den afghanske hæren også i felt. Det var dette norske styrker gjorde da det for tre måneder siden kom til trefninger i grenseområdene mellom Faryab-provinsen og Badghis-provinsen i Nordvest-Afghanistan. Hendelsen viser at den afghanske hæren evner å gjennomføre begrensede operasjoner, men fortsatt trenger støtte for å kunne utføre mer omfattende oppdrag.

Et konkret uttrykk for denne støtten er også Norges oppbygging av en garnison for den afghanske hæren i Faryab i 2006. Dette er en forutsetning for at den afghanske hæren kan ha permanent tilstedeværelse i Faryab-provinsen.

Norge og andre NATO-allierte er også anmodet om materiellstøtte til den afghanske hæren. Fra norsk side følger vi opp anmodningen og donerer nå vinterutstyr og våpen.

I debatten har det kommet kommentarer om Soria Moria-erklæringens geografiske begrensning. Jeg vil understreke at i Soria Moria-erklæringen er det ikke nevnt geografiske begrensninger, men det er uttrykke-

lig sagt at Regjeringen skal satse på engasjementet i ISAF og avslutte sitt engasjement i Operation Enduring Freedom.

Når det gjelder hvor vi har styrker i Nord-Afghanistan, var det faktisk den forrige regjeringen som besluttet både at vi skulle gå inn og overta stabiliseringslaget i Meymaneh, og at vi skulle ta over hurtigreaksjonsstyrken i Mazar-e-Sharif. Hva angår hurtigreaksjonsstyrken, avslutter vi den virksomheten nå i slutten av juni og styrker tilstedeværelsen i Faryab. Vi ser at det er behov for å styrke sikkerheten der på grunn av manglende internasjonal tilstedeværelse sør for Faryab – nettopp for å hindre opprørsgrupper i å spre seg nordover. I tillegg, som utenriksministeren også har understreket, skal vi forsterke tilstedeværelsen vår med spesialstyrker i Kabul.

Forsvarskomiteens leder uttrykte bekymring for at vi skulle bruke norske styrker som vi kunne brukt i Afghanistan, andre steder. Jeg kan forsikre om at ISAF-operasjonen er vår førsteprioritet. Det var jo nettopp for at vi ikke skulle belaste Hæren enda mer, at vi planla en ingenørstyrke til en eventuell FN-operasjon i Darfur – som vi dessverre ikke fikk brukt.

Beklageligvis er det fortsatt slik at altfor mange sivile mister livet som følge av kamphandlinger i Afghanistan. Ethvert tap av sivile liv er tragisk og en belastning for både afghanske myndigheters og det internasjonale samfunns troverdighet i den afghanske befolkningen. La meg understreke at også dette tas på største alvor.

Det er iverksatt en rekke tiltak fra NATOs side for å redusere muligheten for sivile tap. Men det er samtidig viktig å understreke at hovedtyngden av sivile tap forårsakes av Taliban og andre væpnede grupper. Et eksempel på dette i nærområdet for norske styrker er angrepet i Baghlan i Nord-Afghanistan i november i fjor, der over 60 sivile ble drept, deriblant mange skolebarn og representanter fra den afghanske nasjonalforsamlingen.

Terrorhandlingene i Afghanistan er svært alvorlige, og det er viktig at disse motvirkes for at afghanske myndigheter og den internasjonale innsatsen skal ha den nødvendige folkelige støtte. Afghanerne selv vurderer sikkerhet som det viktigste i tiden fremover. Derfor er det for tiden intet alternativ til et omfattende og robust internasjonalt militært nærvær. Samtidig er det helt avgjørende med en bred tilnærming, der militær og sivil innsats ses samlet.

I tillegg må det gjennom denne helhetlige innsatsen legges opp til en politisk løsning med nasjonal forsoning overfor de grupper som måtte være åpne for dette. Forsoning er en krevende prosess, som vil ta tid, og det er viktig at vi bidrar aktivt frem til det er etablert en varig løsning for Afghanistan.

Jeg vil til slutt understreke at det norske personellet som tjenestegjør i ISAF-styrken, gjør en svært god innsats for Afghanistans fremtid. Vi bør være stolte av de norske styrkenes håndtering av denne meget krevende og komplekse oppgaven. For våre soldater og vårt sivile personell i Afghanistan betyr Stortingets støtte mye.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Per Roar Bredvold (FrP) [15:28:14]: Det har blitt sagt mye, og det virker som om enigheten er stor og god i denne vanskelige og utfordrende saken – både for Norge og for andre land som deltar i Afghanistan. Av mange ting som interesserer meg i forbindelse med dette oppdraget, er den trening og ikke minst det utstyr vi lar våre norske jenter og gutter få når de er nede for å gjøre sin tjeneste. Kan statsråden si noe om hvorvidt vi er i rute når det gjelder utstyret og bedringen av dette? Mitt spørsmål blir om det mangler penger, eller om markedet ikke kan tilby det vi ønsker, f.eks. når det gjelder en bedre bilpark, både pansret og upansret, enn den vi har i dag.

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen [15:28:51]: Utstyret til våre styrker som er i internasjonale operasjoner, også i Afghanistan, er vår førsteprioritet. Vi har hele tiden sagt at det ikke skal stå på penger for at våre soldater som er ute i felt, skal kunne få det beste utstyret.

Når det gjelder bruk av kjøretøy, har vi en blanding av pansrede og upansrede kjøretøy. Det er også hensiktsmessig. Det er den tilstedeværende militære sjef på de ulike stedene i Afghanistan som vurderer hvilke kjøretøy som til enhver tid skal benyttes.

Så er det også slik at det har vært lange leveringstider på pansrede kjøretøy. Vi er i samme situasjon som mange andre nasjoner – vi står i en produksjonskø og venter på leveranser. Vi får, som representanten Bredvold kjenner til, nye kjøretøy i 2008. Men det er helt klart slik at vi prioriterer utstyret til våre soldater høyt.

Jan Petersen (H) [15:30:03]: Jeg har bare behov for en faktisk avklaring fra Stortingets talerstol.

Vi har forstått Regjeringen slik at kapasiteten til den norske styrken til å tjenestegjøre i Afghanistan er fullt utnyttet, og har på det grunnlag ikke fremmet andre forslag enn å støtte Regjeringens forslag. Jeg vil bare få avklart om denne oppfatningen er riktig. Eller har vi noe å gå på frem til utgangen av 2009?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen [15:30:43]: Som jeg sa, og som forsvarskomiteens leder er vel kjent med, er vi nokså strukket når det gjelder våre ressurser i Afghanistan. Når vi nå avslutter engasjementet med hurtigreaksjonsstyrken i Mazar-e-Sharif, og forsterker tilstedeværelsen i Meymaneh, er det også fordi Hæren har vært særdeles belastet i løpet av de siste årene. Så kompletterer vi dette med spesialstyrkene i Kabul og også med opplæringsstyrker til opplæring av den afghanske hæren.

Jeg vil si at Norge har all grunn til å være stolt av sitt bidrag i Afghanistan. Vi bidrar tungt, og vi bidrar også innenfor de områdene som det er behov for.

Dagfinn Høybråten (KrF) [15:31:45]: Statsråd Strøm-Erichsen har tidligere gitt en bred redegjørelse til Stortinget om legedekningen for norske styrker i Afghanistan. Kan statsråden ved denne anledning fortelle Stortinget om hvordan oppfølgingen av disse tiltakene går, og hvordan hun vurderer situasjonen i øyeblikket?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen [15:32:17]: Som kjent for Stortinget har vi hatt en avtale med bl.a. Ullevål som har sikret oss kirurgisk kapasitet i Meymaneh frem til 1. april. Det er nå klart at vi har kirurgisk kapasitet, eller leger, på planen frem til 1. juni.

Når det gjelder allmennlege i hurtigreaksjonsstyrken, er situasjonen den samme der, bortsett fra at vi mangler leger i to uker, i ukene 12 og 13. Vi arbeider med å få det på plass, og regner med at det skal gå greit. Der er vi jo også i den situasjon at vi kan låne tyske leger hvis det er nødvendig. Men vi regner med at vi skal få våre egne leger også der.

Når det gjelder det langsiktige, inngår vi i disse dager avtaler med flere norske sykehus for å ansette våre egne leger, spesialister, som kan rotere til Afghanistan, og som også kan tjenestegjøre ved sykehusene rundt omkring. Det burde være til det beste både for det nasjonale helsevesen og for Forsvaret.

Henning Skumsvoll (FrP) [15:33:36]: Mange land har restriksjoner på sine soldaters virkeområde i Afghanistan, også Norge. Jan Egeland sier i et avisintervju at han forstår at både kanadierne og hollenderne nå ønsker å trekke seg ut på grunn av vanskelighetene i sør. De ønsker at andre land skal overta de tyngste oppgavene i Sør-Afghanistan.

Er statsråden enig i at restriksjonene kan vanskeliggjøre kontinuiteten for NATOs operasjoner i Sør-Afghanistan?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen [15:34:16]: Det er klart at restriksjoner kan være en hindring. Men hvis dette er å oppfatte som en invitasjon til Norge, vil jeg si at når det gjelder stabiliseringsstyrken vår, som vi nå satser mest på, og hvor vi, når vi får helikopter, sammen med Latvia vil ha ca. 350 soldater, er det slik at den ikke kan flyttes til Sør-Afghanistan. Den må virke i Faryab-provinsen. Det ville være svært uheldig hvis de skulle slippe det de har i hendene der, og reise til Sør-Afghanistan. Slik som dette er organisert, må man fullføre oppdraget der. Nettopp fordi det ikke er internasjonal tilstedeværelse sør for Faryab, har det vært slik at opprørsgrupper – Taliban og andre opprørsgrupper – har etablert seg sør for Faryab. Det er viktig for de norske styrkene, og de som er der, å hindre at disse opprørsgruppene sprer seg videre. Men når det gjelder hurtigreaksjonsstyrken vår i nord, har det vært helt klart at dersom det er en krisesituasjon andre steder, kan den også benyttes der. Men til nå har ikke det vært aktuelt.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

Signe Øye (A) [15:35:54]: Arbeiderpartiet mener at når vi deltar i internasjonale operasjoner i Afghanistan, er det to overordnede årsaker til det. For det første handler det om solidaritet med mennesker som ikke har det like bra som vi har det her hjemme. Den andre grunnen til at vi deltar, er hensynet til vår egen sikkerhet.

Norske soldater er i Afghanistan for å stabilisere landet og bidra til sikkerhet. Vi er der for å gi landets befolkning

utdanning, helsetjenester og andre grunnleggende tjenester. Vi er der for å gi landet et bedre styresett. Vi er der fordi FN og NATO har bedt om det, og fordi den lovlige valgte afghanske regjering har bedt oss om det.

I september var forsvarskomiteen på komiterteise i Afghanistan og besøkte bl.a. soldatene våre i Kabul, Meymaneh og Mazar-e-Sharif. Det var en sterk opplevelse. Å oppleve et så fattig land, der sikkerheten for innbyggerne i tillegg er ustabil, gjør inntrykk – og det skulle bare mangle.

Det positive med reisen var å møte våre norske soldater, som hadde klare oppfatninger om at de var der for å stabilisere landet, slik at det kunne bygges opp igjen etter flere tiår med kriger og bli et land uten krig og elendighet. Soldatene vi snakket med, hadde stor tro på at det var mulig, men de la heller ikke skjul på de mange utfordringene som de og vi og det afghanske folk står overfor.

I Brennpunkt i forrige uke fikk vi også se og høre en gripende historie om Kristoffer Sørli Jørgensens klare oppfatning – før han ble drept av en veibombe – at oppdraget han var med på, var meningsfylt og ville gi afghanerne et bedre liv i framtiden.

Så er det dessverre slik at sikkerheten i Afghanistan fortsatt er ustabil, og i forverring kanskje noen steder. Verst er sikkert situasjonen i sør, men det er også store sikkerhetsutfordringer i nord, hvor våre soldater holder til. Eksempel på hvordan sikkerhetssituasjonen er fikk vi også en tragisk påminnelse om da Carsten Thomassen ble skutt og drept i det området som ble antatt å være det tryggeste i Kabul.

Selv om vi ser en negativ utvikling noen steder akkurat nå, mener Arbeiderpartiet at det er svært viktig at vi ikke gir opp. Da vil Taliban igjen ta makten, og den afghanske befolkningen vil være den som vil lide. Samtidig vil Afghanistan igjen bli et fristed for terrorister. Sett under ett har det afghanske folket det sikrere i hverdagen nå enn tidligere. Det er NATOs innsats som i stor grad bidrar til det, i tillegg til den bistanden som også ytes.

Til tross for sikkerhetsutfordringene skjer det mye positiv utvikling, som er verdt å trekke fram. Som eksempel på dette vil jeg understreke at siden 2001 har det internasjonale samfunnet bidratt med 160 milliarder kr. At Norge i år øker sitt bistandsbidrag til 750 mill. kr, er bra.

Nesten 5 millioner flyktninger – altså like mange som bor i Norge – har kunnet vende tilbake. 83 pst. av befolkningen har i dag tilgang på helsetjenester, mot nesten ingen i 2001. Jentene får gå på skole. Nesten 80 pst. av barna under 5 år har fått vaksiner. Inntekten pr. innbygger er fordoblet på tre år. Det bygges veier, og en stadig økende del av befolkningen har nå tilgang på rent vann. Det går sakte framover. Denne positive utviklingen hadde ikke kunnet skjedd hvis ikke NATO hadde vært der og bidratt med sikkerhet for at andre aktører kan bidra til bedre levekår for det afghanske folk.

Ut fra det en kan lese og høre i media, kan en få inntrykk av at vi er involvert i et håpløst prosjekt. Det er feil. Derfor er det bra at et stort flertall i folket støtter vårt engasjement. Vi har også hørt under debatten her at det er enstemmighet om det i Stortinget. Ikke minst er det viktig

for soldatene at vi står samlet bak den innsatsen de gjør. Det er meget krevende, det er langsiktig, og vi kan ikke håpe på raske løsninger, men håpløst er det ikke. Det skjer positive ting hver dag. Det er absolutt mulig å få Afghanistan til å utvikles videre til et land i fred, med et fungerende helsevesen og veier og skoler for alle. Det vil ta tid, men vi må stå løpet ut.

Jan Arild Ellingsen (FrP) [15:41:26]: Det er vel ikke tvil om at denne debatten er svært viktig, og den viser bl.a. hvor sterkt det står i Norge å bidra til internasjonal stabilitet og fred, og ikke minst å bygge opp demokrater i land som ikke har tradisjon for det. Det som kanskje er aller viktigst, er å gi en honnør til alle nordmenn som bidrar til det, det være seg gjennom militære bidrag eller sivile bidrag.

Jeg ønsker videre å gi en honnør til utenriksministeren for tydelighet når det gjelder tidshorisonen og de forpliktelsene som Norge tydeligvis har påtatt seg. Å bygge et demokrati og bygge en stat etter modell av det de europeiske landene har, tar tid. Det er kun tidsfaktoren som kan være med på å gjøre dette mulig. Hvis noe annet skulle skje, vil man til de grader ramme de verdiene som Vesten er stolt av, og som Vesten ønsker å påpeke ved demokratibygging. Hvordan vil de afghanerne som ser verdien av de bidragene vi gir, oppleve det hvis vi skulle snu ryggen til og forlate dem igjen? Skulle vi igjen overlate dem til et terrorregime? Det ville være horribelt, og det ville langt på vei være umenneskelig sett i forhold til innsatsen vi allerede har gjort.

Samtidig er det en annen faktor som bekymrer undertegnede, og som jeg håper at utenriksministeren kan ta med seg og gjøre en vurdering av. Ikke minst gjelder det erfaringene fra krigen i eks-Jugoslavia, hvor det var mange tunge, sentrale aktører som kjørte parallelle løp, men ikke bestandig kryssløp. EU hadde sin tilnærming til det, andre hadde også sin tilnærming. Av og til hadde jeg inntrykk av at man kjørte for mye sololøp og hadde for lite samordning. Skal man lykkes i en så pass vanskelig oppgave som det det vil være å etablere en varig fred i Afghanistan, er jeg ikke i tvil om at alle tunge aktører må bidra til et felles mål. Da kan man ikke ha enkeltorganisasjoner eller andre som har sine private delmål, som igjen rammer helheten. Så jeg håper at ikke minst utenriksministeren fokuserer på det og sørger for å gi beskjed, ikke minst ut fra et norsk ståsted, om at vi har et felles mål, og at det er viktig at alle sammen drar i samme retning. I det lange løp vil det tjene Norge som fredsnasjon, og aller mest vil det selvfølgelig tjene de afghanerne som ser fram til å få et system etter modell av det som Vesten står for.

Anniken Huitfeldt (A) [15:43:57]: Utenriksministeren har på en utmerket måte presentert utfordringene i Afghanistan og de forbedringene vi har sett i enkelte områder.

Samtidig må vi huske at den prekre humanitære situasjonen under Taliban ikke var begrunnelsen for denne operasjonen. Begrunnelsen for operasjonen var sikkerhet. Afghanistan måtte ikke bli et fristed for internasjonala-

le terrorister. Dette har skapt ustabilitet i hele regionen.

Vi må erkjenne at tilstedeværelsen kommer til å bli langvarig. Jeg er likevel glad for at utenriksministeren så sterkt understreker behovet for en exit-strategi. Vi tar gjerne en debatt om NATOs strategi. Det har den norske regjeringen gjort siden den overtok. Det er ingen tvil om at deler av strategien ikke har nådd de målene vi ønsker. Sivile liv har gått tapt. Afghanistan er langt fra stabilisert, og sikkerhetssituasjonen er prekær i mange områder. Dette er ingen ny diskusjon. Diskusjonen går internt i alle land som bidrar i ISAF-styrken, og er noe man diskuterer åpent i alle NATO-land og i NATOs organer. Nå er målet at FN kommer tyngre inn på utviklingssiden og får et bredere samordningsansvar, og at flere land som ikke er med i NATO, trekkes inn. Men de som nå argumenterer for at NATO må ut og FN må inn, har et standpunkt som etter min mening skaper store vanskeligheter for FN.

FN har gitt NATO et klart og entydig mandat. Jeg lurer på om de som mener at FN må inn og NATO må ut, virkelig mener at Norge nå skal gå til Sikkerhetsrådet med forslag om å sende FN-soldater inn i denne svært krevende situasjonen. Jeg mener at dersom vi sender FN inn i den krevende situasjonen vi i dag ser i Afghanistan, vil vi i realiteten svekke Sikkerhetsrådets autoritet. De som mener at FN skal lede en militær innsats nå, må stille seg selv spørsmålet om det å bruke FNs fredsbevarende styrker er den beste måten å skape sikkerhet på i en situasjon der vi står overfor en svært offensiv og målrettet motpart som ikke skyr noen midler.

Det kan godt tenkes at vi om noen år kommer i en situasjon der det vil være naturlig at FNs fredsbevarende styrker kommer inn. Men nå, når vi fortsatt ikke har en fred vi kan beskytte, vil det være ødeleggende for det mandatet verdenssamfunnet har sluttet seg til for å bringe sikkerhet og stabilitet til Afghanistan.

Så er det heldigvis ikke slik at dette er en problemstilling som blir debattert i FN-kretser og blant FNs medlemsland. Strategien i Afghanistan må ikke overskygges av gamle ryggmarksreflekser mot NATO, men bygge på en klar oppfølging av vedtak i FNs sikkerhetsråd, og fordi vi støtter FNs sikkerhetsrådsvedtak vil norske soldater fortsatt bidra i Afghanistan.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 5.

(Votering, se side 1932)

Sak nr. 6

Innstilling fra forsvarskomiteen om Forsvaret og industrien - strategiske partnere. Strategi for de næringspolitiske aspekter ved Forsvarets anskaffelser (Innst. S. nr. 117 (2007-2008), jf. St.meld. nr. 38 (2006-2007))

Per Ove Width (FrP) [15:47:43] (ordfører for saken): Hovedmålet med denne meldingen er, som det står i inn-

ledningen til innstillingen, å legge fram en god strategi for samarbeidet mellom Forsvaret og industrien.

En samlet komite har her etter min mening kommet fram til en positiv konklusjon. Vi har etter flere debatter og samtaler i komiteen, med ulike synspunkter og innfallsvinkler, slik det skal være for å komme fram til et godt resultat, falt ned på det. Vi har gjennom høring fått gode innspill. Vi har lyttet til næringsliv og arbeidstakerorganisasjoner. Vi håper vi har lyktes, slik at partene, både industrien og Forsvaret, kan være tilfredse.

Komiteen har vært opptatt av å påpeke viktigheten av en tidlig dialog mellom Forsvaret og industrien. Det kan være avgjørende for norsk industri at Forsvaret så tidlig som mulig kartlegger de industrielle behov som norsk industri kan involveres i. Dette understreker nettopp betydningen av en tidlig dialog mellom partene. Det vil også styrke noe så betydningsfullt som norsk industris mulighet til å delta i utviklingsarbeid og materiellsamarbeid på internasjonalt nivå.

Komiteen understreker også betydningen av at norsk industri får tilgang til materiellsamarbeid og logistikksamarbeid med NATO og EU-organer i forbindelse med prosjekter. Ettersom Norge ikke er med i EU, oppfordres derfor Regjeringen til å ta initiativ til at Norge deltar i EUs materiell- og anskaffelsesprosjekter. Komiteen har lagt vekt på den signaleffekten det gir at norsk industri nyttes til utvikling og leveranse til Forsvaret, og mener derfor det er viktig at dette framkommer gjennom materiellanskaffelser.

Komiteen vil understreke viktigheten av gjenkjøp og mener at gjenkjøp styrkes ved at terskelverdien senkes til 50 mill. kr. Dette er etter komiteens mening en styrking og et sterkt signal til norsk industri og vil bidra til at norsk høyteknologi vil kunne ha en positiv utvikling framover, bl.a. med tanke på de store materiellanskaffelser som forhåpentligvis kommer de nærmeste årene.

Det er av stor betydning at norsk industri får nytte godt av gjenkjøp i forbindelse med anskaffelse av nye kampfly. Komiteen viser også til resultatene som har framkommet som konsekvens av gjenkjøp i forbindelse med anskaffelsen av de nye fregattene.

Komiteen ser viktigheten av at Forsvaret ved anskaffelsen av nye missiltorpedobåter fremmer et så høyteknologisk fartøy overfor andre nasjoners forsvar og viser hvorledes norsk industri har hatt synergien av dette prosjektet bl.a. gjennom utviklingen av NSM, kommunikasjonsutstyr og radarer i forbindelse med utviklingen og leveransen av nye missiltorpedobåter.

Komiteen har, som det står videre i innstillingen, «merket seg forsvarsindustriens særegenhet ved at denne type industri har et spesielt marked og en spesiell politisk posisjon i forhold til hvem man kan samarbeide med og selge til». Komiteen mener det er viktig at Forsvaret fortsetter å fremme norske industrielle partnere i forbindelse med nye prosjekter og anskaffelser.

Som en del av grunnlagsarbeidet med meldingen ble det gitt i oppdrag til Forsvarets forskningsinstitutt å vurdere de næringspolitiske aspekter ved Forsvarets anskaffelser. Komiteen registrerer at styringsgruppen under ledelse av Forsvarsdepartementet har hatt sentrale medlemmer

fra næring, arbeidstakere og Forsvaret. Medlemmene i styringsgruppen sluttet seg til hovedtrekkene i rapportens forslag til strategi. Det gjør også komiteen.

Presidenten: Presidenten regner med at Stortingets møte vil gå litt over kl. 16 for å få avviklet dagens kart på formiddagens møte.

Signe Øye (A) [15:51:37]: St.meld. nr. 38 for 2006-2007 er en strategi for samarbeid mellom Forsvaret og industrien i Norge. Strategien skal bidra til å videreutvikle norsk industris kompetanse til å understøtte Forsvarets materiellbehov, styrke norsk industris muligheter til å delta i internasjonalt materiellsamarbeid og sørge for at norske bedrifter blir satt best mulig i stand til å levere materiell og tjenester til Forsvaret når det anses hensiktsmessig.

Dette er en oppfølging av Soria Moria-erklæringen, der det legges vekt på at næringslivet skal gis stabile, forutsigbare og konkurransedyktige rammebetingelser, og at staten er engasjert i partnerskap mellom næringsliv og arbeidstakere. Regjeringen vil gjennomgå rutineene for innkjøp av forsvarsmateriell med sikte på en innkjøpspolitikk som sikrer gjenkjøpsavtaler, og som er i samsvar med norske utenrikspolitiske mål.

Basert på Forsvarets behov vil den fremlagte strategien for de næringspolitiske aspekter ved Forsvarets anskaffelser bidra til økt nasjonal verdiskaping og utvikling av et konkurransedyktig næringsliv samt sikre Forsvaret nødvendig tilgang på kompetanse, materiell og tjenester. Videre vil det strategiske samarbeidet mellom Forsvaret, forsknings- og utviklingsmiljøene og næringslivet, basert på Forsvarets behov, styrkes.

Kjernepunktene i Regjeringens forslag til strategi er å utarbeide en handlingsplan for samarbeid mellom Forsvaret og industrien i Norge og å opprette felles møteplasser for dem.

Videre er det bl.a. to sentrale elementer i denne strategien jeg vil fremheve.

Det første elementet er tidlig dialog mellom Forsvaret og industrien. Dette sørger for at norsk industri på et tidlig tidspunkt kan nyttes til utvikling og materielleleveranser til Forsvaret. Det må her understrekes at denne tidlige dialogen skal praktiseres i henhold til EØS-regelverket og Anskaffelsesregelverk for Forsvaret samt Forsvarsdepartementets etiske retningslinjer for næringslivskontakt i forsvarssektoren.

Det andre viktige elementet er at gjenkjøp styrkes, og at terskelverdien senkes fra 75 mill. kr til 50 mill. kr. Dette betyr at en større andel av norsk industri får nytte godt av gjenkjøpsordningen. Det er også et sterkt signal til norsk industri og vil bidra til at norsk høyteknologi vil kunne ha en positiv utvikling de kommende år.

Avslutningsvis vil jeg derfor også vise til at under høringen i komiteen var det et entydig signal fra både arbeidsgiver- og arbeidstakersiden i industrien om at de var meget godt fornøyd med og skrøt av Regjeringens forslag til strategi for samarbeidet mellom Forsvaret og industrien i Norge.

Jan Petersen (H) [15:55:10] (komiteens leder): Jeg skal være ærlig nok og si at jeg er litt usikker på hva jeg får ut av denne saken. Det skyldes dels at vi snart skal gå inn i en grundig prosess om Forsvarets fremtid, hvor et av hovedpoengene er at vi på forsvarsområdet har en særlig prisutvikling som er så alvorlig at vi må få en annen oppskrivning av forsvarsbudsjettet enn andre budsjetter, og det skyldes ikke minst utviklingen i priser på forsvarsmateriell. Det er en problemstilling som overhodet ikke drøftes i denne meldingen, så det er tydeligvis noe som tilhører en helt annen verden.

Jeg har derfor bare behov for å si et par ting. Det ene er at jeg, som det fremgår av innstillingen, nok er av dem som er mer skeptisk til gjenkjøpsinstituttet enn det veldig mange andre er. Men jeg innrømmer at Norge er en for liten anskaffer til at vi kan snu dette systemet, og vil følgelig ikke reise opposisjon mot det.

Det andre er at grensen for gjenkjøp som nå senkes, ikke er, som Signe Øye antydte, en svær sak. For meg står det som en ganske beskjeden sak, og her støtter jeg meg til de tallene som ligger i meldingen. Det blir da mer et hupp som happ-spørsmål.

Og det tredje er at jeg er usikker på hva denne tidlige dialogen vil innebære. Det høres fornuftig ut, men den må jo praktiseres på en sånn måte at det ikke glipper i forhold til å beholde kostnadseffektiviteten i et levetidsperspektiv som den overbyggende vurderingen. Vi er nødt til å få kontroll på den spesielle kostnadsutviklingen når det gjelder forsvarsmateriell, ellers så vil vi forsterke våre problemer. Jeg håper at vi nå forvalter denne meldingen nettopp med det for øye.

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen [15:57:23]: Regjeringen har med denne stortingsmeldingen presentert en strategi for samarbeid mellom Forsvaret og industrien i Norge. Jeg er glad for at en samlet komite tross alt er positiv til strategien. Dette er viktig både for Forsvaret og for industrien.

Regjeringens mål med strategien er at den skal bidra til å videreutvikle norsk industris kompetanse til å understøtte Forsvarets materiellbehov og styrke norsk industris muligheter til å delta internasjonalt i materiellsamarbeid.

Strategien skal videre sørge for at norske bedrifter blir satt best mulig i stand til å levere materiell og tjenester til Forsvaret når dette anses hensiktsmessig – dette uten at det skal komme i strid med anskaffelsesregelverkets krav om konkurranse.

I min dialog med industrien har nettopp dette punktet med tidlig dialog og møteplasser vært viktig å fremheve. Forsvarsdepartementet vil arbeide for at Forsvaret og industrien på et tidligst mulig tidspunkt utveksler informasjon om de industrielle muligheter som foreligger når Forsvaret skal ha anskaffelser. En betingelse for at aktuelle leverandører i Norge skal kunne tilby riktig materiell, kompetanse eller tjenester til Forsvaret, er at næringslivet forstår hva Forsvaret trenger. Dette vil være mulig i en tidlig dialog, hvor Forsvaret og industrien gis muligheter til å studere forskjellige ideer og løsninger sammen. Det vil bli etablert møteplasser hvor dette kan foregå.

Forsvarsdepartementets etiske retningslinjer for næringslivskontakt i forsvarssektoren er grunnleggende for samarbeidet.

Det er særlig tre faktorer som har vært med og formet norsk forsvarsindustri de siste ti årene.

Den første er det tette samarbeidet mellom Forsvarets forskningsinstitutt og forsvarsindustrien, som har resultert i innovative og teknologisk avanserte produkt som møter Forsvarets krav og behov.

De aller fleste av disse produktene har bevist sin konkurransedyktighet i det globale forsvarsmarkedet ved at de gjentatte ganger har blitt foretrukket av andre land. Dette samarbeidet ønsker vi å videreføre.

Den andre faktoren har vært gjenkjøp. Gjenkjøp skaper markedsadgang til ellers lukkede markeder, og har åpnet for en betydelig teknologioverføring til norsk industri. Det har vært viktig også for industrien at vi nå, som Stortinget har sluttet seg til, senker terskelen for gjenkjøp fra 75 mill. kr til 50 mill. kr.

Den tredje faktoren som har vært positiv, er at Norge har hatt en relativt høy grad av konkurranse ved forsvarsanskaffelser, sammenlignet med mange andre land. Dette har bidratt til at industrien vår også har blitt konkurransedyktig, og dette fortrinnet skal vi videreutvikle.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet, og debatten i sak nr. 6 er avsluttet.

(Votering, se nedenfor)

Torbjørn Jagland gjeninntok her presidentplassen.

Etter at det var ringt til votering, uttalte

presidenten: Stortinget er da klar til å gå til votering.

Votering i sak nr. 1

Komiteen hadde innstilt:

Stortinget gir samtykke til godkjenning av beslutning i EØS-komiteen nr. 87/2007 av 6. juli 2007 om innlemming i EØS-avtalen av forordning (EF) nr. 1781/2006 av 15. november 2006 om opplysninger om betaleren som skal følge med pengeoverføringer.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 2

Komiteen hadde innstilt:

Stortinget samtykker i godkjenning av EØS-komiteens beslutning nr. 21/2007 av 27. april 2007 om innlem-

melse i EØS-avtalen av direktiv 2006/73/EF av 10. august 2006 og forordning (EF) nr. 1287/2006 av 10. august 2006 om investeringsforetak m.v.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: I sakene nr. 3 og 4 er det ikke noe voteringstema.

Votering i sak nr. 5

Presidenten: Presidenten vil foreslå at utenriksministerens redegjørelse om en samordnet plan for Norges bidrag i Afghanistan vedlegges protokollen.

Votering:

Presidentens forslag ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 6

Komiteen hadde innstilt:

St.meld. nr. 38 (2006-2007) - Forsvaret og industrien - strategiske partnere. Strategi for de næringspolitiske aspekter ved Forsvarets anskaffelser - vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Sak nr. 7

Referat

- (126) Endring i statsbudsjettet for 2008 under kap. 1441 Statens forurensningstilsyn post 73. Tilskudd til biloppsamlingssystemet (St.prp. nr. 37 (2007-2008))
Enst.: Sendes energi- og miljøkomiteen.
- (127) Samtykke til godkjenning av avgjerd i EØS-komiteen nr. 131/2007 av 28. september 2007 om innlemming i EØS-avtala av EU-handlingsprogrammet for å forebygge og motkjempe vald mot barn, ungdom og kvinner og for å verne valdsoffer og risikogrupper (Daphne III 2007-2013) (St.prp. nr. 34 (2007-2008))
Enst.: Sendes familie- og kulturkomiteen, som forelegger sitt utkast til innstilling for utenrikskomiteen til uttalelse før innstilling avgis.
- (128) Samtykke til deltaking i ei avgjerd i EØS-komi-

teen om innlemming i EØS-avtala av EU-programmet om narkotikaførebygging og -informasjon (2007-2013) (St.prp. nr. 35 (2007-2008))

4. (129) Samtykke til deltakelse i en beslutning i EØS-komiteen om innlemmelse i EØS-avtalen av EU-programmet for helse (2008-2013) (St.prp. nr. 36 (2007-2008))

Enst.: Nr. 3 og 4 sendes helse- og omsorgskomiteen, som forelegger sitt utkast til innstilling for utenrikskomiteen til uttalelse før innstilling avgis.

5. (130) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Odd Einar Dørum, Trine Skei Grande, Leif Helge Kongshaug og Borghild Tenden om lærerløft for lære-

re i grunn- og videregående skole. (Dokument nr. 8:47 (2007-2008))

Enst.: Sendes kirke-, utdannings- og forskningskomiteen.

6. (131) Verksemda til Posten Norge AS (St.meld. nr. 12 (2007-2008))

Enst.: Sendes transport- og kommunikasjonskomiteen.

Presidenten: Dermed er dagens kart ferdigbehandlet. Forlanger noen ordet i henhold til forretningsordenens § 37a før møtet heves? – Møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 16.05.
